

Saimaan ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala Lappeenranta
Uusyhteisöllisyyden, osallisuuden ja johtamisen koulutusohjelma
Ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Laura Peltonen

**Lastensuojelun terapeuttisen laitospasvatuksen
kehittämistyö
yksityisessä lastensuojelulaitoksessa
Etelä-Karjalassa**

Opinnäytetyö 2019

Tiivistelmä

Laura Peltonen

Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian kehittämistyö yksityisessä lastensuojelulaitoksessa Etelä-Karjalassa, 82 sivua, 4 liitettä

Saimaan ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi AMK, Lappeenranta

Uusyhteisöllisyyden, osallisuuden ja johtamisen koulutusohjelma

Opinnäytetyö 2019

Ohjaaja: Koulutuspäällikkö Helena Wright, Saimaan ammattikorkeakoulu

Tämän ylempään ammattikorkeakoulun opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallin toteutumista yksityisessä lastensuojelulaitoksessa Etelä-Karjalan alueella. Malli on tehty osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman kehittämistyötä. Opinnäytetyön tavoitteena oli vahvistaa laitoksen terapeuttista työtä ja laatutyöskentelyä. Opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata laitoksen nykytilannetta ja nykyisiä työkäytänteitä mallin mukaisesti. Mallin avulla pyrittiin vahvistamaan tämän hetkiset onnistumiset ja hyvät työkäytännöt, sekä nostamaan esiin mahdolliset kehittämisen kohteet.

Tutkimus oli laadullinen case tutkimus, jonka aineisto koostui lastensuojelulaitoksen työntekijöiden fokusryhmähaastatteluista, joita oli kaksi kappaletta, sekä yksilöteemahaastatteluista, joita oli seitsemän kappaletta. Haastatteluiden teemat olivat mallin mukaiset 15 teemaa. Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä teorialähtöisesti.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että suurin osa teemoista oli laitoksen arjessa hyvin hallussa. Teemojen aihealueista osattiin kertoa ja peilata niitä laitoksen arkeen ja käytänteisiin. Haastatteluaineistosta käy ilmi, että työyhteisössä on hyvin yhtenevää ymmärrystä nykytilanteesta ja kehittämistarpeista.

Asiasanat: lastensuojelu, lastensuojelun terapeuttinen laitospedagogia, lastensuojelun laitoshoido

Abstract

Laura Peltonen

Therapeutic Residential Care in a private Child Welfare Institution in South Karelia, 82 pages, 4 appendices

Saimaa University of Applied Sciences

Faculty of Health Care and Social Services, Lappeenranta

Degree Programme in Social Service Counselling, Participation and Management

Master's Thesis 2019

Instructor: Degree Programme Manager Helena Wright, Saimaa University of Applied Sciences

This study was to examine how the model of therapeutic residential care in child welfare actualises in a private child welfare institution. The model was made as a part of the child- and family service program development. The goal of this study was to strengthen and illustrate therapeutic work methods and quality of work. The aim of the study was to illustrate the institution's current situation and work methods based on the model. With the model, the aim was to strengthen recent accomplishments and affective work methods, and also to reveal possible areas for development.

This study was a qualitative case-study. The data for this study was collected by the two focus group interviews and seven individual theme interviews with the institution's employees. The themes for the interviews were based on the model. There were 15 different themes. All the interviews were recorded and transcribed. The data were analysed theory based.

The result of the study shows that the majority of themes on the institution's daily life was under control. The themes were well known and reflected in the everyday work and customs. According to the interview data there was mutual understanding in the current situation and development needs between the work community.

Keywords: child welfare, therapeutic residential care in child welfare, child welfare institutional care

Sisältö

Sisällys

1	Johdanto	5
2	Lastensuojelu, sijaishuolto ja laitoshoido	6
2.1	Lastensuojelun ja sijaishuollon historiaa	9
2.2	Lastensuojelun ja lastensuojelun laitoshoidon nykytila	11
2.3	Lastensuojelun ja psykiatrian yhteistyö	13
2.4	Lastensuojelun tulevaisuus, kehittämistarpeet ja uudistaminen	15
3	Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)	17
4	Lastensuojelun terapeutin laitoshoido	21
5	Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite	26
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	26
5.2	Tutkimusmenetelmät ja opinnäytetyön aineistonkeruu	27
5.3	Aineiston analysointi	30
6	Tulokset	33
6.1	Fokusryhmähaastattelut	33
6.2	Yksilöteemahaastattelut	45
6.3	Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset	71
7	Pohdinta	76
7.1	Pohdintaa opinnäytetyön prosessista	77
7.2	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys	78
7.3	Kehittämistoimenpiteet ja jatkotutkimusaiheet	80
	Taulukot ja kuvat	82
	Lähdeluettelo	83

Liitteet

Liite 1	Lastensuojelun terapeutin laitoshoidon malli
Liite 2	Saatekirje
Liite 3	Suostumuslomake
Liite 4	Suhteissa rakentuva lastensuojelun laitoshoidon malli Etelä-Karjalan lapsille ja perheille.

1 Johdanto

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma vuosina 2016-2018 on yksi hallituksen kärkihankkeista. Kehittämishankkeen tavoitteena on uudistaa lasten ja perheiden palveluja yhtenäisemmiksi, asiakaslähtöisemmiksi, unohtamatta vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. (Aula, Juurikkala, Kalmari, Kaukonen, Lavikainen & Pelkonen 2016.) Käytän jatkossa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmasta lyhennettä LAPE. Lastensuojelu ja laitoshoido ovat yksi osa-alue hankkeesta. Opinnäytetyössäni tutkitaan lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmassa luodun mallin lastensuojelun terapeuttisesta laitostuksesta (Liite 1) toteutumista yksityisessä lastensuojelulaitoksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa terapeuttista työtä ja laatua tutkimuskohteena olevassa laitoksessa. Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata mallin mukaisesti laitoksen nykytilannetta, nykyisten työkäytäntöjen hyötyjä ja haasteita, sekä nostaa esiin kehittämistarpeita. Opinnäytetyössä pohditaan myös yleisesti lastensuojelun laitoshoidon kehittämis- ja laaturyötä ja minkälaista tukea laitoshoido tarjoaa osana lastensuojelun palvelukenttää.

Lastensuojelu kokonaisuudessaan on aihe, josta käydään tunteita herättävää ja kriittistä keskustelua julkisuudessa ja median välityksellä. Lastensuojelun epäkohdat, huostaanottojen määrät, sosiaalityöntekijöiden korkeat asiakasmäärät ja työn kuormittavuus ovat olleet viimeaikaisten uutisissa esillä. Hytönen, Malinen, Salenius, Haikari, Markkola, Kuronen & Koivisto (2016) ovat tehneet selvityksen lastensuojelun sijaishuollon epäkohdista ja kaltoinkohteluista vuosilta 1937–1983. Selvityksen johdosta ministeri Juha Rehula on esittänyt valtiollisen anteeksipyyntönsä lastensuojelun palveluissa kaltoinkohtelluille henkilöille (Rehula 2016).

Sote ja maakuntauudistus tuovat painetta kehittämistyöhön sosiaali- ja terveyspalveluissa, tarkoituksenaan tehostaa ja parantaa palveluiden vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta. Lastensuojelun ja laitoshoidon kritiikkinä todetaan usein myös, että tutkimustietoa tuotetaan liian vähän ja esimerkiksi laitoshoidon vaikuttavuutta ei kyetä todentamaan. Tähän on havahduttu monelta eri taholta ja työtä tehdään tutkimustiedon tuottamiseksi, sen kokoamiseksi ja hyödyntämiseksi. Esi-

merkkeinä ajankohtaisista tutkimuksista ovat: HuosTa-hanke (2014-2015) - Lasten kodin ulkopuolelle sijoittamisen syyt, taustat, palvelut ja kustannukset, Tuija Erosen seurantatutkimus - Viisi vuotta huostaanotosta (2013). Lisäksi THL koostaa vuosittain lastensuojelun tilastoraportin, jossa seurataan muun muassa huostaanottojen määriä. Vuonna 2018 on käynnistynyt myös Aulikki Kananojan selvitystyö lastensuojelun kuormittavuudesta.

2 Lastensuojelu, sijaishuolto ja laitoshoido

Lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun tarvetta ja vastuuta. Lastensuojelulailla turvataan lapsen oikeus tasapainoiseen ja turvalliseen kasvuun, sekä kehitykseen. Lisäksi laissa mainitaan lapsen oikeus erityiseen suojeluun. Vastuu lapsesta ja tämän hyvinvoinnista on ensisijaisesti vanhemmilla. Perheellä on kuitenkin oikeus saada apua ja tukea vanhemmuuteensa, ja viranomaisten on pyrittävä tarjoamaan tukea riittävän varhain. Lastensuojelun toimenpiteitä ovat avohuollon tukitoimet, kiireellinen sijoitus ja huostaanotto, johon liittyy sijais- ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 2007, 1-3 §.) Lapsi voidaan sijoittaa asumaan kodin ulkopuolelle, mikäli lapsen etu ja tilanne sitä edellyttävät. Vaihtoehtoina sijoituspaikoiksi ovat sosiaalihuoltolain mukainen perhehoito, jota tarjoavat sijaiskodit ja ammatilliset perhekodit, sekä laitoshoido. Joissakin tapauksissa lapsi voidaan sijoittaa edellä mainittujen lisäksi myös sairaanhoidon yksikköön tai kotiin. (Saastamoinen 2010, 7-12.)

Lapsi tai nuori, alle 18-vuotias, on otettava huostaan, jos tämän huolenpidossa tai kasvatusolosuhteissa on puutteita vaarantamassa tämän terveyttä ja kehitystä. Huostaanottoon on perusteet myös, mikäli lapsi tai nuori vaarantaa itse oman kasvunsa ja kehityksensä. Ensin tulee käyttää avohuollon tukitoimia tilanteen korjaamiseksi. Mikäli ne eivät riitä tai tilanne ei ole lapsen edun mukainen, valmistellaan sijoittamista kodin ulkopuolelle. (Lastensuojelulaki 2007, 40 §.) Huostaanottopäätös tehdään aina toistaiseksi voimassa olevaksi. Huostassapito tulee lopettaa, mikäli huostaanoton perusteet eivät ole enää voimassa. Huostaanoton edellytyksiä, jatkamista tai päättymistä tarkastellaan asiakassuunnitelmassa aina tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Huostaanotto lakkaa viimeistään lapsen täyttäessä 18 vuotta. (Saastamoinen 2010, 32-33, 39.)

Lapsen kodin ulkopuolelle sijoittamisessa, tulee pitää huoli lapsen oikeuksien toteutumisesta. Lapsella on sijaishuollossa ollessaan oikeus hyvän sosiaalihuollon lisäksi, tulla sijoitetuksi tarpeitaan vastaavaan sijaishuoltoonpaikkaan, sekä oikeus hyvään kohteluun. Sosiaalityöntekijän ja läheisten ihmisten tapaaminen ovat sijaishuollossa asuvan lapsen oikeus. Sijaishuoltoonpaikan työn tulee olla sisällöltään laadukasta ja lain mukaista. Sijaishuollossa lapsen hyväksytyksi ja kuulluksi tuleminen ovat ensisijaista hyvän hoidon ja kasvatuksen ohella. Lastensuojelun valtakunnalliset sijaishuollon laatuksiteerit julkaistiin vuonna 2004. Kriteereissä painotettiin lapsen näkökulman huomioimista ja sijaishuoltoonpaikan valintaan liittyviä asioita. Sijaishuoltoonpaikka tulee valita niin, että tarpeettomilta sijaishuoltoonpaikan vaihdoilta vältyttäisiin. (Saastamoinen 2010,1-3.)

Lastensuojelun laitoshoidon puitteita ja työntekijäresursseja määrittellään lastensuojelulaissa (2007, 57-60 §). Lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit, koulukodit ja niihin verrattavat lastensuojelulaitokset, joissa toteutetaan lastensuojelulain määrittelemää sijaishuoltoa. Lastensuojelulaitokset voivat koostua yhdestä tai useammasta asuinyksiköstä, jotka voivat toimia samassa rakennuksessa tai erillään toisista. Lastensuojelulaitoksissa samassa asuinyksikössä voidaan hoitaa enimmillään seitsemää lasta tai nuorta. 24 lasta tai nuorta voidaan enimmillään sijoittaa samaan rakennukseen. Yhdessä asuinyksikössä tulee olla vähintään seitsemän työntekijää. Mikäli samassa rakennuksessa on useampia asuinyksiköitä, tulee yhdessä asuinyksikössä olla vähintään kuusi työntekijää.

Lastensuojelulaitoksissa voidaan tarvittaessa käyttää lastensuojelulakiin kirjatut rajoitustoimenpiteitä. Näitä rajoitustoimenpiteitä ovat yhteydenpidon rajoittaminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus ja henkilönkatsastus, omaisuuden ja lähetysten tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito. (Lastensuojelulaki 2007, 61-74 §.)

Sijaishuoltoonpaikassa lapsen hoito tulee järjestää yksilölliset tarpeet huomioiden. Sijaishuoltoonpaikan tulee olla lapselle turvallinen kasvuympäristö, niin fyysisesti kuin psyykkisestikin. (Saastamoinen 2010, 3.) Laakso (2009) on tutkinut väitöskirjassaan laitoshoidon ja lastenkotityötä. Tutkimuksen päätavoite oli selvittää mitä lastenkodissa tehtävä työ on, käyttäen etnografista toteutustapaa. Tutkija

keräsi aineistoa kahdesta lastenkodista. Laitoksissa arkinen huolenpito näyttäytyi isona kokonaisuutena ja tähän tutkimuksessa keskityttiin. Laitoksissa elettiin tavallista arkea, ruokailut, siivoukset, koulunkäynti, kiistojen selvittäminen ja peseytyminen kuuluivat päivittäisiin toimintoihin. Laitosten arki oli rutiininomaista ja rytmitettyä ja asiat tapahtuvat aikuisen huolehtimana. Aina arki ei tosin sujunut omalla painollaan, välillä ilmenee riitoja, kiukuttelua tai jotakin muuta, mikä vaatii ohjaajien ylimääräistä huomiota. Työntekijöiden läsnäolo ja lasten kanssa yhdessä tekeminen olivat vahvasti arjessa mukana. (Laakso 2009, 114-139.) Aikuisen läsnäolo ja lapsen kannustus koulunkäynnissä, harrastuksissa ja muissa valinnoissa, luovat lapselle kokemuksia onnistumisesta. Myönteisen minäkuvan ja ihmissuhteiden rakennus ovat tärkeä osa sijaishuoltopaikan työtä. Lapsen kasvaessa vastuunotto omista asioistaan ja käytöksestään, rajojen ja sääntöjen myötä kasvaa. (Saastamoinen 2010, 3.)

Koulunkäynti on isona haasteena ja vie paljon aikaa laitoksen työntekijöiden työajasta. Täytyy huolehtia kouluun menosta, läksyistä ja mahdollisista esiin tulevista ongelmista koulussa. Laitoksissa säännöt ja mahdollisuus niistä neuvottelamiseen ovat suuressa roolissa. Sääntöihin ja rajojen asettamiseen liittyy suhteen luominen lapseen ja nuoreen. Suhde rakentuu luottamuksen ja molemminpuolisen arvostuksen varaan. Suhteen luominen ei käy hetkessä ja useasti siihen voi mennä pitkäkin aika. Monesti lapsen kiukuttelu tai huono käytös kohdistui nimenomaan työntekijään, toisinaan osansa saivat myös tavarat tai toiset lapset. (Laakso 2009, 155-160, 171-174.)

Usein lastensuojelulaitoksissa lapselle nimetään omahoitaja tai omaohjaaja. Hänen tehtäviinsä kuuluu yhdyshenkilönä toimiminen kodin ja sijoituspaikan välillä, sekä yhteydenpito sosiaalityöntekijän ja koulun kanssa. Omaohjaajan tulee pitää mielessään kokonaiskuva lapsen tilanteesta ja hoidosta, kehityksestä, muutoksista ja erilaisista elämäntapahtumista. Lapselle on merkittävää tietää, että joku hoitaa hänen asioitaan ja pitää hänestä erityistä huolta laitoksen muiden ohjaajien lisäksi. Lapsi heijastaa yleensä omaohjaajaansa aiemmista merkittävistä ihmissuhteista peräisin olevia ajatuksia, toimintamalleja ja tunteita. Omaohjaajalla tulee olla ymmärrystä ja tietoa lapsen käyttäytymisestä ja nähdä negatiivistenkin

tunteiden ja käytöksen taakse. Parhaimmillaan omaohjaajasuhde voi antaa sijoitetulle lapselle mahdollisuuden turvalliseen ja korjaavaan kiintymyssuhteeseen. (Sinkkonen 2015, 241-242.)

2.1 Lastensuojelun ja sijaishuollon historiaa

1800 luvun lopusta aina 1920 luvulle asti Suomessa toteutettiin lastensuojelussa suojelu- ja pakkokasvatusoppia. Tämä ”nuorsaksalainen” suuntaus piti sisällään lasten erottelun erilaisiin laitoksiin taustojen ja lastensuojelutarpeen mukaan. Lapset jaettiin kolmeen luokkaan: laiminlyöty, pahantapainen ja rikollinen. Laiminlyödyt ja vaille huolenpitoa jääneet lapset sijoitettiin lastenkoteihin ja pahantapaiset lapset turvakoteihin. Rikollisille poluille joutuneet lapset sijoitettiin rikollisten lasten kasvatustiloihin, mitkä toimivat vankeinhoitolaitosten alaisina. Laitokset erosivat toisistaan fyysisten puitteiden, kurinpidon ankaruuden ja valvonnan määrän suhteen. (Harrikari 2015, 58-59.)

1910 jälkeen lastensuojelutyö on elänyt yhteiskunnan muutoksien lomassa. Perhehoito oli vuosien 1937–1983 yleisin sijoitusmuoto. Perhehoitoon sijoitettuja lapsia oli vuosittain 15 000, kun taas laitoksiin vuosittain oli sijoitettuna 5000 lasta tai nuorta. (Hytönen ym. 2016, 29.) Lastensuojelussa ruumiillisen rangaistuksen poistuminen otti oman aikansa, sillä lakiin se kirjattiin vasta 1943, jolloin nuorisorikoslainsäädäntö tuli voimaan. Kasvatustyö, esimerkkinä toimiminen ja erilaiset kasvatussuuntaukset alkoivat kehittää lastensuojelutyötä. 1950 luvulla yksityiskoteihin tai lähisukulaiselle sijoitukset nähtiin parempana vaihtoehtona lastensuojelulaitoksiin sijoittamiselle. Lastensuojelulaitoksissa muutostyötä tehtiin kodinomaisuuden, pienempien laitostilojen ja pätevän henkilöstön osalta. Yhteisöllisyys ja yhteistoiminta nousivat laitoksissa kehittämissuuntauksiksi. 1980 luvun pitkäjänteisen ja tasaisen laitoshoidon kehittämistyön keskeytti lama 1990 luvulla. (Harrikari 2015, 61-65.)

Lastensuojelulaitoksia eli lastenkoteja oli 1946 vuoden lopulla 207, ja niihin oli sijoitettuna noin 40 prosenttia huostaanotetuista lapsista. Tavallisesti laitostilat olivat suuria ja 63:ssa laitoksessa oli yli 25-paikkaa, näistä seitsemässä paikkaa oli yli 50. 1950 luvulla lastenkotien toimintaan alettiin kiinnittää enemmän

huomiota ja sijoitetuista lapsista tehdä säännöllisiä tutkimuksia. Lastenkotien ammatilliset vaatimukset alkoivat näyttää entistä vaativimmilta ja psykiatrisia palveluita kaivattiin lisää. Vuoden 1973 jälkeen laitoksia lopetettiin taloudellisen tilanteen ja henkilöstön puutteen vuoksi. Päivähoidon kasvun myötä moni siirtyi laitoksesta päivähoitoon töihin. (Pulma & Turpeinen 1987, 222-224.)

Suomessa ensimmäisen lastensuojelulain astuminen voimaan tapahtui vuoden 1937 alusta. Lastensuojelulain välttämättömyyttä oli pohdittu pitkään, mutta sen tarpeellisuutta ei vielä 1900 luvun alussa osattu nähdä. Valmistunut laki oli monilta osin puutteellista, eikä esimerkiksi ennaltaehkäisevää työtä velvoitettu tekemään. Ennen huostaanottoa saatettiin tarjota kotiapua, jolla perheen tilannetta yritettiin parantaa. Lapsia sijoitettiin usein kasvattilapsina perheisiin ilman huostaanottoa, tai huostaanottopäätöksellä yksityiseen kotiin. Muutoin lapsen sijaishuolto järjestettiin joko lastenkotiin, kasvatustalokseen tai koulukotiin. Kunnallinen lastenkoti koettiin maineeltaan paremmaksi, kuin valtion koulukodit, jotka olivat monelle se viimeinen sijoituspaikka. (Hytönen ym. 2016, 27–28.)

Ensimmäinen lastensuojelulaki (1936/52) huomioi vanhempien oikeuksia ja oikeusturvaa. Lapsen etua tai oikeusturvaa ei mielletty tärkeäksi kirjata lakiin. Uusi lastensuojelulaki (683/1983) tuli voimaan 1984 vuoden alusta. Sen pohjana toimi lapsilähtöisempi näkökulma, joka edellisestä laista oli puuttunut kokonaan, ja mikä nyt nähtiin tarpeelliseksi korostaa. Laissa määriteltiin lapsen tarpeita ja lapsen etua. Muun ohella lapsen mielipide tuli ottaa huomioon iästä riippumatta. (Hakalehto 2016, 28-30.) Lastensuojelulakiin tehtiin muutoksia 2006, siinä määriteltiin ihmissuhteiden ylläpitämistä ja rajoitustoimenpiteiden käyttöä. 2007 lastensuojelulaki uudistettiin kokonaan. Uuteen lastensuojelulakiin sisällytettiin 2006 tehdyt muutokset. (Harrikari 2015, 73-74.) Lastensuojelulakiin viimeisimmät uudistukset on tehty 2014, muutokset astuivat voimaan 2015 huhtikuussa ja osa 2016 vuoden alusta. Muutoksissa on selkiytetty ja huomioitu lastensuojelun asiakkuuden alkamista ja määrittelyä, menettelyä kiireellisissä sijoituksissa ja asiakassuunnitelman laadintaa. (Laki lastensuojelulain muuttamisesta 2014.)

Sijaishuollon epäkohdista ja kaltoinkohtelusta on tehty selvitystyö vuosilta 1937-1983. Selvityksessä haastateltiin 299 henkilöä, jotka olivat tuolla aikavälillä sijaishuoltoon sijoitettuna. Haastateltavista osa oli myös laitoksen työntekijöitä tai

muita sivusta seuranneita. Kaltoinkohtelua ja väkivaltaa ilmeni kaikissa sijaishuol-
lon muodoissa. Puutteita ilmeni perustarpeista huolehtimisessa, sekä kasvun ja
kehityksen tukemisessa. Väkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä ilmeni sekä
lasten välisissä suhteissa, että aikuinen-lapsi suhteessa. Laitoksissa suhtaudut-
tiin negatiivisesti lasten biologiseen perheeseen ja yhteydenpitoon. Sisarusten
sijoittaminen eri laitoksiin on myös katkaissut perhesiteitä. Perhehoidossa epä-
tasa-arvoinen kohtelu biologisten ja sijoitettujen lasten välillä, nousi esiin haas-
tatteluissa. Keskimäärin haastateltavilla oli 2,7 sijoituspaikkaa, joillakin sijoitus-
paikkoja saattoi olla jopa useita kymmeniä. (Hytönen ym. 2016, 165-167.)

2.2 Lastensuojelun ja lastensuojelun laitoshoidon nykytila

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos julkaisee vuosittain raportin lastensuojelun tilas-
toista. Viimeisimmässä tilastoraportissa huostaanotettujen lasten ja nuorten
määrä oli 10 526, mikä on prosentti kaikista 0-17 vuotiaista. Huostassa olleista,
16-17 vuotiaiden ikäryhmä oli suurempi, verrattuna muihin ikäryhmiin. (THL
2018.)

Seuraavassa taulukossa (Taulukko 1) on havainnollistettu kodin ulkopuolelle si-
joitettuna olleet lapset ja nuoret, 0-20 vuotiaat, viimeisimmän sijoitustiedon mu-
kaan. 2017 vuoden määrä 17 956 tarkoittaa 1,4 prosenttia koko ikäryhmän väes-
töstä. (THL 2018, 8.) Taulukon 1 luvuissa on huostaanottojen lisäksi avohuollon
tukitoimen-, kiireellisen – ja jälkihuollon sijoitukset.

	1995	2000	2005	2010	2015	2016	2017
Kaikki sijoituspaikat	10 739	12 673	15 256	17 204	17 689	17 437	17 956
Laitoshuolto	3 064	3 430	4 847	6 490	6 558	6 338	6 777

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret (0-20 v.) (THL 2018)

Laitoshuoltoon vuonna 2017 on sijoitettuna 6 777 lasta ja nuorta, mikä on 38 prosenttia kaikista kodin ulkopuolen sijoituksista. Laitoksiin sijoitettujen määrä kasvoi 1,4 prosenttia vuodesta 2016. Kuten taulukosta nähdään, on kodin ulko-
puolelle sijoitettujen määrä lisääntynyt. (THL 2018, 8.) Bengtsson ja Jakobsen

(2009) ovat tutkineet lastensuojelun laitoshoidon Pohjoismaissa. Suomen tapaan, sekä Ruotsissa, että Norjassa kodin ulkopuolelle sijoitukset ovat lisääntyneet viime vuosien aikana. Kuitenkin näihin verraten Suomessa lapsia ja nuoria sijoitetaan kodin ulkopuolelle väkilukuun suhteutettuna useammin. Laitoshoidon Suomi ja Tanska sijoittavat lapsia ja nuoria Ruotsia ja Norjaa enemmän. Kaikissa Pohjoismaissa nuorten 15-17 vuotiaiden kodin ulkopuolelle sijoitusten määrä on kasvussa (Kananoja, Lavikainen & Oranen 2013). Suomessa lastensuojelun laitoshoidon tarjoaa 640 erikokoista ja erilaisilla toimintatavoilla toimivaa laitostyöntekijää. 84 prosenttia, eli suurin osa, laitospaikoista on yksityisten yritysten omistuksessa. (Timonen-Kallio, Yliruka & Närhi 2017, 14.)

Lastensuojelun tehtävien painotusta voidaan jakaa kahteen suuntaukseen: suojele- ja hyvinvointipainotteiseen lastensuojeluun. Suomessa ja muissakin pohjoismaissa lastensuojelua toteutetaan hyvinvointipainotteisena. Hyvinvointipainotteisessa lastensuojelussa ymmärretään ja tuetaan laajemmin perheiden hyvinvointia, jossa yhtenä osa-alueena on lapsen suojeleminen. Suojelupainotteinen lastensuojelu on suppeampaa ja puuttuu perheiden tilanteisiin vasta, kun tarve lapsen suojeleluun on ajankohtainen, eikä ennaltaehkäisevää työtä nähdä osana lastensuojelun palveluita. Perheiden tukeminen ja kokonaisvaltainen hyvinvointi lastensuojelussa on lisännyt kehittämistyötä ennaltaehkäiseviin ja matalan kynnyksen palveluihin, kuten perhetyöhön. (Laakso 2009, 22.)

Lapsiperheiden palveluissa ja lastensuojelussa on useamman vuoden ajan painotettu ennaltaehkäiseviä palveluita, ja pyritty vähentämään huostaanottojen määrää. Tästä kehityssuunnasta on puuttunut kuitenkin selkeä strategia ja toimintatavat muutokselle. (Alatalo, Lappi & Petrelius 2017.) Laitoshoidon katsotaan olevan perhehoitoa yleisempi vaihtoehto muun muassa tilanteissa, joissa lapsen tai nuoren tilanteen taustalla on itsetuhoista tai haastavaa käytöstä, tai päihteiden ongelmakäyttöä. Yleensä laitoshoidon päädytään myös, mikäli lapsi on yli 12-vuotias. Alle 12-vuotiaat lapset pyritään sijoittamaan perhehoitoon, mikäli se vastaa sijoituksen tarpeeseen. (Timonen-Kallio ym. 2017, 11.)

Espanjassa pyritään viemään painopistettä sijoituksissa sijaiskoteihin ja -perheisiin, mikäli se lapsen tilanteeseen soveltuu. Espanjassa noin 40 prosenttia sijoit-

tetuista lapsista ja nuorista on sijoitettuna sijaisperheisiin. Espanjassa on havahduttu kuitenkin lasten ja nuorten hoidon vaativuuden kasvuun ja laitoshoidon tarvitsijoiden määrän kasvuun. Nuorten keski-ikä laitoshoidossa on kasvussa ja ilmenevät haasteet moninaisia. Espanjassa on kiinnostuttu lastensuojelun terapeuttisesta laitoshoidosta ja maassa toimii useampia sellaisia yksiköitä. Tutkimustieto on kuitenkin vielä vähäistä ja sitä tarvitaan tulevaisuudessa lisää. (Martín, González-García, F. del Valle & Bravo 2017.)

2.3 Lastensuojelun ja psykiatrian yhteistyö

Eri arvioiden mukaan 60-80 prosenttia laitoshoidossa olevista lapsista kärsii vaikeista mielenterveyden häiriöistä, ja tarvitsevat lasten- tai nuorisopsykiatrian palveluita. Usein nämä lapset ovat alihoidettuja ja tarvitsevat lastensuojelun laitoshoidon lisäksi myös psykiatrian palveluita integroituna laitoksen arkeen. (Timonen-Kalliola ym. 2017, 30.) Lastensuojelun ja psykiatrian palveluita tarvitaan silloin, kun peruspalvelut eivät riitä ennaltaehkäisemään ja tukemaan lapsen kasvua ja kehitystä. Perheissä on monenlaisia tilanteita, ja monisyiset haasteet tarvitsevat tuekseen yhteensovitettuja palvelukokonaisuuksia. Monesti haastavimmissa tilanteissa apua on saatu liian myöhään, tai se on pirstaloitunut monen eri auttajatahon vastuulle. Toivottavaa olisi yhteistyö eri tahojen välillä, jotta kokonaiskuva säilyisi, ja perhettä ja yksilöä voitaisiin tukea kohdennetuilla resursseilla. (Heino, Forssell, Eriksson, Känkänen, Santalahti & Tapiola 2018, 1-3.)

Lastensuojelun ja psykiatrian rajapinnalla työkenttä voi monesti olla epäselvä, ristiriitainen ja sisältää toisistaan poikkeavia näkemyksiä lapsen tai nuoren hoidosta. Lastensuojelun ja psykiatrian toiveet hoidon ja avun ajankohdasta ovat ristiriidassa. Lastensuojelun puolella toivotaan psykiatrian tutkimusjaksoa lastensuojelun toimenpiteiden alkuvaiheessa, jotta saataisiin vahvistettua huostaanoton perusteita ja tukea sijaishuoltopaikan valinnassa. Psykiatrian taholta taas ajatuksena olisi lapsen tai nuoren tutkiminen vasta silloin, kun elämäntilanne on vakaampi ja lapsi on asettunut sijaishuoltoon. Haasteeksi yhteisasiakkuuksissa nousee hoitoon motivointi. Vastahakoisen lapsen tai nuoren vieminen poliklinikalle ei usein tuota tuloksia. Tällaisessa tilanteessa parempana vaihtoehtona pidetään psykiatrian konsultointia sijaishuoltopaikkaan. Lapsen tai nuoren yhtäkki-

set muutokset tunne-elämässä, aggressiivisuus tai itsetuhoisuus ovat haasteellisia tilanteita, joihin tulee pohtia kehittämistoimenpiteitä. Pidempikestoissa psykiatrian hoitajaksoissa ongelmaksi nousee sijaishuoltopaikan varaaminen sen ajaksi. Monesti lapsi saatetaan jakson ajaksi sijoittaa sairaalaan, jolloin aiempi sijaishuoltopaikka puretaan. Edessä saattaa olla tilanne, jossa hoito sairaalassa pitkittyy, kun lapsella ei ole paikkaa, mihin palata kuntoutumisjakson lopulla. (Timonen-Kallio ym. 2017, 30-31.)

Lastensuojelun ja psykiatrian palvelujen yhteisiä asiakkaita on tarkasteltu THL:n tilastossa. Viimeisimpien tilastotietojen mukaan, jotka on saatu koottua vuonna 2018, 53 000 alaikäistä on saanut lasten- ja nuorisopsykiatrian palveluita, 47 000 lasta ovat olleet lastensuojelun avohuollon piirissä ja sijoitettuna noin 15 300 lasta. Lapsista 6 700 olivat olleet asiakkaina lastensuojelun lisäksi myös psykiatrian puolella. Sekä lastensuojelun, että psykiatrian asiakkaista enemmistö on nuoria 13-17 vuotiaita. (Heino ym. 2018, 2.)

Puustinen-Korhonen (2018) toteaa kuntaliiton selvityksessä, että lastensuojelussa on havaittu puutteita mielenterveyspalveluiden saatavuudessa. Mielenterveyspalveluiden puute nostaa sijaishuollon tarvetta. (Heino ym. 2018.) Kuntaliiton lastensuojelukyselyyn vastanneista 37 prosenttia arvioi mielenterveyspalveluiden järjestyvän viiveellä tai viiveettä kohtuullisella työmäärällä. Viisi vuotta aiemmin samassa kyselyssä vastaava luku oli 63 prosenttia. Lastensuojelun piirissä olevien lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden saannissa on siis tapahtunut heikennystä. (Puustinen-Korhonen 2018.)

Lastensuojelun ja psykiatrian rajapintatyöskentelyn kehittämisehdotuksena tuodaan esiin tiiviimpää moniammatillista yhteistyötä, avoimuutta ja tietoa mitä työ molemmissa sektoreissa pitää sisällään. Tarvitaan erikoistumiskoulutuksia, jotka kaventaisivat kuilua rajapinnalla työskentelyssä. Lastensuojelulaitoksilta vaaditaan entistä parempaa profiloitumista ja psykiatrisen osaamisen esiin tuomista. Kun, lapsi tai nuori sijoitetaan kodin ulkopuolelle, on ensiarvoisen tärkeää löytää juuri kyseiselle lapselle tai nuorelle se paras sijaishuoltopaikka. Lapsen tai nuoren psyykkisen kunnon vaihtelu, ei saisi perusteena sijaishuoltopaikan vaihtumiselle. Ehdotetaan myös, että erityistason lastensuojelulaitosten tulisi sijaita lä-

hellä yliopistollisia keskussairaaloita ja lastensuojelun ja sosiaalityön osaamiskeskuksia. Näin ollen kaikkein haastavimmat asiakasryhmät saisivat tarpeidensa mukaista hoitoa ja kuntoutusta. (Timonen-Kallio ym. 2017, 31-32.)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden keskusyksikössä, Eksotessa, psykiatrian kentällä toimii lastensuojelun konsultaatiotiimi. Tiimin tavoitteena on kehittää yhteistyötä ja löytää rajapintaa psykiatrian ja lastensuojelun välillä. Tiimi käy lastensuojelulaitoksissa antaen konsultaatiota esiin lasten ja nuorten hoitoon liittyen. (Riikonen 2018.)

2.4 Lastensuojelun tulevaisuus, kehittämistarpeet ja uudistaminen

Kuten jo johdannossa tuli ilmi, Suomessa, kuten muuallakin maailmassa, lastensuojelussa on havahduttu tutkimustiedon hajanaisuuteen. Eronen (2007) on tehnyt katsauksen lastensuojelun tutkimustietoon. Hän esittää johtopäätöksissään seuraavia kehittämisehdotuksia lastensuojelun tutkimustiedon kokoamiseksi:

- Lastensuojelututkimukselle tulisi luoda oma riippumaton organisaatio tai tutkimusverkosto.
- Tarkan tutkimusohjelman luominen tulee ottaa työn alle. Erityisesti lastensuojelun käsitteistö, sekä teoreettinen ja tieteellinen pohdinta ovat hataralla pohjalla. Tarvitaan tiedon tuottamista ja tutkimista lastensuojelun kaikilla osa-alueilla.
- Tuotettu tutkimustieto tulisi olla julkisesti esillä, arvioitavissa ja luettavissa. Tiedon tulisi hyödyttää niin käytännön, kuin tutkimuksen kentillä.
- Uusien tai sopivampien tutkimusmenetelmien luominen erityisesti lastensuojelun erityispiirteet ja tarpeet huomioiden.
- Lastensuojelun ydinalueita tutkimalla, voidaan kerätä tietoa myös ennaltaehkäisevistä hankkeista ja niiden vaikuttavuudesta.
- Yhteiskunnalliset, taloudelliset, ideologiset ja historialliset muutokset ja niiden vaikutukset lastensuojeluun, tulisi lisäksi ottaa tutkimuskohteiksi.

Tutkimustiedon puutetta etenkin lastensuojelun asiakkuuksien vaikutuksien ja seurauksien osalta, nostettiin esiin Uskomme sinuun, usko sinäkin- kiertueen aikana. Kiertue on toteutettu vuonna 2011 Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen, Pe-

säpuu ry:n, Lastensuojelun Keskusliiton ja Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimesta. Raportissa on nostettu esiin lisäksi nuorten kokemuksia arjesta sijaishuollossa. Lastensuojelun sijaishuollossa merkittäviksi asioiksi nousivat säännöt ja rajat, oikeus saada tietoa omista asioista, lastensuojelun asiakkaiden ja vanhempien osallisuus ja kuuleminen enemmän huomioon, sekä vaihtuvat ja pysyvät suhteet. Eniten esille nostettiin vuorovaikutusta ja kohtaamista lasten ja aikuisten välillä. Luottamus, asioiden perustelu ja niistä keskusteleminen, sekä oikeudenmukaisuus sääntöjen osalta koettiin merkittäviksi kehittämisen teemoiksi lastensuojelutyössä. (Vario, Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen & Tervo 2012.)

Kananoja & Ruuskanen (2018, 20) toteavat selvitystyössään lastensuojelun tutkimuskentällä vallitsevan implementaatiokuilun. Implementaatiokuilu tarkoittaa kuilua tutkitun tiedon ja käytännön työn välillä, sitä, että olemassa oleva relevantti tutkimustieto ei jostain syystä päädy käytännön toteutukseen lastensuojelutyössä. Lapsen kasvusta ja kehityksestä tuotetaan jatkuvasti tietoa ja tehdään tutkimuksia erilaisista riskitekijöistä, kuitenkin lastensuojelussa systemaattinen tutkimustieto ja sen kehittäminen jostakin syystä ontuu.

YK:n lapsen oikeuksien sopimus, toimii lastensuojelun ja laitoshoidon kehittämistyön lähtökohtana. Laitoshoidossa ja huostaanotossa moni lapsen oikeuksista korostuvat. Pienten lasten mielipiteen selvittämisessä ja kuulemisessa on Suomessa kehitettävää YK:n määräaikaisraportin mukaan. Raportissa nostetaan esiin myös lapsen etu ja sen parempi huomioiminen päätöksenteossa. Kritiikkiä annetaan myös lasten ja nuorten osallistumisen huomioimisessa. Tällä hetkellä osallisuutta on yritetty luoda ylhäältä alaspäin. (Timonen-Kallio ym. 2017, 10-11.)

Alhanen (2014) on tutkinut lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöitä Suomessa. Tutkimuksen aineisto koostuu lastensuojelun työnohjaajien ja lastensuojelun asiakkaina olleiden nuorien ja vanhempien kokemuksista. Tutkimuksen aineistona oli kuusi ryhmähaastattelua, joista neljä oli työnohjaajien, yksi nuorten ja yksi vanhempien haastatteluja. Tutkimuksen tuloksena aineistosta löydettiin kuusi lastensuojelujärjestelmän uhkatekijää. Näitä uhkatekijöitä olivat palveluiden pirstaleisuus, työntekijöiden vähyys, johtamisongelmat, työntekijöiden vaihtuminen, yhteistyön vaikeudet ja arkitiedon ohittaminen. Palveluiden ja palvelujärjestelmän pirstaleisuus näkyy avun saamisessa liian myöhään. Asiakasta saatetaan myös

pallotella eri sektorilta toiselle, eikä kokonaiskuvaa nähdä. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmäärien suuruus ei edistä laadukasta asiakastyötä. Sosiaalityöntekijöiden jatkuva kiire, kirjaamistaakka ja henkinen kuormitus eivät anna riittävästi aikaa perehtyä asiakkaiden tilanteisiin. Johtamisongelmiin tutkimuksen aineistossa esitettiin organisaatiomuutokset, liian laaja johtamistyön kenttä, johtajien puutteelliset tiedot ja taidot, sekä kiristynyt taloudellinen tilanne. Työntekijöiden vaihtuminen lisää tietokatkoksia ja näkyy asiakkaille hoidon viivästymisenä ja asioiden uudelleen käsittelyinä. Yhteistyöhön eri ammattiryhmien välillä tulee panostaa. Tietoisuus eri ammattiryhmien työn sisällöstä ja osaamisesta, sekä toimivien mallien kokoamisesta rajapintatyöskentelyssä selkiyttäisi yhteistyötä. Arkitiedon ohittaminen koetaan asiakkaiden osalta kuulluksi tulemisen unohtamiseksi. (Alhanen 2014.)

Alhasen (2014) tutkimuksen johtopäätöksissä todetaan muiden julkisten palveluiden heikentymisen vaikuttaneen lastensuojelujärjestelmän haasteisiin. Lastensuojelun tehtäväksi on jäänyt kriisiytyneisiin tilanteisiin puuttuminen ja niiden asiakkaiden palvelut, jotka eivät ole saaneet ajoissa tukea ja apua muista julkisista palveluista. Lastensuojelujärjestelmän toimivuuteen vaikuttaa myös julkisten palveluiden taloudellinen tilanne. Palveluiden saamisessa raha menee joissakin kohdin lapsen edun edelle. Palvelujärjestelmän raskaus, byrokraattisuus, ja riittämättömät resurssit kuormittavat niin työntekijöitä, kuin asiakkaitakin. Mikäli tarvittavia palveluita saa hitaasti, ehtivät perheiden tilanteet kärjistyä ja haasteet kasautua. (Alhanen 2014, 67-69.)

3 Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE)

LAPE muutosohjelma on yksi Suomen hallituksen kärkihankkeista ja sen toimeenpanon tuesta on vastuussa Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Hanketta johtavat sosiaali- ja terveysministeriö, sekä kulttuuri- ja opetusministeriö. LAPE hankkeen tavoitteena, on uudistaa ja lasten, nuorten ja perheiden palveluita asiakaslähtöisemmiksi ja yhteneväisemmiksi kokonaisuuksiksi. Lapsi- ja perhepalveluissa painopistettä siirretään ennaltaehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin, tavoitteena on lapsilähtöisyys ja vanhemmuuden tukeminen. Muutosohjelmaan on varattu 40 miljoona euroa vuosille 2016-2018. (Aula ym. 2016.)

Hanke koostuu neljästä kehittämisen osa-alueesta: perhekeskustoimintamalli, erityis- ja vaativimman tason palvelut, varhaiskasvatus/koulu/oppilaitos sekä toimintakulttuurin muutos vahvistaen lapsen oikeuksia ja tietoperustaa. Kehittämistyötä tehdään maakuntien lisäksi kansallisella tasolla. (STM video 2017.)

Lastensuojelu kuuluu erityis- ja vaativan tason palveluihin. Lastensuojelun kehittämistyö on jaettu vielä viiteen osa-alueeseen: lastensuojelun systeminen toimintamalli, lastensuojelun perhetyö ja perhekuntoutus, lastensuojelun laitoshoido, lastensuojelun perhehoito ja sijaishuollon ohjauksen ja valvonnan malli. LAPE hankkeen tavoitteena on sovittaa yhteen erityis- ja vaativan tason palveluita niin, että yhteistyö niiden välillä toimii. Lapselle ja perheelle tämä näkyy parhaan mahdollisen avun ja tuen saamisena haastavissa elämäntilanteissa. Erityistason palvelut pyritään saamaan lähelle lasta ja perhettä, lähiympäristöön tai peruspalveluiden yhteyteen. Samat palvelut tulee olla saatavilla asuinpaikasta riippumatta ja ilman viivästyksiä. (Aula ym. 2016.)

Suomeen on tarkoitus luoda viisi vaativimpien palveluiden osaamis- ja tukikeskusta. Osaamiskeskuksissa tuotetaan itse vaativinta erityisosaamista edellyttävää palvelua, sekä terveydenhuollon, että sosiaalihuollon puolelta, sekä näitä yhdistäviä palveluita. Kyseisiä palveluita ovat muun muassa vaativin lasten- ja nuorisopsykiatrisen erikoissairaanhoidon, erityisen vaativan lastensuojelun sijaishuollon yksiköt, koulukodit, vaikeasti kehitysvammaiset, vaativat kaltoinkohtelu ja väkivaltilanteet, vakavien päihdeongelmaisten raskaana olevien tai synnyttäneiden äitien ja heidän lastensa hoito. ja Keskuksissa kootaan ja koordinoidaan suuntaa ja arviointia tutkimustyölle, tutkitaan palveluiden laatua ja vaikuttavuutta. Tehtävien joukossa on myös palvelukokonaisuuksien koordinointi. (Tapiola, Oranen, Ranta, Känkänen & Tehnunen 2017.)

Lastensuojelussa kehitetään monitoimijuutta, yhteistyötä eri tahojen välillä ja perheterapeutista osaamista. Lastensuojelutyössä tulee ottaa entistä enemmän huomioon läheisverkosto ja ihmissuhteiden merkitys. Tärkeitä lähtökohtia ovat ihmissuhteiden luominen, vahvistaminen ja jatkuvuus. Lapsen kuulluksi tuleminen ja mahdollisuus vaikuttaa omaan tilanteeseensa ja asioihinsa nostetaan yhä näkyvämmäksi. Iso kehittämiskohde on luoda yhteiset periaatteet sijaishuollon

järjestämiseen, sekä arviointiin, koskien vaikuttavuutta ja laatua. (Tulensalo, Kumpulainen & Kekkonen 2017, 12-15.)

LAPE ohjelman puitteissa lastensuojeluun tuotetaan tutkimustietoa, malleja ja teoreettista viitekehystä työn kehittämiseksi. Lastensuojelun teoriapohjaksi on koottu systeemisen lastensuojelun toimintamalli ja terapeutin laitospedagogia. Systeemisen lastensuojelun toimintamallin periaatteita ovat systeemisyys, perheterapeutin ymmärrys ja suhdeperusteisuus, lapsilähtöisyys, asiakkaiden osallisuus ja kohtaaminen, mallin toteutumista tukevat rakenteet ja monitoimijaisuus, sekä jaetut arvot ja yhteensovittava johtaminen. Systeemisessä toimintakulttuurissa sijoitettu lapsi nähdään osana systeemiä, eli lapsen perhettä ja lähiympäristöä. Ensisijaista on keskittyä perheen voimavaroihin ja nostaa esiin lapsen ja tämän lähiympäristön vahvuuksia. Tarkastelussa on perheen vuorovaikutus, mukaan lukien sisäiset ja ulkoiset systeemit. Lastensuojelun laitoksissa laitoshoidon organisaatorakenne, strategia ja arvot, käytännön työ ja henkilöstön osaaminen tulisi huomioida yhtenä kokonaisuutena. Systeeminä, jolla saadaan mahdollisimman oikea-aikaista ja kohdennettua apua juuri kyseisen lapsen ja perheen tilanteeseen. (Lahtinen, Männistö & Raivio 2017.)

Lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) muutosohjelma Etelä-Karjalassa

LAPE muutosohjelmaa toteutetaan valtakunnallisten tavoitteiden lisäksi erilaisin painopistein maakunnissa. Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä, Eksote, hallinnoi Lape-hanketta Etelä-Karjalassa. Sosiaali- ja terveydenhuollon integraatiota on implementoitu Eksotessa jo vuodesta 2010 lähtien. (Tampere 2018.) Etelä-Karjalassa keskitytään kehittämään perheiden, lasten ja nuorten hyvinvointia maakunnan alueella. Tavoitteita ovat integroida kohderyhmän palvelut kokonaisuuksiksi, sekä parantaa palveluiden saatavuutta juuri oikeaan aikaan. Palveluintegraatiota laajennetaan nuoriso-, varhaiskasvatus- ja opetus-toimen kentille, lisäksi mukaan otetaan myös alueen muut yhteisöt, järjestöt ja vapaaehtoistoimijat. Korjaavista palveluista siirretään painopistettä kaikille tarjottaviin yleisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin. (Jokiranta 2018.) Kuvassa 1 havainnollistetaan kehittämisen suuntaa. Matalan kynnyksen palveluita tarjotaan eniten ja siirryttäessä vaativan tason palveluihin osuus pienenee. Kustannusten

osalta matalan kynnyksen palvelut ovat halvempia, kuin vaativan tason palvelut. (Riikonen 2017.)

Kuva 1. Kehittämisen kohdentuminen. (Riikonen 2017).

Erityis- ja vaativan tason palveluissa vastuuta on jaettu eri työryhmille. Etelä-Karjalassa työryhmät keskittyvät seuraaviin kokonaisuuksiin: monitoimijainen arviointimalli, systeminen lastensuojelutyö/tehostettu perhetyö/perhehoito ja kuntoutus, perus- ja erityistason palvelujen yhteensovittaminen, lastensuojelun laitoshoidon, sijaishuollon ohjaus ja valvonta, sekä kokemusasiantuntijat ja nuoret kehittäjät. Lastensuojelun laitoshoidon työryhmän tehtävänä on suhteissa rakentuvan lastensuojelun laitoshoidon mallin suunnittelu. (Etelä-Karjalan Lape-muutosohjelma 2018.)

Lastensuojelun laitoshoidon työryhmän tehtävänä on suunnitella suhteissa rakentuvaa mallia (Liite 4) laitoshoitoon. Mallin visiona todetaan, että toiminta on lapsikeskeistä, laitos on turvallinen yhteisö ja ilmapiiri positiivinen. Lastensuojelun laitoksen tulee olla valittuna niin, että se on lapselle se hyvä paikka asua ja olla. Lapsi on kohdattava yksilöllisesti ja arvostettava lapsen mielipidettä. Tavoitteena on saada lapsen elämään turvallisuutta ja hyviä asioita. (Riikonen & Ruhanen 2017.)

Työryhmässä todetaan, että lastensuojelun laitoshoido on vaatimustasoltaan kaikkein haastavinta aluetta. Laitoshoidoa tarvitsevat lapset ja perheet tarvitsevat monenlaista apua. Kohderyhmässä esiintyy muun muassa väkivaltaa eri muodoissa ja kiintymyssuhteet ovat monesti vaurioituneet. Ohjaajan työltä vaaditaan paljon, ja ohjaajan tulisi pystyä, tietoisena omista kiintymyssuhteistaan, korjaamaan vuorovaikutussuhteeseen. (Riikonen & Ruhanen 2017.)

4 Lastensuojelun terapeutin laitospedagogia

Eronen ja Laakso (2016, 4) ovat kirjallisuuskatsauksessaan pyrkineet löytämään kehityssuuntaa suomalaiselle lastensuojelun laitoshoidolle. He ovat esittäneet lastensuojelun laitoshoidon kasvatuksellisenä ja kuntouttavana orientaationa yhtenä lähestymistapana terapeutisesti orientoitunutta laitoshoidoa. Tutkimuskatsauksen perusteella kyseinen lähestymistapa edellyttäisi työntekijöiden työotteen kehittämistä, työntekijämäärän lisäämistä suhteessa lapsimäärään, yksikköjen koon pienentämistä, sekä erityistyöntekijöiden käyttöä, esimerkiksi lapsi ja nuorisopsykiatrian palveluita.

Terapeutin laitostyön orientaatio ei tarkoita yhtä menetelmää tai mallia, vaan laajempaa orientaatiota ja lähestymistapaa työskentelylle laitoksissa. Orientaatio painottaa lapsen ja nuoren taustan, tilanteen ja traumaattisten kokemusten ymmärrystä ja näihin kokemuksiin vastaamista. Työskentelyn laitoksissa tulee olla kasvatuksellista, kuntouttavaa ja suunnitelmallista. (Eronen & Laakso 2016, 18.)

Lastensuojelun terapeutin laitospedagogian mallinnusta on tarkasteltu ja koottu LAPE hankkeen lastensuojelun laitoshoidon mallinnusryhmän työpajatyöskentelynä osana lastensuojelun kehittämistyötä. Työryhmän raportissa tuodaan esiin lastensuojelun laitoshoidossa työskentelevien väljät koulutus- ja pätevyysvaatimukset. Erilaiset koulutustaustat saattavat lisätä osaamiseroja ja monessa laitoksessa kaikki työntekijät eri osaamisineen tekevät täysin samaa työtä. Monialaisuutta tulisi käyttää paremmin hyödyksi profiloimalla sitä vastuualueissa ja tehtäväkuvissa. Haasteena nähdään muun ohella työntekijöiden vaihtuvuus laitoksessa. Laitostyössä kodinomaisuuden lisäksi tarvitaan teoreettista tietopohjaa ja menetelmäosaamista terapeutin ja pedagogisen viitekehyksen sarjalta. Työryhmä nimeää raportissaan seuraavia menetelmiä, jotka terapeutin

laitoshoitoon sopivat: Aggression Replacement Training (ART), Monimuotoinen tai multidimensionaalinen perheterapia (MDFT), vuorovaikutteinen kehitysterapia (DDP) kiintymyssuhdehäiriöiden hoitoon, Motivoiva haastattelu, dialektinen käyttäytymisterapia (DKT), mindfulness ja tietoisuustaidot ja narratiivinen työskentely. Terapeuttisella laitokasvatuksen mallinnuksella tavoitellaan laitoshoidon tasa-laatusuutta valtakunnallisesti. (Timonen-Kallio ym. 2017, 3-5, 15.)

Barton, Gonzalez, & Tomlinson (2012 17-22) korostavat artikkelissaan terapeut-tisen laitoshoidon taustalla olevaa traumatyötä. Traumaattiset tapahtumat lapsen elämässä vaativat asianmukaista hoitoa. Työskentelyssä traumatisoituneiden lasten kanssa on tärkeää ymmärtää trauman merkitys ja vaikutus nykyiseen käy-tökseen ja haasteisiin. Traumanäkökulmasta huolimatta täytyy lisäksi muistaa nähdä lapsi kokonaisuutena, ei ainoastaan trauman kautta. Laitoshoidossa työn-tekijöillä tulee olla yhteinen ymmärrys hoitosuunnitelmasta ja vankka teoreettinen tieto työn pohjalla. Jotta traumasta voi toipua, tarvitaan turvallinen, pysyvä ja en-nakoitava ympäristö. Terapeuttisessa laitoshoidossa tulee lasta hoitaa monella tasolla: yksilönä, ryhmässä, organisaatiossa ja osana yhteisöä. Timonen-Kallio ym. (2017) näkemyksen mukaan terapeut-tisen laitoshoidon taustalla on sama näkemys traumatyöstä ja sen kehittämisestä. Jokainen lapsi ja nuori huomioi-daan yksilönä ja tunnustetaan tämän elämäntilanteen ainutlaatuisuus. Elämän-tarinallinen työskentely ja historian kokoaminen esitellään keinona traumaattisten asioiden käsittelyssä ja niistä kuntoutumisessa.

Whittaker ym. (2016) mukaan keskeiset periaatteet terapeut-tisesta orientaatiosta ovat lyhennettynä seuraavat:

1. Turvallisuus. Laitoksen tulee olla turvallinen kasvuympäristö. Lapsen ko-kemus turvassa olostasuhteessa ympäristöön, ohjaajiin ja toisiin lapsiin.
2. Lasten vanhemmat ja yhteistyö. Yhteydenpidon tukeminen ja vahvistami-nen, yhteinen rintama.
3. Palveluiden ankkuroiminen yhteisöön. Eli laitoshoidon lisäksi muiden tar-peellisten palveluiden järjestäminen osaksi kasvatusta ja kuntoutusta.
4. Terapeuttisuus on laaja orientaatio. Arjen terapeuttisuus on yhdessä elä-mistä, jakamista ja oppimista. Ihmissuhteet tärkeänä osana.

5. Tutkimustietoon perustuvien mallien ja käytänteiden siirtäminen käytäntöön. Selkeä toimintastrategia lasten ja nuorten kanssa työskentelylle, jotta vastataan tarpeisiin.

(Eronen & Laakso 2016, 16.)

Terapeuttinen laitoshoido on keskustelussa ja kehittämisen alla myös muualla maailmassa. Australiassa pidettiin valtakunnallinen työpaja, jossa pohdittiin lähtökohtia terapeuttiselle laitoshoidolle. Tilaisuudessa yritettiin myös löytää panostuksia hoidon kehittämiseen ja arvioimiseen. Australiassa laitoshoido on yleisin sijoitusvaihtoehto lapsille ja nuorille, jotka eivät voi asua perheessä ja ovat erityisen suojelun ja tuen tarpeessa. Sijoitetuilla lapsilla ja nuorilla on usein taustalla kokemuksia hyväksikäytöstä ja kaltoinkohtelusta. Taustalla saattaa olla useita epäonnistuneita sijoituksia, puutteita luottamuksellisissa ihmissuhteissa, monimuotoisia traumoja, posttraumaattista stressiä. Taustat näkyvät sopimattomana käytöksenä ja tunneilmaisuuina. Tunnistetaan, että nykyinen laitoshoido ei vastaa näiden lasten ja nuorten tarpeisiin, vaan hoitomuotoja ja laitoshoidoa tulee kehittää paremmin tarpeita kohtaavaksi. (McLean, Price-Robertson & Robinson 2011.)

Australiassa terapeuttista laitoshoidoa on määritelty seuraavasti (McLean ym. 2011).:

- Intensiivinen ja määräaikainen laitoshoido lakisääteisessä hoidossa oleville lapsille ja nuorille
- Luodaan positiivisia, turvallisia ja hoitavia ihmissuhteita ja kokemuksia. Laitoksen työntekijöillä on ymmärrys traumoista ja niiden hoidosta. Nähdään lasten ja nuorten tarpeet, kasvu ja kehitys.
- Selkeästi ymmärrettävä toimintaperiaate hoidossa, laitoksessa on selkeästi dokumentoitu arvot ja toimintakulttuuri.
- Lapsilähtöisyys, osallisuus ja yksilöllisyys hoitosuunnitelmassa
- Lapsen perheen ja lähipiirin tärkeys. Muun ympäristön (koulu, harrastukset) tulisi tukea hoitoa.
- Laitoksen tulisi olla pieni ja kodinomainen ympäristö, jossa on pieni lapsiryhmä.
- Henkilökunnan osaaminen, motivaatio ja kokonaisvaltainen tuki.

McLeanin ym. (2011) määritelmässä terapeutista laitoshoidoa kuvataan sanoilla intensiivinen ja määräaikainen. Whittakerin ym. (2016) määritelmän arjen terapeutisuudesta on, ettei traumasta toipumisessa voida kiirehtiä, vaan täytyy edetä lapsen tai nuoren tahdissa. Luottamuksellisia ihmissuhteita laitoksen työntekijöihin ei luoda hetkessä, kun taustalla voi olla monia ikäviä kokemuksia aikuisista ja luottamuksen särkymisestä. (Eronen & Laakso 2016.)

Espanjassa lastensuojelun terapeutista laitoshoidoa on alettu myös nostamaan esille. 2017 julkaistussa tutkimuksessa (Martín ym. 2017) on tutkittu terapeutista laitoshoidoa verrattuna tavalliseen laitoshoitoon. Tutkimukseen osallistui yhteensä 215 nuorta, jotka olivat sijoitettuna laitoshoitoon. Heistä 93 nuorta oli sijoitettuna terapeuttiseen laitoshoitoon ja 122 nuorta, oli sijoitettuna laitoksiin, joissa oli erilaisia itsenäistymisohjelmia. Tutkimuksessa kartoitettiin kyselylomakkeella interventio prosessia, eli aikaa ja syitä sijaishuoltoon, luonteenpiirteitä ja perhehistoriaa, sekä haasteita ja terapeutista hoitoa, jota on saatu. Lisäksi nuorten käyttäytymisen ja emotionaalisen puolen haasteiden selvittämiseksi käytettiin CBCL (Child Behaviour Check-List) lomaketta. Tutkimuksessa esiin nousivat, että terapeuttisessa laitoshoidossa olevilla oli taustallaan useampia sijoituksia ja enemmän päihteiden väärinkäyttöä kuin verrokkiryhmällä. CBCL lomakkeen jokaisessa kahdeksassa alueessa terapeuttisessa laitoshoidossa olevat saivat korkeammat luvut verrattuna toiseen ryhmään, tosin tilastollisesti merkittäviä olivat luvut aggressiivisessa käytöksessä ja keskittymiskyvyn haasteissa.

Tutkijat ovat sitä mieltä, että terapeuttisen laitoshoidon soveltuvuus kriteerit ovat liian väljiä. Ei ole riittävästi tutkimustietoa siitä, kenelle terapeutista laitoshoidoa tulisi ensisijaisesti kohdistaa. Nyt näkyvät tulokset kertovat siitä, että terapeuttiseen laitoshoitoon sijoitetaan ne nuoret, joiden hoidon suhteen ollaan epäonnistunut aiemmissa paikoissa. Ikään kuin terapeuttinen laitoshoido olisi nuorille se viimeinen paikka. Tämän vuoksi koetaan, että terapeuttisen laitoshoidon hyödyt ja osaaminen menevät hukkaan. Ensisijaisen tärkeää on sijoitetuille nuorille oikea-aikainen ja tilanteeseen soveltuva hoitomuoto ja laitospaikka. Mikäli nuoren haasteet ovat kasvaneet aiemmissa sijoituksissa on haastavaa rakentaa hyvää terapeutista hoitoa myöhemmässä vaiheessa. (Martín ym. 2017.)

LAPE hankkeeseen nimetty työryhmä on vastannut lastensuojelun terapeuttisen laitospasvatuksen kehittämistyöstä. Työryhmän tavoitteena on ollut kuvata yhteistä viitekehystä laitostyölle, luoden kollektiivista ymmärrystä siitä mitä hyvä laitoshoido lastensuojelussa tarkoittaa. Viitekehyksessä korostuu terapeuttinen orientaatio, asiakaslähtöisyys, lapsen oikeudet ja turvallisuus, sekä työntekijöiden ammatillisuus. Terapeuttisen laitospasvatuksen mallin (LIITE 1) pohjana toimii Fattoren (2009) malli lapsen subjektiivisesta hyvinvoinnista, mikä rakentuu kolmeen osa-alueeseen: toimijuus, turvallisuus ja myönteinen minäkuva. Kokonaisuudessaan malli tarjoaa itsearviointityökalun laitoksille ja yhteisen pohjan laadukkaalle työskentelylle. (Timonen-Kallio ym. 2017, 4.)

Työryhmän pohdinnoissa tärkeä kehittämisen lähtökohta on se, ettei laitoshoidon tarvitse olla viimeinen vaihtoehto lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi, vaan osa lastensuojelun palvelukokonaisuutta (Timola-Kalliola ym. 2017, 5). Lastensuojelulaissa (2007, 4 §) määritellään kuitenkin, että ensin tulee käyttää avohuollon toimenpiteitä, mikäli lapsen etu ei vaadi suoraan sijaishuoltoa. McLean ym. (2011) esittävät artikkelissaan samansuuntaisen väitteen laitoshoidosta. Myös Australiassa laitoshoido nähdään viimesijaisena keinona, kun muut palvelut ovat epäonnistuneet. Joissakin tilanteissa laitoshoido ja varsinkin terapeuttinen laitoshoido tulisi olla tarjolla ensisijaisena hoitovaihtoehtona.

Terapeuttisen laitospasvatuksen mallin käyttöönotto vaatii prosessia, johon koko työyhteisön ja johdon on sitouduttava. Muutoksen ja toimintakulttuurin uudistamisen johtaminen, vaatii myös osaamista ja ymmärrystä. Työntekijöiden vahvuuksien ja osaamisen esille tuominen korostuu monimuotoisessa johtamistyössä. Terapeuttisen laitospasvatuksen mallissa painotetaan työyhteisön yhteisiä linjoja lasten ja nuorten kasvatuksessa ja hoidossa. Erityisosaamista ja kokemusta kyetään parhaiten hyödyntämään, kun työyhteisö on dialogisesti hyvin kehittynyt ja avoimeen vuorovaikutukseen panostetaan. Kuten kaiken muutoksen edessä, myös terapeuttisen laitospasvatustmallin käyttöönotossa tarvitaan aikaa ja tilaa tunteiden, asenteiden ja ajatusten vaihdolle ja käsittelylle. (Timonen-Kallio ym. 2017, 33-34.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Tässä opinnäytetyössä keskitytään lastensuojelun sijaishuollon laitoshuoltoon, rajaten pois avohuollon tukitoimet ja sijoitukset perheisiin ja perhekoteihin, jotka toimivat ilman laitoslupaa. Rajauksen perusteena on kyseisen tutkimuksen kohdistuminen yksittäiseen lastensuojelun laitosyksikköön.

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyössäni selvitän lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallin toteutumista yksityisessä lastensuojelulaitoksessa. Opinnäytetyön tavoitteena on vahvistaa laitoksen terapeuttista työtä ja laatutyöskentelyä. Tavoitteena on myös vahvistaa työntekijöiden yhteistä näkemystä tehtävästä työstä ja mahdollisesta kehittämisen suunnasta.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata laitoksen nykytilannetta ja nykyisiä työkäytänteitä lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallin mukaisesti. Mallin avulla pyritään vahvistamaan tämän hetkiset onnistumiset ja hyvät työkäytännöt. Muuttuvassa yhteiskunnassa ja lasten ja nuorten muuttuneissa hoidon tarpeissa tarvitaan uudenlaisia käytäntöjä ja tietoa siitä, mikä on laitoshoidon vaikuttavuus ja minkälaiseen palveluntarpeeseen laitoshoidon on tulevaisuudessa vastattava. Opinnäytetyön tarkoituksena on myös selvittää kyseisen laitoksen kehittämisen tarvetta ja nostaa kehittämiskohteita esille. Lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian malli on luotu lastensuojelun laitoshoidon kehittämistyölle ja se määrittää sitä muutossuuntaa mihin laitoshoidon tulisi tulevaisuudessa pyrkiä ja vastata (Timonen-Kallio ym. 2017, 3).

Mahdollisiin tutkimuksissa ilmeneviin kehittämiskohteisiin resursoidaan opinnäytetyön jälkeen aikaa ja panoksia omana kehittämistyönä, kun kohteet on tunnistettu tässä tutkimuksessa. Työyhteisön päätettäväksi jää miten kehittämistyöhön tartutaan ja miten tässä opinnäytetyössä saadut tulokset hyödynnetään laitoksen kehittämistyössä tulevaisuudessa.

Tutkimuskysymykset ovat:

- Millä tavoin terapeutin laitospalvelun mallin osa-alueet toteutuvat tällä hetkellä kyseisessä laitoksessa?
- Mitkä ovat laitoksen hyväksi koettuja työmenetelmiä ja -käytäntöjä eri osa-alueita pohdittaessa?
- Minkälaisia kehittämiskohtia tunnistetaan?

5.2 Tutkimusmenetelmät ja opinnäytetyön aineistonkeruu

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä on laadullinen case tutkimus, toisin sanoen tapaustutkimus. Tapaustutkimuksen ominaisuuksia ovat abduktio eli vuorovaikutus teorian ja käytännön välillä, sekä sekoitus kahta aineistonkeruumenetelmää. Tutkimuksen tarkoituksena on saavuttaa lisää ymmärtämystä kyseisestä aiheesta tai ilmiöstä. Tapaustutkimuksessa pyritään yleensä keräämään tietoa avoimin kysymyksin. (Kananen 2017, 41.) Laadullinen tutkimus tulee kyseeseen myös silloin, kun tutkittavaa asiaa tai ilmiötä ei voi määrällisesti tutkia. Creswell (2007) määrittää laadullisen tutkimuksen ominaisuuksia olevan muun muassa tutkimuksen tapahtuminen aidossa ympäristössä, vuorovaikutussuhteissa tapahtuva aineiston kerääminen, tutkittavien näkökulma ja kokonaisvaltaisen ymmärryksen luominen. (Kananen 2017, 32–34.)

Opinnäytetyötä voidaan pitää tapaustutkimuksen lisäksi eräänlaisena kehittämistyönä, sillä tutkimuksessa selvitetään myös kehittämiskohteita ja -ideoita. Tutkimuksellisesta kehittämistyöstä ei voida kuitenkaan puhua, koska opinnäytetyö ei sisällä kaikkia tutkimuksellisen kehittämistyön prosessin vaiheita. Tutkimuksellisessa kehittämistyössä merkittävää ovat prosessin loppuvaiheet, joihin sisältyvät kehittämistoimenpiteiden toteuttaminen ja arviointi. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2015, 24.) Tämä opinnäytetyö toimii nykyhetken tilannekatsauksena ja pohjatutkimuksena mahdolliselle kehittämistyön tarpeelle, eikä se sisällä kehittämistyön suunnitelmaa, toimenpiteitä tai arviointia kehittämistyön toteutuksesta. Tapaustutkimus sopii kehittämistyön lähestymistavaksi, sillä sen myötä tuotetaan tietoa todellisessa toimintaympäristössä nykyhetkenä. Kehittämisen kohdetta tulee tut-

kimuksen myötä ymmärtää kokonaisuutena ja hyödyntää tutkimustietoa kehittämistyön tukena. (Ojasalo ym. 2015, 52-53.) Kehittämistyö on merkityksellistä yrityksen menestykselle ja jatkuvuudelle. Kannattavuuden parantaminen, palveluiden kehittäminen, henkilöstön motivointi, sekä tulevaisuuden kysyntään vastaaminen ovat tärkeitä kehittämistyön liikkeelle laittajia. Kehittämistyöhön yhdistetään monesti tutkimus, jonka kautta saadaan ymmärrystä kehittämisen tarpeesta ja kohteesta. (Ojasalo ym. 2015, 12, 17-18.)

Opinnäytetyön kohderyhmänä on yksityisen lastensuojelulaitoksen henkilökunta seitsemän henkilöä, joihin sisältyy kaksi omistajaa. Tutkija itse on kahdeksas työntekijä, mutta jää tutkijan positioon. Terapeuttisesta laitospalveluksesta on malli, johon tutkimus pohjautuu, mutta malli ei ole työyhteisölle tuttu. Mallin toteutumisesta ja terapeuttisesta orientaatiosta yksikössä tarvitaan syvempää tietoa ja ymmärrystä. Tämän vuoksi laadullinen lähestymistapa palvelee tutkimuksen tarkoitusta ja tavoitteita. Tutkimuksen aineisto kerätään fokusryhmähaastatteluilta (focus group) ja yksilöteemahaastatteluilta. Haastatteluiden teemarunkona toimivat terapeuttisen laitospalveluksen mallin (Liite 1) mukaiset 15 aihetta: itsenäisen elämän taidot, koulunkäynnin turvaaminen, mielenterveyden hoito, nivelvaiheiden huomioiminen, lapsen oikeudet, perusterveydenhuolto, laitospalveluksen ja hoidon suunnitelmallisuus, pysyvät ihmissuhteet, laitos kotina, ”safety-first” periaate, yhteisöllisyys, tukihenkilö vanhemmalle, perheen pitäminen lapsen elämässä, oman historian läpikäynti sekä vertaisryhmä.

Opinnäytetyön tutkimuksen alussa kerätään ymmärrystä ja tietoa nykytilasta toteuttamalla fokusryhmähaastattelut. Jaan tutkimuksen kohderyhmän kahteen haastatteluryhmään niin, että molemmissa ryhmissä on kummankin sukupuolen edustajia. Tarkempaa ryhmäjakoja tai valikoimista ei ole tarpeen tehdä tutkimuksen tarkoituksen huomioiden. Toisessa ryhmässä on siis kolme henkilöä ja toisessa neljä. Keskustelua käydään tutkimuskysymysten pohjalta, pohtien tämänhetkistä tilannetta, hyviä työkäytäntöjä ja mahdollisia kehittämiskohteita jokaisen osa-alueen kohdalla.

Tutkimuksessa käytetään hyväksi triangulaatiota, eli monimetodista lähestymistapaa. Triangulaation hyöty tutkimuksessa voidaan nähdä luotettavuuden ja tut-

kimusaineiston kattavuutena, kun samaa aihetta lähestytään eri tutkimusmenetelmin. Tässä tutkimuksessa kyseessä on aineistotriangulaatio, mikä tarkoittaa erilaisten aineistojen hyödyntämistä samassa tutkimuksessa. (Vilkkä 2015, 70-71.) Tutkimuksen aineistoja ovat fokusryhmähaastattelut ja yksilö teemahaastattelut. Teemahaastattelu on aineistonkeruun menetelmä, jolle ominaista on aihepiirien eli valmiiden teemojen olemassaolo. Teemahaastattelu jää avoimen ja lomakehaastattelun välimaastoon, sillä siinä ei ole tarkkoja kysymyksiä. Kuitenkin teemat ohjaavat haastattelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 203.) Teemahaastattelu sopii kyseiseen tutkimukseen hyvin, sillä valmiit teemat ohjaavat haastattelua, eikä tarvetta strukturoituihin haastattelukysymyksiin ole. Tutkijan tehtävänä haastattelijan roolissa on tarkkailla haastateltavien kestämistä annettujen teemojen sisällä. Mikäli haastatteluissa aiheet alkavat mennä teemojen ohi, voi tutkija ohjata ja palauttaa keskustelua käsillä olevaan teemaan.

Haastattelun fokusryhmähaastattelun analysoinnin jälkeen kaikki kohderyhmässä olijat vielä yksilöteemahaastatteluilla, samojen teemojen mukaisesti. Näin aiheeseen saadaan syvempi ymmärrys. Lisäksi annetaan jokaiselle mahdollisuus kertoa aiheesta oma näkemys rauhassa ilman ryhmän painetta. Pietilän (2014) mukaan samassa tutkimuksessa ryhmä- ja yksilöhaastattelua käytetään harvoin yhdessä, vaikkakin molempia haastattelutyyppäjä käytetään tutkimuksen aineiston keruumenetelminä. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun välillä on eroja, joille tutkijan tulee pysyä vastaanottavaisena ja herkkänä. Ryhmähaastatteluja on käytetty joissakin tutkimuksissa perusteena ajankäyttö ja tehokkuus. Tänä päivänä ymmärretään paremmin ryhmähaastattelun luonnetta, ryhmän prosessia, dynamiikkaa ja sen jäsenten välistä vuorovaikutusta. Ryhmähaastattelussa ryhmä tuottaa käsityksiä ja ajatuksia keskusteltavasta aiheesta. Myös tutkijan rooli on erityislaatuinen keskustelun moderaattorina perinteisen haastattelijan roolin tilalla. Moderaattorina tutkija toimii keskustelun avaajana ja rakentajana, sekä tarvittaessa ohjailee ja rohkaisee keskustelun suuntaa, riippuen tutkimuskysymyksistä ja tavoitteista. (Pietilä 2014, 212-213.)

Ryhmäkeskusteluissa vuorovaikutuksessa osallistujien kesken muodostetaan kollektiivista ymmärrystä, tulkintaa ja käsitystä aihepiiristä. Ryhmän jäsenten välillä on monenlaisia mielipiteitä ja kannanottoja, joista keskustellen kootaan tietoa.

Yksilöhaastatteluissa korostuvat henkilökohtaiset näkemykset ja mielipiteet. Ryhmähaastattelussa tärkeää on myös ryhmän työskentelyn ja prosessin arviointi. (Pietilä 2014, 215-216.) Mikäli haastattelujen aineistoissa fokusryhmähaastattelujen ja yksilöhaastattelujen välillä syntyy paljon eroja tuloksissa, voidaan erot tulkita johtuvan ryhmäpaineesta. Syynä voi olla myös haastateltavien parempi syventyminen aiheeseen ja oman pohdinnan jäsentyminen fokusryhmähaastattelun ja yksilöhaastattelun välillä kuluneella ajalla.

Haastattelut toteutetaan haastateltavien työajalla. Mahdollisia riskejä opinnäytetyön toteutukselle ovat äkilliset sairastumiset tai poissaolot, työntekijöiden vaihtuminen, sekä aikataulun yhteensovittaminen tai sen venyminen. Mikäli haastatteluaikoja joutuu perumaan tai muuttamaan erinäisistä syistä johtuen, venyttää se opinnäytetyön valmistumisaikataulua. Näihin muutoksiin on hyvä varautua ennakoon ja hyväksyä ettei kaikkia muuttujia voi ennaltaehkäistä tai poistaa.

Opinnäytetyön tekemiseen on tutkimuslupa yrityksen johdolta. Haastateltaville on kerrottu opinnäytetyön aiheesta ja prosessista suullisesti työpaikkakokouksissa, sekä heille annetaan myöhemmin tiedoksi kirjallinen saatekirje, sekä tietopaketti terapeutin laitospäätöksen mallista. Näin fokusryhmähaastatteluissa säädetään aikaa, kun jokainen on valmiiksi perehtynyt haastattelun aiheeseen. Jokainen tutkimukseen osallistuja allekirjoittaa suostumuslomakkeen, jossa hyväksyy tutkimukseen osallistumisensa, tutkimukseen liittyvät käytännöt ja eettiset periaatteet. Tutkimukseen osallistujilla on missä tutkimuksen vaiheessa tahansa mahdollisuus vetäytyä pois tutkimuksesta. Tällöin kyseistä haastatteluaineistoa ei ole lupa hyödyntää tutkimuksessa.

5.3 Aineiston analysointi

Fokusryhmähaastattelut sekä yksilöhaastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin. Litteroinnin tarkkuudessa on määritelty kolme eri tasoa: sanatarkka, yleiskielinen ja propositiotason litterointi (Kananen 2017, 134–135.) Käytin tässä tutkimuksessa sanatarkkaa litterointia sillä erotuksella, etten litteroinut taukoja tai äännähdyksiä. Muutoin yleiskielinen litterointi riittäisi suhteessa tutkimuksen tarkoitukseen, mutta se hankaloittaa suorien lainauksien käyttöä tulosten esittelyssä. Litterointi

vaiheessa otsikoin aineistoa teemojen mukaisesti, mikä vauhditti tekstin tiivistämistä. Fokusryhmähaastattelut ja yksilöhaastattelut analysoitiin erikseen.

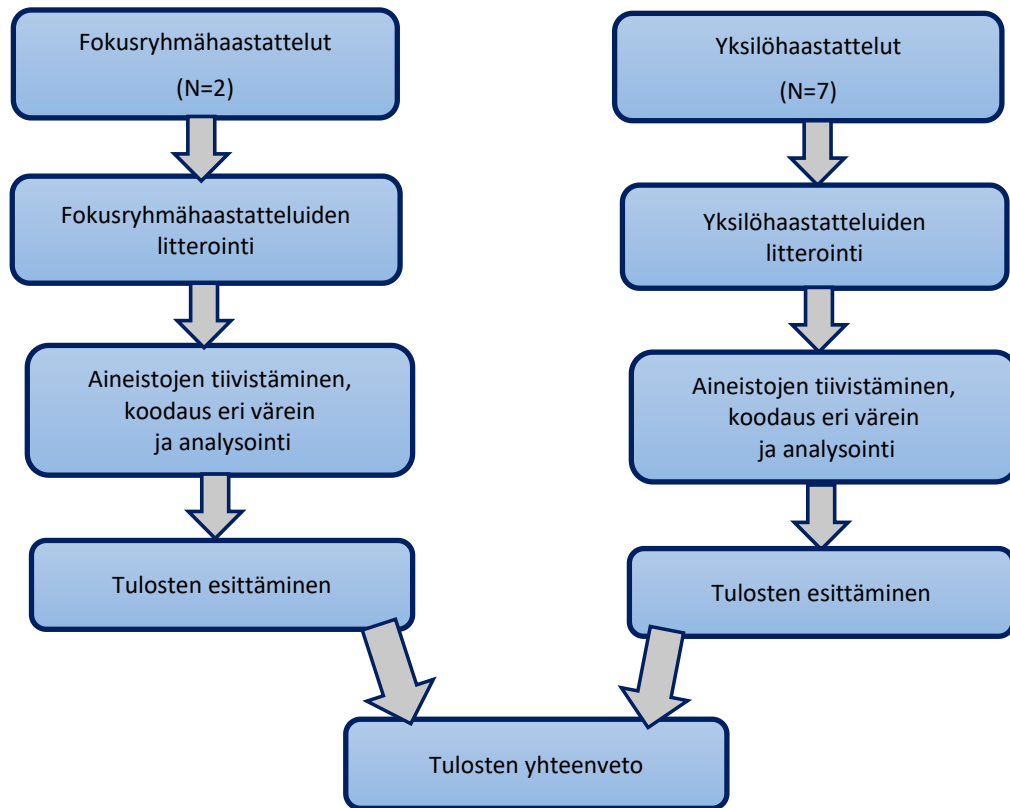
Tutkimuksen aineistoa luokiteltaessa valitaan lähtökohdaksi joko teorialähtöinen (deduktio) tai aineistolähtöinen (induktio) lähestymistapa. Aineistolähtöisessä lähestymistavassa käytetään luokittelun pohjana aineistosta nousseita asioita, kun taas teorialähtöisessä lähestymistavassa peilataan saatua aineistoa teorian ja valmiina olevien käsitteiden kautta. (Kananen 2017, 136, 141.) Tämän opinnäytetyön tulokset analysoitiin sisällönanalyysillä teorialähtöisesti (deduktiivinen lähestymistapa), eli luokittelemalla aineisto terapeutin laitospalvelun mallin aihealueisiin. Aineistosta ei muodostettu uusia teorioita tai käsityksiä.

Kun haastattelumateriaalit oli litteroitu, oli vuorossa aineistojen koodaus ja tiivistäminen. Koodaus tarkoittaa tekstin tiivistämistä ja pelkistämistä. Ennen analyysiä aineistoa selkiytetään, jotta tulokset saadaan näkyviin ja aineisto helpommin käsiteltävään muotoon. (Kananen 2017, 136.) Analyysiä tehdessäni käytin värikooditusta, joka selkiyttää aineistosta nousevia tuloksia. Värikooditusta tein tutkimuskysymysten pohjalta: nykytilanne eli miten toimii tällä hetkellä, hyvät työkäytännöt ja kehittämisen kohteet. Seuraavassa taulukossa (Taulukko 2) on esimerkkinä kuvattu värikoodausta oman historian läpikäynti- teeman osalta.

<p>Haastatteluaineisto</p>	<p>Värikoodaus tutkimuskysymysten mukaan Sininen: Miten toimii tällä hetkellä Vihreä: Hyvät työkäytännöt Punainen: Mitä kehitettävää</p>
<p>"Se menee täl hetkel enemmän sillee lapsijohtoisesti, et aika monesti se nousee, se oma menneisyys, monienkin kohalla jollakin tavalla puheisiin. Et sitten niissä tilanteissa, kun se tulee lapselta jollakin tavalla puheeksi, jos hän muistelee jotain tai mitä se ikinä onkaan, nii tavallaan niihin tilaisuuksiin tarttuminen. Sit annetaan sille lapselle se mahdollisuus siitä puhua ja ollaan sitte kiinnostuneita ja kuunnellaan ja käyään jotain asiaa läpi jos sieltä alkaa nousemaan asioita."</p> <p>Eiköhä se oo se yleinen systeemi sillee, nii tapauskohtaisesti se itsensä tai elämänsä hahmottaminen tai läpikäyminen.</p> <p>"Onhan se tärkeä, tärkeä pointti, et tuntis sitä historiaa ja ymmärtäis omaa vähä elämää paremmin. Mitä on tapahtunu ja miks ollaan tässä, kyllähä niit ois hyvä käyä jossai kohtaa sen nuoren kanssa läpi."</p> <p>"Miun mielest oisha se tärkeetä käyä sitä läpi, et miks hyö on täällä ja mite tää nyt sit jatkuu tästä. Niiku se mitä on tapahtunu"</p> <p>"elämänjangan piirtämistä"</p> <p>"No verkostokarttaahan niitten kans tehään."</p> <p>"Jotku vanhemmat on antanu valokuvia, tullu ihan meille, tehty tonne semmosta pientä kirjaakii siitä, et mitä sinne liittyy."</p> <p>"omaohjaaja voi käyä nuoren kans kahestaan tai sit siinä voi olla mahdollisesti vanhemmat tai toinen vanhempi mukana ja sitä kautta sitten tehä sitä jotain karttaa"</p> <p>"jos ne täs lähtee työstämää tämmöstä nii hyvä juttu. Jos ne ei lähe, sitä ei voi pakottaa"</p> <p>"Mut kyl sitä keskusteluu vois käyä paljon suunnitelmallisemmin"</p> <p>"Et toi on varmaa semmonen, jos sarjassamme kehittämiskohteet, et jotenkin niinkun tarjota."</p>	<p>Oma-aloitteisuus, lapset kertovat itse. Ohjaajan taholta läsnäolo, kuuntelu, asioiden läpikäynti yhdessä</p> <p>Tiedostaminen, aiheen tärkeys</p> <p>Toimivia menetelmiä työskentelyssä Elämänjana, verkostokartta, valokuvakirja</p> <p>Miten, millä tavalla?</p> <p>Vapaaehtoisuus</p> <p>Suunnitelmallisuus Tarjota aktiivisemmin mahdollisuutta oman historian työstämiseen</p>

Taulukko 2. Esimerkki aineiston analysoinnista

Aineiston keruu- ja analyysiprosessi on havainnollistettu seuraavassa kuvassa (Kuva 2). Fokusryhmä- ja yksilöhaastattelut on toteutettu erillään ja molempien tuloksia on esitetty omina aineistoina. Lopuksi tulosten yhteenvedossa on vedetty yhteen molemmista aineistoista nousseita aiheita.

Kuva 2. Aineiston keruu ja analyysiprosessi

6 Tulokset

Tulokset osiossa esitellään erikseen fokusryhmä- ja yksilöhaastatteluiden aineistojen analysoinnin tulokset. Tulokset esitetään lastensuojelun terapeutin laitospäiväkirjan mallin mukaisina teemoina ja vastaten tutkimuskysymyksiin. Tulosten lopussa kootaan yhteenvedona tiivistetysti tulosten ydintä.

6.1 Fokusryhmähaastattelut

Fokusryhmähaastattelut toteutettiin syyskuun 2018 alussa. Molemmissa ryhmissä oli 3 henkilöä. Yhden työntekijän määräaikainen työsuhde ei jatkunut, joten

hän ei osallistunut fokusryhmähaastatteluun. Hän suostui kuitenkin osallistumaan yksilöhaastatteluun.

Fokusryhmähaastatteluissa tarkoituksena oli tehdä tutuksi lastensuojelun terapeutin laitospalveluksen mallia, koota ajatuksia ja tietoa ryhmässä keskustelemalla esiin. Ryhmässä toimiminen ja keskusteleminen ovat työryhmälle arkipäivää, mikä näkyi haastatteluissa rentona ilmapiirinä ja keskustelun soljumisena. Kaikkien ääni tuli haastattelutilanteissa kuuluviin ja teemoja pohdittiin yhdessä. Molemmat haastattelut kestivät kaksi tuntia, toisessa haastattelussa ehdittiin käydä läpi kaikki teemat, toinen keskeytettiin kahden tunnin kohdalla rajallisen ajan vuoksi. Tulokset esitetään teemojen mukaisesti ja tutkimuskysymyksiin vastaten.

Itsenäisen elämän taidot

Haastateltavat mainitsivat ensimmäisenä arkisia itsenäisen elämän taitoja. Näitä nimettiin olevan laitoksessa oman huoneen siivous, viikkosiivous (laitoksen yleisten tilojen siivoaminen yhdessä), keittiövuoro ja pyykkihuolto. Nämä arjen askareet kuuluvat jokaisella lapsella ja nuorella perusarkeen ikätason mukaisesti. Mitä pienempi lapsi on, sen enemmän tehdään yhdessä ohjaajan kanssa. Taitoja opetellaan jo pienestä asti, joten ne eivät tule yllätyksenä itsenäistymisen kynnyksellä. Vanhemmilla nuorilla itsenäistymisharjoitteisiin kuuluu oman talouden ja rahankäytön suunnittelu, kaupassa käynti, oman ruokahuollon suunnittelu ja ruuanlaitto. Itsenäisen elämän taitoihin mainittiin myös rahankäyttö. Rahankäytöstä keskustellaan ikätason mukaisesti ja ohjataan kannattaviin valintoihin omassa taloudessa ja arjessa.

Lapset ja nuoret otetaan mukaan erilaisiin toimintoihin, muun muassa kaupassa käynti ja asiointi esimerkiksi terveyskeskuksessa (ilmoittautuminen) vahvistavat lapsen ja nuoren omaa toimimista erilaisissa ympäristöissä.

”Ketkä pystyy enempään, nii niit vastuutetaan enemmän. Miun mielest tääl ei siihe puolesta tekemiseen sorruta.”

Haastateltavat kokivat, että toisinaan nuorten motivoiminen tekemisiin on haastavaa. Apukeinona käytetään valinnan mahdollisuutta eli voi valita itse missä kohtaa velvoitteet hoitaa, tekeekö ennen vai jälkeen jonkin toisen asian. Myös periaate ensin työ ja sitten huvi toimii monesti motivaattorina haastateltavien mielestä. Mallintamista käytetään taitojen opetteluun, ensin näytetään, miten tehdään, sitten tehdään yhdessä ja lopulta lapsi tai nuori hoitaa asian itsenäisesti.

Kehittämiskohteena tunnistettiin, että itsenäistymisharjoitteita tekevien nuorten kanssa työskentelylle olisi hyvä olla yhtenäisempi ja selkeämpi pohja. Lisäksi aktiivisemmin tulisi opastaa ja harjoitella asiointia erilaisissa virastoissa, sekä opastaa nuorta hoitamaan itse monenlaisia ajanvarauksia ja puhelinasiointia.

Koulunkäynnin turvaaminen

Molemmissa haastatteluryhmissä koulunkäynnin turvaaminen koettiin ykkösprioriteetiksi työtehtävien osalta. Lapsen vointiin ja ajankäyttöön kiinnitetään huomiota koulun sujuvuutta arvioitaessa.

”Nii ja kyl meil nostetaan, ja kuuluuki miun mielest nostaa, et ykkösprioriteetteja, et ensimmäiseks jaksaa ja pystyy hoitaa sen koulun, et sen mukaa rytmittää tätä muuta elämää. Pitää olla tottakai muuta elämää ja muutakin, ku pelkkää koulua. Koulu on se, mikä on heiän isoin velvollisuus. Se heiän oikeus ja velvote. Kyl se miun mielest aika hyvi tää nostetaa isoks asiaks. Pyritään mahdollisimman hyvin tääl auttamaan ja tukemaan.”

Tärkeäksi lähtökohdaksi haastatteluaineistoista nousivat ohjaajien aktiivisuus ja kiinnostus lapsen ja nuoren koulun sujumista kohtaan. Haastateltavat tunnistivat, että perusasioiden tulee olla kunnossa, jotta jaksaa käydä koulua. Näitä perusasioita mainittiin olevan arkirutiinit, lepo, ravinto, liikunta ja perusterveydenhuolto. Laitoksessa asuvien peruskouluikäisten koulumatkat on turvattu, sillä taksikyyti hakee ja tuo laitoksen pihaan. Ohjaajat auttavat läksyissä ja kokeisiin lukemisessa ja valvovat, että ne tulevat tehtyä. Haastateltavat kertoivat, että kokeiden ajankohdista pidetään tarkasti huolta ja ne kirjataan listaan toimiston seinälle nähtäville. Vaikka ohjaajat huolehtivat lasten koulutyöstä, on myös tehtävä itseään pikkuhiljaa tarpeettomaksi. Lasta tulee vastuuttaa ja tämän oppia huolehti-

maan omista kokeista myös itse. Lapsen osallisuutta ja vastuuta pyritään tuomaan esiin kyselemällä, milloin on kokeita ja paljonko tarvitsee aikaa valmistautumiseen. Nuorien kohdalla kokeita merkitään yhdessä nuoren omaan kalenteriin muistutukseksi. Haastateltavat kertoivat lasten ja nuorten olevan erilaisia ja yhdessä lapsen kanssa yritetään löytää paras mahdollinen tapa opiskella ja valmistautua kokeisiin.

Yhteydenpito koulun kanssa hoituu tällä hetkellä molemmin puolin. Ohjaajat seuraavat aktiivisesti Wilmaa, jonka kautta tulee viestiä, mikäli jokin asia ei koulussa suju. Lisäksi ollaan puhelimitse ja palaveriin yhteydessä tarvittaessa. Haastateltavat kertoivat, että jokaisen lapsen yksilöllisyys ja kykytaso tulee ottaa huomioon koulunkäyntiä tuettaessa. Jokaisella lapsella ja nuorella on omat tavoitteensa esimerkiksi arvosanojen tai muun koulusuoriutumisen osalta. Näitä tavoitteita määritellään ja keskustellaan lapsen oman kokemuksen lisäksi yhdessä vanhempien ja ohjaajien kanssa. Ohjaajan tehtävänä koettiin myös kannustaa ja motivoida suoriutumaan hyvin arvosanoin.

Koulusta lintsaminen ei ole noussut ongelmaksi laitoksessa. Koulun menemistä pidetään ohjaajien taholta niin ehdottomana velvoitteena, ettei se jätä tilaa vaihtoehtoille.

”Et jos aattelee sitä heiän aikasempaa elämää. Niitä on jonkin verran ollu, ketkä on lunssinu siitä, et on ollu vastenmielistä lähtee, et ollaa saatu käännettyä se kelkka tässä niillä rajojen asettelulla ja tietyl taval semmosel yleisellä puhumisella et se on se teiän työ, se hoidetaan ja siihen autetaan, siit on tullu semmonen et sinne mennään. Ei miun mielest soraääniä, et en haluu kouluun, en jaksa, tai tällästä, ni ei oo tullu.”

Koulusta esiin nousseet asiat käsitellään yhdessä lapsen ja nuoren kanssa. Vastuunotto omasta käytöksestä ja asioiden selvittämisen opettelu kuuluvat tiiviisti lapsen tai nuoren kanssa työskentelyyn.

Mielenterveydenhoito

Haastateltavat kokivat, että lapsille ja nuorille on apua saatavilla ja tarjolla hyvin. Usein on enemmän kiinni siitä, haluaako nuori ottaa tarjottua apua vastaan. Lisäksi koetaan, että laitoksesta käsin saattaa saada helpommin apua mielenterveyspalveluista, kuin kotoa käsin. Laitoksen aiempi yhteistyö esimerkiksi lasten ja nuorisopsykiatrian kanssa lisäävät yhteistyön toimivuutta myöhemmissäkin tilanteissa. Arjessa ohjaajilta vaaditaan ammattitaitoa tietää, milloin tarvitsee pohdita ulkopuolisen avun tarvetta lapselle tai nuorelle. Tärkeänä lähtökohtana mielenterveyden hoitamiselle pidetään kuitenkin perusarkea laitoksessa. Tasapaino levon, ravinnon, harrastusten ja muiden menojen välillä, sekä selkeät säännöt ja rajat toimivat raameina mielenterveyden hoitamiselle.

Laitoksessa tunteiden käsittelyä ja sanoittamista tehdään arjessa ja se on yksi ohjaajien tehtävistä. Ohjaajat tarttuvat herkästi lasten ja nuorten ajatuksiin ja mietteisiin ja ottavat ne yhdessä puheeksi. Haastateltavat toivat esiin myös lasten käytöksen taakse näkemisen tärkeyttä.

”Et semmoset tuntosarvet meil pitää olla täs työssä. Ja varsinkin kun ei ole sanoja tunteille, et ne, se pahoinvointi näkyy semmosena levottomuutena, häiriökäyttäytymisenä, sulkeutuneisuutena, vetäytymisenä, monenlaisina asioina.”

Haastatteluista nousivat esiin itsetuntoon liittyvät haasteet. Monella lapsella ja nuorella oma itsetunto on heikko tai negatiivinen. Erittäin tarpeellista laitoksen arjessa on kannustaminen ja lapsen tai nuoren vahvistaminen monella tavalla. Positiivisen palautteen antaminen, yhdessä tekeminen ja hyvän huomaaminen lapsessa tähtäävät itsetunnon kohottamiseen realistisemmalle tasolle.

Nivelvaiheiden huomioiminen

Lapsen tulo laitokseen saattaa joskus olla edessä nopeallakin aikataululla. Haastateltavien mielestä ensisijaista on tehdä tulevan lapsen olo tervetulleeksi laitokseen. Konkreettisesti lapsen oma tuleva huone on laitettuna valmiiksi. Laitoksen käytäntönä on, että ohjaaja on todella paljon alkuun läsnä. Alkuun ohjaajan tukea tarvitaan, että tuntee itsensä mahdollisimman turvallisiksi ja jotta säännöt, rajat ja talon tavat tulevat selville. Alussa pidetään tiukemmin ”köysistä kiinni”, ja sitten

löysytetään, kun alkaa sujua. Joidenkin osalta laitokseen asettuminen sujuu ripeästi, kun taas toisilla kestää enemmän aikaa sopeutua uuteen tilanteeseen. Sijoituksen alussa rauhoittuminen ja pysähtyminen antaa tilaa sopeutumiselle. Koulun ei yleensä mennä heti ensimmäisinä päivinä, vaan asetutaan ensin laitokseen ja keskustellaan muuttuneesta elämäntilanteesta ja käsitellään mahdollisia tunnekuohuja.

Sijoituksen hyvä suunnittelu ja yhteistyö vanhempien kanssa koettiin tärkeäksi. Haastateltavat toivat esiin silloin tällöin ilmenevää vanhempien vastustusta lapsen tai nuoren sijoittamista kohtaan. Mikäli vanhemmat vastustavat sijoitusta, on yhteistyön rakentaminen paljon haastavampaa haastateltavien mielestä. Vanhempien mielipide vaikuttaa myös lapsen mielipiteeseen ja asettumiseen laitoksen arjessa.

”Semmonen et huostaanotto valmistellaan, on lapsi valmisteltu, perhe valmisteltu, asiakirjat valmisteltu, tietoo on se maksimi, on tutustuttu ja vaikka useempaa kertaa eri kokoonpanoilla, se ois se kaikista paras. Semmonenkin on tärkeä, et jos se vanhempi pääsee käymään ilman lasta.”

Haastateltavat kertoivat, että uuden lapsen tullessa taloon, täytyy huomioida myös olemassa oleva lapsiryhmä laitoksessa. Heille tiedotetaan asiasta ja ohjeistetaan siitä, miten uusi tulokas otetaan vastaan.

Haastateltavat toivat esiin, että kehittämistä teeman kohdalla löytyy sijoituksesta keskustelemisessä. Tiedostetaan, että moni lapsista tai nuorista ei kykene alkuvaiheessa käymään läpi sijoituksesta heräviä tunteitaan tai ajatuksiaan. Näihin ajatuksiin ja tunteisiin olisi hyvä palata myöhemmin, kun asettuminen on tapahtunut ja lapsi on vastaanottavaisempi keskusteluun.

Nuoren itsenäistymistä pohdittaessa suunnitelmallisuus ja riittävä aika siirtymiseen ja sen käsittelyyn nousivat keskusteluun. Ammatinvalintaan liittyvät keskustelut alkavat peruskoulussa jo kahdeksannelta luokalta. Silloin tulee jo keskustella lapsen vanhempien ja sosiaalityöntekijän kanssa suunnitelmista ja tulevaisuudesta, mihin nuoren on mahdollista hakea ja millä edellytyksillä. Nuorten muuttaessa pois laitoksesta, on heillä mahdollisuus olla yhteydessä vielä laitokseen näin halutessaan.

Lapsen oikeudet

Lapsen oikeuksista keskustellessa esiin nousi lapsen oikeus olla lapsi, siis leikkiä ja harrastaa. Haastateltavat kokivat, että lasten välillä on eroja omien oikeuksiansa tietämisessä. Jotkut tietävät ”liiankin hyvin” omat oikeutensa, toiset taas eivät juurikaan. Helposti lasten kanssa keskusteluissa oikeuksista unohtuvat velvollisuudet, sillä monesti peräänkuulutetaan ainoastaan oikeuksia.

Oikeusturvan toteutumiseksi ohjaajien tulee tietää rajoitustoimenpiteet ja niiden oikea käyttö. Tärkeä asia laitostyössä on tiedostaa lapsen oikeudet ja kasvatus työn on perustuttava niihin. Lisäksi ohjaajien pitää kyetä aina perustelemaan oma toimintansa ja miksi asiat tehdään tietyllä tapaa.

Haastateltavien mielestä oikeuksia ja velvollisuuksia olisi hyvä käydä enemmän läpi lasten ja nuorten kanssa. Oikeuksia tulisi käydä läpi realistisesti, avoimesti ja ikätasoisuus huomioiden. Kun ikää tulee lisää, velvollisuudet ja sitä kautta myös oikeudet kasvavat. Tämä näkyy laitoksen arjessa vastuuna ja luottamuksen kasvuna suhteessa lapseen ja nuoreen.

Perusterveydenhuolto

Haastateltavien mielestä laitoksessa huolehditaan perusterveydenhuollosta hyvin. Sijoituksen alkuvaiheessa on tulotarkastus ja iän myötä erilaisia perusterveydestarkastuksia. Kouluterveydenhuolto toimii ja on hyvin saatavilla. Tarpeen vaatiessa otetaan yhteys muihin terveystaloihin ja riittävän herkästi viedään tarvittavaan tutkimukseen. Jos kyseessä ei ole akuuttia hoitoa vaativa tilanne tai vaiva, niin lapsi ohjataan käymään kouluterveydenhoitajalla.

Haastateltavien keskustelussa tuli ilmi, että joskus lapsen vaivoille voivat olla syynä monenlaiset asiat. Joskus fyysinen kipu voi olla seurausta henkisestä pahasta olostä ja tällöin yritetään selvittää tilannetta keskustellen. Monesti myös keksitään kipuja tai erilaisia vaivoja, jotta vältytään esimerkiksi harrastuksiin menemiseltä, kun syynä on joku muu kuin vamma. Myös esimerkiksi päänsärkyyn vaaditaan aina lääkettä, kun on syönyt ja nukkunut huonosti. Tällaisissa tilanteissa on ohjattu ensin syömään, huilaamaan ja jättämään puhelin hetkeksi pois. Monesti päänsärky häviää näillä toimilla.

Lapsia ja nuoria tuetaan terveelliseen elämään ja laitoksessa pidetään kiinni säännöllisestä ruokarytmistä sekä painotetaan liikunnan tärkeyttä. Lasten ja nuorten kanssa ruokaillaan ja liikutaan yhdessä. Jokaiselle sopivan liikuntamuodon löytämiseen panostetaan kokeilemalla uusia lajeja. Ohjaajat toimivat esimerkkeinä ja keskustellen ohjataan lasta ja nuorta terveellisiin valintoihin.

Laitoskasvatuksen ja hoidon suunnitelmallisuus

Lapsen ja nuoren asiat tulevat ohjaajien yhteisissä palavereissa ja arkikeskusteluissa huomioiduksi hyvin. Palavereissa pohditaan lasten ja nuorten haasteita ja onnistumisia, sekä sovitaan yhteisiä pelisääntöjä ja toimintatapoja. Päivittäin käydään vuoropuhelua arjen sujumisesta ja eteen tulevista asioista työvuorossa olevien ohjaajien kanssa.

Jokaisen lastensuojelun asiakkaana olevan lapsen tai nuoren kohdalla pidetään säännöllisin väliajoin asiakassuunnitelmia, kuitenkin vähintään kerran vuodessa. Asiakassuunnitelmissa käydään läpi lapsen tai nuoren viime aikaiset kuulumiset. Näissä palavereissa pohditaan lapsen, vanhempien, sosiaalityöntekijän ja laitoksen ohjaajan kanssa yhdessä suuntaviivoja ja tavoitteita lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseksi.

Haastateltavien mielestä palautteen antamista ja päivän sujumisen pohtimista tulisi tehdä enemmän lapsen ja nuoren kanssa. Fokusointi hyvään ja onnistumisiin on tärkeää. Huonojen päivien tai haasteiden jälkeen on hyvä pohtia, miten voisi jatkossa toimia eri tavalla ja muistella aiempia onnistumisia.

”Miun mielestä tää on semmonen iso juttu, mikä pitäis olla enemmän tässä arjessa.”

Haastateltavat olivat yhtä mieltä siinä, että laitoskasvatuksen ja hoidon suunnitelmallisuutta pitäisi nostaa arjessa enemmän esille. Omaohjaajien tulisi kirjata ylös kasvatus- ja kuntoutussuunnitelma, pitää se ajan tasalla ja päivittää säännöllisin väliajoin. Pohdintaa haastateltavissa herättää se, miten ottaa suunnitelman tekemiseen mukaan vanhempi/vanhemmat, sekä lapsi itse. Lapsen omat tavoitteet, niiden asettaminen ja seuraaminen, onnistumisen löytäminen ja huomioiminen tulisi ottaa osaksi kasvatus- ja kuntoutussuunnitelmaa.

Pysyvät ihmissuhteet

Tavoitteena on, sijaishuollosta riippumatta, säilyttää olemassa olevat perhesuhteet ja lähipiiri lapsen elämässä. Haastateltavat mainitsivat, että laitoksessa kyseellään aktiivisesti lapsilta, keitä tapasit lomilla ja mitä perheenjäsenille ja sukulaisille kuuluu. Toisin sanoen pidetään siis yllä puhetta lapsen läheisistä laitoksen arjessa. Lapselle kerrotaan, etteivät vanhemmat häviä mihinkään, eivätkä laitoksen ohjaajat korvaa kenenkään vanhempia. Vanhempiin pidetään tiiviisti yhteyttä ja heille kerrotaan kaikki lapseen liittyvät asiat. Haastateltavien mielestä jotkut vanhemmista ovat aktiivisempia yhteydenpidossa kuin toiset. Joskus sovitaan, että ainoastaan esimerkiksi omaohjaaja pitää yhteyttä vanhempaan tilanteen selkiyttämiseksi. Lapselle mainitaan aina vanhempien kanssa käydyistä keskusteluista.

Haastatteluissa mainittiin, että sosiaalityöntekijän pysyvyys edesauttaa sijoitusta ja lapsen luottamista sosiaalityöntekijään. Myös suhde laitoksen ohjaajiin koettiin merkittäväksi. Laitoksessa on monia pitkäaikaisia työntekijöitä ja vaihtuvuus on ollut melko vähäistä. Kun opitaan tuntemaan puolin ja toisin lapsen tai nuoren kanssa, saadaan luotua pohjaa luottamukselliselle ihmissuhteelle.

”Se on ainaki näillä lapsille hyväksi, ettei oo ollu hirveest vaihtuvuutta työntekijöissä.”

”Tottakai jos on vanhemmat, ja täällä sama pysyvä porukka, ni yhteistyö sen kodin kanssa luo turvaa ja pystyy tekemään niit asioita lapsen parhaaks, sen kodin väen kanssa. Sit jos tääl vaihtuis porukkaa, ni se ois taas sitä, ettei tunneta lasta.”

Haasteena nähdään, että joillakin lapsilla tai nuorilla on erittäin pienet verkostot, eikä tietoa esimerkiksi kaikista lähisukulaisista välttämättä ole. Välillä yhteys lähipiiriin hiipuu, vaikka niitä yrittää pitää yllä ohjaajan kannustamana. Joissakin ääritapauksissa yhteydenpitoa läheisiin joudutaan rajoittamaan yhteydenpidon rajoituksella. Näin tehdään ainoastaan silloin, mikäli katsotaan jonkin ihmissuhteen vaarantavan lapsen kasvua, kehitystä tai sijaishuollon tarkoitusta.

Laitos kotina

Haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että laitosta lähtökohtaisesti ei markkinoida kenellekään kotina, ymmärtäen, että joillekin laitos silti on koti. Toisaalta pohdittiin myös sitä, voisiko laitos olla eräänlainen toinen koti, kuten vanhempien erotilanteessa saattaa olla kaksi kotia. Isossa roolissa on hyväksyä lapsen tai nuoren oma ajatus siitä, miten haluaa laitoksen mieltää. Tarkoituksena ei missään nimessä ole kilpailla kodin kanssa. Laitoksesta puhuessa ohjaajat eivät puhu kodista, vaan käyttävät laitoksen nimeä tai ”talo” sanaa. Lasten sijoitusten pituus vaihtelee ja sekin vaikuttaa ajatuksiin kodista. Jotkut lapset ja nuoret tekevät omasta huoneestaan enemmän oman näköisen omilla tavaroilla, jotkut eivät tuo kotoa juuri mitään laitokseen.

”Lapsi ja nuori saa sanoa tätä siks niinku haluaa.”

Haasteena laitoshoidossa koettiin olevan, ettei siellä pysty näyttämään esimerkiksi kaikessa, mitä niin sanotusti tavalliseen perhe-elämään kuuluu. Esimerkkiä esimerkiksi siitä, miten tulisi riidellä, miten vanhemmat osoittavat hellyyttä toisilleen tai vaikka millaista on alkoholin kohtuukäyttö ei voida laitoksessa samalla tavoin toteuttaa. Monilla lapsilla ei sellaista mallia omasta kodistaan ole ja aihe koettiin tärkeäksi haastateltavien keskusteluissa. Tällaista esimerkkiä voi laitoksessa tuoda ainoastaan esiin keskustelemalla aiheista ja kertomalla, miten voidaan toimia eri tavoin.

Safety-first periaate

Laitoksen ympäristö koetaan perusturvalliseksi paikaksi ja tilat on mietitty lapsille turvallisiksi. Turvallisuus näkyy arjessa myös siten, että huolehditaan esimerkiksi pyöräilykypärän käytöstä. Haastateltavat kertoivat, että loukkaantumisia sattuu melko vähän. Urheillessa toki tulee välillä murtumia, venähdyksiä tai ruhjeita, joihin tarvitaan hoitoa.

Haastateltavat puhuivat kiinnipidoista ja mitä näissä tilanteissa tulee huomioida. Kiinnipitotilanteissa ympäristön turvaaminen on välttämätöntä kiinnipidettävän turvallisuuden lisäksi. Tämä tarkoittaa sitä, että ohjataan muut lapset syrjemmälle

tilanteesta ja turvataan heidän olemisensa. Laitoksessa nuorten väliset kiusaamistilanteet nousevat välillä esiin. Niihin puututaan keskustellen ja tilanteista poisohjaamalla. Fyysistä koskemattomuutta saa haastateltavien mielestä korostaa monesti. Tilanteiden selvittäminen tulee hoitaa alusta loppuun asti. Tilanteet käydään läpi tarvittavalla vakavuudella, vaikka lapset ja nuoret helposti toteavat tilanteiden olleen ”leikkiä” tai ”vitsiä”.

Tärkeää tilanteiden ja arjen turvallisuudessa on ennakointi ja aikuisen läsnäolo. Laitoksen käytäntönä on, että ohjataan jo hyvissä ajoin lapset eri tekemisiin tai ohjailtaan ohjaajan toimesta tilannetta eri suuntaan.

Haastatteluissa mainittiin, että työparin tärkeys korostuu työturvallisuuden luomisessa. Työntekijän ei tarvitse olla pitkiä aikoja yksin ja toisesta työntekijästä saa tukea haastavissa tilanteissa.

Yhteisöllisyys

Yhteisöllisyyttä on välillä haasteellista toteuttaa tai ylläpitää. Haastateltavat toivat esille, että yhteisöllisyys lähtee pienistä asioista, muun muassa siitä, että tulee toimeen muiden kanssa. Joustamisen opettelu puolin ja toisin korostuu laitoksen arjessa, välillä toteutuvat toisen toiveet ja välillä toisen.

Yhteisöllisiä asioita laitoksessa ovat juhlaruokailut porukalla (juhlapyhät, syntymäpäivät), sekä lasten ja ohjaajien yhteinen viikkopalaveri kerran viikossa. Tällä hetkellä arkiruokailut yhdessä koko porukalla ovat haasteellisia toteuttaa.

Yhteisiä retkiä on nykyisin haastava toteuttaa olemassa olevan ryhmän kanssa, sillä vielä ei ole tarpeeksi yhteisöllisyyttä ja kaikki eivät tule toimeen keskenään, jotta reissut sujuisivat.

Haastateltavat nimesivät kehittämisen kohteeksi yhteisöllisyyden lisäämisen, ja porukalla toimeen tulemisen harjoittelua, eräänlaista ryhmäytymistä. Konkreettiseksi keinoksi ehdotettiin, että asioita voisi tehdä ensin enemmän pienryhmissä, ja sitten laajentaa sitä koko porukkaa koskevaksi. Kokeilla siis pikkuhiljaa lisäten yhteisten tekemisten sujumista. Näiden onnistumiseen vaikuttaa myös se, että on riittävä määrä aikuisia mukana toiminnassa.

Yhteisöllisyyden ymmärtämiseksi ja harjoittelemiseksi voisi myös sopia jonkin yhteisen tavoitteen. Kun jokin yhdessä sovittu asia toimii tai yhdessä tekeminen toimii, niin lähdetään tekemään joku mukava yhteinen reissu.

Tukihenkilö vanhemmalle

Tukihenkilötoiminta vanhemmille koettiin haasteelliseksi toteuttaa laitoksen arjessa. Ajan resursointi siihen tuntuu hankalalta ja lisäksi haastateltavat ajattelivat sen poikkeavan merkittävästi perustehtävistä. Haastateltavat pohtivat, että pitäisi olla erillinen työntekijä, jos haluttaisiin paneutua vanhempien tukihenkilötoimintaan. Tukihenkilö myös koettiin liian vahvaksi sanaksi ja haastateltavat puhuivat ennemminkin vanhempien kanssa yhteydenpidosta lapsen asioissa ja lapsen kasvun ja kehityksen edistämiseksi, niin sanotusti rinnakkaisvanhemmuudesta. Laitoksesta annetaan kuitenkin tarvittaessa tukea ja neuvoja kotiin, jotteivat laitoksessa saavutetut edistykset jää pelkästään sinne. Toisaalta myös kotona toimineet käytännöt pyritään hyödyntämään laitoksen arjessa. Laitoksessa pyritään avoimeen vuorovaikutukseen lapsen tilanteesta puolin ja toisin vanhempien kanssa. Haastateltavat kuitenkin totesivat, että tukihenkilön kuvastavan voimakkaampaa yhteydenpitoa ja tukea, eikä sitä koeta tämän vuoksi laitoksen tehtäväksi.

Perheen pitäminen lapsen elämässä

Pyrkimys pitää perhe lapsen elämässä on ehdoton lähtökohta laitoksessa työskentelyssä. Lastensuojelun sijaishuollon tehtävänä ei ole etäännyttää tai vieraannuttaa vanhempia lapsestaan. Haastateltavat toimivat välillä katkenneiden välien korjaajina mahdollisuuksien ja tilanteen mukaan. Kotilomat ja vierailut tukevat perheen yhteyttä ja yhdessäoloa. Haastateltavat kertoivat, että he kannustavat perheitä vierailemaan myös laitoksessa. Osa vanhemmista käy säännöllisesti, osa ei lainkaan. Vanhemmille viestitetään aina lapsen asiat reaaliajassa.

Oman historian läpikäynti

Oma historia ja sen läpikäyminen alkaa usein kiinnostamaan nuoruusiässä. Varsinkin silloin, jos kaikki asiat eivät ole nuoren tiedossa tai lapsuuden muistoissa

on aukkoja. Haastateltavien mielestä monesti lapsi ei saata pitää lähisukulaisiinsa yhteyttä lainkaan tai on muutoin pienet sosiaaliset verkostot. Tällöin voidaan yhdessä kartoittaa, ketä sukuun kuuluu. Ja kysellä heiltä lapsen historiasta ja menneisyydestä.

Haastateltavat kokivat aiheen olevan tärkeä, ja lapsen tai nuoren kanssa voisi käydä läpi omaa historiaa enemmänkin. Varsinkin tarpeellista olisi tarttua lapselta itseltään nouseviin aiheisiin ja vastata niihin.

Joidenkin vanhempien kanssa on käyty lapsen varhaislapsuutta/historiaa läpi, tai pyydetty vanhempaa puhumaan niistä nuoren kanssa. Toiset vanhemmista muistavat tosi hyvin asioita, toisilla on aivan sumussa osa lapsuusaikaa. Osa haastateltavista oli törmännyt siihen, että kaikki vanhemmat eivät halua kertoa menneisyydestä ja lapsensa varhaislapsuudesta. Tällöin kaikkea tietoa nuoren historiasta ei välttämättä tule selville.

Vertaisryhmä

Haastateltavat keskustelivat vertaistukiryhmistä ja siitä, onko laitoksessa asuvilla kokemusta tai tarvetta vertaistukiryhmiin osallistumisesta. Koettiin, ettei järjestetty vertaistukiryhmä laitoksen sisällä palvele nuorten tilannetta; se koetaan liian jäykkänä ja keinotekoisena. Toisaalta halutaan pitää kiinni siitä, että nuoren asiat eivät olisi laitoksen muiden nuorten tiedossa. Laitoksen ulkopuoliset vertaistukiryhmät nähdään hyvänä asiana vaikka kaikille ne eivät sovikkaan.

”Joteki miust tuntuu et nää ei varmaa kaipaakaan kukaan sellaista. Veikkaan et ei ois kovin innokasta. Sit jos ei oo omaa halua ni on aivan turhaa järjestää, järjestämisen vuoksi miun mielestä.”

6.2 Yksilöteemahaastattelut

Yksilöteemahaastatteluja toteutui seitsemän kappaletta. Haastattelut tehtiin loka-kuun 2018 aikana. Haastattelut toteutuivat haastateltavien työajan puitteissa. Yksilöteemahaastatteluiden kestot vaihtelivat yhdestä tunnista kahteen. Yksilöteemahaastattelut antoivat mahdollisuuden syventää ja avata teemoja vielä tarkemmin. Tulokset esitetään teemojen mukaisesti ja tutkimuskysymyksiin vastaten.

Itsenäisen elämän taidot

Itsenäisen elämän taidoista keskusteltaessa, perusasiat koettiin olevan laitoksen arjessa hallussa ja tulevat opeteltaviksi kaikille lapsille ikä- ja kykytaso huomioiden.

”Et kyl tääl nää perusasiat, jos vaa haluaa oppii, nii oppii. Siin ei oo ongelmii”

”Tietyst meil ehkä korostuu se kykytaso, et aina se ikä ei vastaa sitä kykytasoa.

Et on puutteita niissä.”

Ensin näytetään ja opetetaan (mallitus), sitten katsotaan vierestä, kun lapsi tekee, annetaan ohjeita ja valvotaan ja lopulta lapsi hoitaa asian itsenäisesti. Nuorten vastuuttamiseen voisi kuitenkin kiinnittää enemmän huomiota, jotta nuori oppisi toimimaan ja huolehtimaan asioistaan ja arkivelvoitteistaan ilman ohjaajan muistuttamista.

”Pitää antaa vastuuta epäonnistuuksii.”

Asiain harjoittelu erilaisissa virastoissa koettiin jäävän vähemmälle huomiolle. Sen opettelua tulisi siis haastateltavien mielestä lisätä. Esimerkiksi puhelinasiain harjoittelun voisi aloittaa kampaamoajanvarauksesta ja myöhemmin esimerkiksi terveystalvelujen ajanvarauksista eli puolesta tekemisestä siirryttäisiin vielä enemmän ohjaukseen ja tukena olemiseen. Kelan ja muiden virastojen lomakkeiden täyttö jää myös helposti vähemmälle harjoittelulle, mikäli niitä ei ehdi tulla laitoksessa asuessa käsiteltäviksi.

”Harjotella hoitamaan omia asioita, ettei tehä liikaa nuorten puolesta joitakin juttuja.”

Sosiaaliset taidot liitettiin itsenäisen elämän taitoihin ja niitä osan haastateltavien mielestä pitäisi harjoitella enemmän. Näitä mainittiin olevan liikkuminen laitoksen ulkopuolella, omien asioiden hoitaminen, harrastaminen eli lapsille ja nuorille tulisi tarjota uusia kokemuksia erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi ravintolassa käyminen voi olla lapselle tai nuorelle uusi kokemus, eikä hän välttämättä osaa toimia siellä ilman opettelua.

”mut joteki tulee semmonen, tääl ollaa vähä omassa pikku pesässä” Tavallaa tonne ihmisten sekaan, sanotaanko näin. Ettei se oo nii outoo mennä tonne ulkopuolelle. Sitku lähetää sen ulkopuolelle ni ei osatakkaa puhuu mitää, eikä toimia mitenkää, tavallaa se. Seki on opettelua.”

”Kyl mie niinku lähtisin siit, et yhes käyää enemmän. Käyä syömässä vaikka jos-sai koko porukalla, vaik menis päi mäntyä, ni keskustella koko porukalla, mikä täs meni pieleen. Tavallaan se et annetaan myös se mahdollisuus epäonnistuu.”

Raha- ja talous asiat koettiin myös paljon ohjausta vaativana asiana. Jokainen lapsi saa kuukausirahan, joka on pienemmille pilkottu viikkorahaksi. Rahankäytöstä käydään keskustelua, millä tavalla ja mihin rahaa voi järkevästi käyttää. Vanhemmat nuoret opettelevat kuukausirahalla rahan riittämistä koko kuukaudelle, kun joutuvat säätelemään sitä itse.

”Rahan käyttö tietyst aina nuorilla vähä haastavaa, et olipa se ”laitoksen nimi” lapsi tai kuka tahansa lapsi, ni se rahan arvon ymmärtäminen ja miettiminen mihin se riittää ja mihin ei riitä.”

”Et sitä on aika vaikee harjotellakin, muuten kun teoriassa, et käyä läpi ja puhua et kaikki maksaa tänä päivänä, kallista.”

”Et sitte taas oikeesti itsenäistyvillä nuorilla siihe rahankäyttöön ja talouden hoitoon, säästämiseen liittyy se laajempi keskustelu ja opastus.”

Kehittämiskohteena nousi esiin itsenäistymisharjoittelu ja itsenäistymisprosessi, mikä nuorilla tulee eteen laitoksessa peruskoulun jälkeen. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että prosessia tulisi selkiyttää ja avata enemmän kaikkien tietoon sekä pohtia yhdessä, millä tavalla sitä voisi parhaiten toteuttaa laitoksessa.

”en tiää oisko niistä hyvä olla jotain listaa tai lomaketta, että mitä vois nuoren kanssa käyä läpi, et hei mitkä mie jo osaan ja missä vois viel kehittää tai mitä juttuja harjotella.”

Lisäksi osassa haastatteluissa nousi esiin, ettei laitoksessa tällä hetkellä ole olemassa selkeää vaatebudjettia. Sen koettiin tuovan omaohjaajan työskentelyyn nuoren kanssa hyvän konkreettisen välineen suunnitella ja pohtia rahankäyttöä

yhdessä. Näin nuori oppisi sitä kautta rahanarvoa ja voisi keskustella vaatehankinnoista ja valinnoista tarkemmin.

”Et nuorille monesti on tuotu vaatteet, et ei saa ite ehkä niihin vaikuttaa, niitten tota sovituksen tai valitsemiseen. Eihä siinä opi vaatteita ostamaan, jos ei niitä saa ite kokeilla ja miettii.”

Koulunkäynnin turvaaminen

Koulunkäyntiin liittyvät asiat koettiin olevan hyvin hallussa. Toisaalta koulunkäynnin turvaaminen ja tukeminen aiheuttaa paljon työtä laitoksen arjessa ja siihen resursoidaan valtava määrä työtunteja. Koulunkäynnin turvaaminen herätti paljon keskustelua haastattelutilanteissa.

”...mie koen et meil ollaa onnistuttu tossa niinku erityisen hyvin. Mikä siihen on sit vaikuttanu, siihe on varmast nii monta eri juttua, mut onko se sit se, et myö otetaa aika napakka koppi siin vaihees, ku se lapsi tulee sisään tänne meille.”

”Et ei oo semmosia turhia poissaoloja tai muutakaa, et kaikki mielellään aamu- sin lähtee kouluun ja siin kyl pyritään antamaan sen verran tukea, mitä kukakin siihen tukea tarvitsee.”

Koulunkäynnin tukeminen on jokaisen lapsen tai nuoren kohdalla yksilöllistä ja se pitää sisällään monenlaisia asioita. Ohjaajien tehtävänä on huomioida jokaisen avun tarve ja pyrkiä tukemaan oikeissa asioissa.

”No sitähan on monenlaista turvaamista, et jonkun lapsen kohalla, niinku täs on nyt ollu, ni joudutaa aika tarkkaankin koulukirjoja ja läksyjä ja muita asioita kyniä, kumeja kattomaan et tulee mukaan. Kyllähän siihen tarpeen mukaan tääl on puututtu ja puututaan.”

”Täl hetkel tuntuu, et kaikki tarvii hirveesti sellasta tsemppaamista ja apua, ehkä vähä vahtimistakii.”

”Täst on hirveesti, yhteistyötä tapahtuu koulun kanssa, siihen tuetaan läksyissä ja kaikkes muussa, en mie koe et täs ois mitää.”

”No just tiivis yhteistyö ainakin, opettajien ja muitten koulun aikuisten kanssa. Et jos mitä meillä tulee jotain mieleen, asiaa tai huolta tai niin pystyy olee sinne yhteydessä ja toisin päin.”

”siit pitäs huolehtii nii paljo, ku pystytää, ja niin paljon ku lapsi tarvii.”

Kouluympäristössä kaverisuhteet ja sosiaaliset taidot nousevat muun ohella monesti esille. Haastateltavat mainitsivat, ettei koulunkäynnin turvaaminen ole aina pelkästään opillista tai keskittymiseen liittyvää. Kaverisuhteisiin vaikutetaan keskusteluilla ja ohjeistamalla, miten erilaisissa tilanteissa tulee toimia ja miten kaverisuhteissa toista kohdellaan.

”sit tietyst koulussa korostuu nää kaverisuhteet, se ei oo pelkkää sitä opillista, se on myös muuta koulunkäynnin turvaamista.”

Nuoria ohjataan ottamaan kykyjensä mukaan vastuuta omasta koulunkäynnistään ja ohjataan heitä huolehtimaan pääsääntöisesti itse läksyistään.

”Mut niinku olla hereillä senki kanssa, et missä kohtaa ja minkä verran aikuinen tekee itseään tarpeettomaks niin sanotusti.”

Hyviä käytäntöjä koulunkäynnin tukemiseen nousi esille useita. Läksyjä seurataan aktivoimalla lapsen omaa muistia, kyselemällä mitä mahtoi tulla läksyksi ja tarvittaessa varmistetaan läksyt Wilmasta. Tärkeää on tukea lapsen omaa suoriutumista ja opetellaan yhdessä, miten läksyjä tehdään. Käytäntönä on, että läksyt hoidetaan pois alta hiljaisella tunnilla koulupäivän jälkeen.

Kokeisiin lukemisesta muistutellaan ja sovitaan mitkä päivät tai minkä verran aikaa varataan lukemiselle. Muut menot rytmittyvät koulutyöhön tarvittavan ajan mukaisesti. Kokeisiin lukemista pilkotaan yleensä useammalle päivälle, niihin lue-taan monin eri tavoin ja ohjaajan tukea on saatavilla. Ohjaaja voi kysellä koealueesta tai olla vieressä varmistamassa lapsen opiskelun sujumista.

Palaverit koulussa korostavat yhteisen työn merkitystä ja tiedonjakoa. Haastateltavat mainitsivat, että yhteydenpito opettajien kanssa sujuu viestien, puhelinkontaktien ja tapaamisten avulla. Tarvittaessa järjestetään oppimissuunnitelmapalavereita ja pohditaan yhdessä mahdollista tehostetun tuen tarvetta.

Keinoja, kannustimia ja oppimisen tukemista pohditaan jokaisen kohdalla erikseen. Haastatteluissa esiin nousi käytäntö siitä, että tilanteiden mukaan keksitään uusia käytäntöjä tarpeeseen. Esimerkiksi jollakin on ollut käytössä rastitaulukko, aina kun läksyt on hoidettu ja koulupäivä sujunut hyvin, tulee rasti. Sovitusta määrästä rasteja tulee palkinto, joka on lapsen kanssa yhdessä pohdittu.

Mielenterveyden hoito

Mielenterveyden hoidosta keskusteltaessa laitoksen perusasiat nousivat jälleen esille. Näitä mainittiin olevan aikuisten läsnäolo, säännöt, toistuvat arkirutiinit, koulu, harrastukset, vapaa-aika, ruokailu, lepo ja liikunta, mitkä luovat peruspilarit mielenterveyden edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. Näiden asioiden koettiin tulevan huomioiduksi laitoksen arjessa hyvin. Arki etenee saman kaavan mukaisesti ja pidetään kiinni sovitusta säännöistä ja rutiineista.

”Täs tullaan siihe et ihminen on kokonaisuus. Sie korjaat yhtä, ni sie korjaat sitä toistaki, vaik ei se välttämättä heti näkyiskää. Tulee itelle mielee et, ku saa perusasiat ekaks kondikseen se rupee parantaa myös tätäkii. Et on ne rutiinit ja saat tietyn hoidon, siut huomioidaan, seki pikkuhiljaa tekee sen”

Lapsen ja nuoren kuuleminen, keskustelut ja sensitiivisyys huomioida lasta arjessa nousivat keskusteluun haastatteluissa. Merkityksellistä on ymmärtää lapsen ja nuoren kehitystehtäviä ja kasvua; toisin sanoen sitä, mitä kaikkien lasten ja nuorten on läpikäytävä omassa kehityksessään kohti aikuisuutta.

”Et pitäs kiinnittyä, ja pitäs itsenäistyä ja irtaantua, kasvaa omaks minäks ja joteki omille jaloilleen, pitäs ymmärtää, mikä mun menneisyys on ja mistä olen tullut ja miksiköhän haluaisin tulla. Ja sit et siinä on nää kaikki muut kehitystehtävät mitä lapsuuteen, nuoruuteen kuuluu.”

Haastateltavat kertoivat, että monella lapsella on jo olemassa oleva kontakti hoitotahoon laitokseen tullessaan. Tarvittaessa hoitokontakteja aktivoidaan ja käynnistellään laitokseen asettumisen jälkeen. Tärkeää on ymmärtää nähdä lapsen tai nuoren oireilun taakse. Kaikkiin nuoren haasteisiin ei kuitenkaan tarvita ulkopuolista hoitoa, vaan laitoksen arki ja työmenetelmät tukeva kuntoutumista vähän kerrassaan.

”meillä on tässä tietysti sit semmonen ammattitaito, et pystytään näkee, jos jollain on, tai koetaan et joku tarvitsee jotain lisätukea. Tai aika monella on myös jonkun syyn takia voi olla lääkitys tai muuta. Et pystytää ohjaamaan hoitoo ja sitä kautta näkemää tarviiko jotain muutaki tukea, ku pelkästään tän tämmösen hyvän arkistruktuurin, mikä meillä tässä on.”

”No kyl se näkyy sit sillä, että alkaa menemään mieli maahan ja alkaa tulemaan aggressiivista käytöstä esimerkiks. Ei oo iha kiinni täs maailmas enää, alkaa olee nii poissaoleva tai. Tai vauhti menee liiallisuuksiin, elikkä eikä sitä saaha jarrutettuu enää, siihe tarvitaa jotain apua.”

”Mutta se, et jos on esim. vaikeempii masennuksii, nii ei se sit niinku niitä hoida sil pelkästään, et sit se semmonen kemiallinen hoito tai jotkut. No miul on vähä sellanen ajatus, et terapia ei oo autuaaks tekevä, ne, joille se sopii, ja jotka sitoutuu siihen, se on ok”

Erilaiset lasten- tai nuorisopsykiatrian puolen tutkimukset tuovat lisää ymmärrystä ja tietoa lapsen kasvusta ja tarvittavista tukitoimista.

”Et sit tämmöset niiku tutkimukset ja muut, nii nehän on oma lukunsa, et ne on osa mielenterveyden hoitoo. Et mie aattelen, et niist on apuu, niinku siihe, lisää meiän osaamista ja ymmärrystä, kuin niist voi olla sinne koulun päähän sellast tietoo ja tukee.”

Haasteeksi koetaan nuoren oma suhtautuminen laitoksen ulkopuoliseen hoitotohoon ja monesti aikuisella ja nuorella saattaa olla eriäviä näkemyksiä hoidon tarpeesta.

”Et saako nuori riittävästi sitä, tai onko motivoitunu mielenterveytensä hoitoon, ni se on aina sit eri asia. Ottaaks se sit apua vastaan. Se on nähty monesti, et se on aika haasteellista. Siinäkään ei voida niinkun väkisin auttaa, et jos ei apu kelpaa, eikä nuori osaa sanoo mitä haluaa, tarvitsee, ni aika hankala tilanne se on sit aikuiselle.”

Laitoksessa ilta-aika rauhoitetaan, eikä enää mahdollisteta riehakasta tekemistä. Eri-ikäisille on laitoksessa eri ajat omaan huoneeseen menolle iltaisin. Ennen nukkumaan käymistä puuhataan rauhallista tekemistä, joka yleensä on juttelua,

pelailua, telkkarin katsomista, hieromista tai iltasadun kuuntelemista. Kännykät laitetaan ajoissa yöksi parkkiin.

Mielenterveydenhoidossa laitoksen arjessa yhtenä osa-alueena ovat keskustelut lasten ja nuorten kanssa. Tällä hetkellä koetaan, että aikaa kahdenkeskisiin keskusteluihin lapsen ja nuoren kanssa löytyy. Tärkeää on, että keskustelutilanne on rauhallinen, ja lapsi asettuu keskusteluun. Päivittäin hiljaisen tunnin ja illan aikana on hyvä hetki keskusteluille. Tärkeää on löytää sopiva hetki lapsen kannalta ja tarttua lapsen mieltä askarruttaviin aiheisiin. Iltaisin lapsilta ja nuorilta herää usein keskustelunaiheita. Jos aihe on liian raskas iltahetkeen, sovitaan parempi ajankohta, jolloin siitä voi keskustella uudelleen. Yötä vasten on huono hetki alkaa käydä läpi suuria murheita, jos ne voi siirtää esimerkiksi seuraavalle päivälle.

”Ja tässäkin tietysti jutellaan asioista paljon ja keskustellaan, et se no yks tärke semmonen meidän työväline. Osataan ottaa asioita puheeksi ja otetaan asioita puheeksi ja jutella myös tunneasioista ja muista, et se on semmosta, mutta et se ei kuitekaa korvaa kenenkään terapiaa tai jos on tämmöseen tarvetta ni se on sitten muualla.”

”Se ei mee iha sillee et nyt istutaa alas ja keskustellaa, se ei lähe siit ei mitenkää päin oikeestaa. Mut jos siin on joku mukava tekeminen, saattaa lapsi jopa lähtee huomaamatta ite kertomaan ja saaha hyvät jutut siinä. Tekemisen kautta saahaan hyvät jutut yleensä.”

Kehitysehdotuksena mielenterveyden hoitoon liittyen nousivat:

Mielekkään tekemisen lisääminen arkeen harrastusten lisäksi.

”Edelleen vois olla paljon enemmänki tääl tekemistä ja tavaroita, harrastevälineitä, erilaisuutta.”

Omaohjaajan roolia mielenterveyden hoidossa voisi nostaa osan haastateltavien mielestä enemmän esille.

”Omaohjaaja kuiteki, ku on täällä, ni sille annetaa viikossa se tietty määrä, iha pelkästää sille omalle nuorelle.”

Osa haastateltavista kaipaisi lisä- tai täydennyskoulutuksia mielenterveydenhoitoon liittyen ja oman osaamisen ylläpitoon.

”Päivitystä tarvii, sitä koulutusta on ihan liian vähän, aika harvoin pääsee. Et niitä vois olla vaikka muutama vuosittain jokaiselle. Jonkinlainen koulutus, on se sit päivän tai kaks, tai puol päivää, kuha olis jotain ajankohtaista, se olis hyvä.”

Nivelvaiheiden huomioiminen

Nivelvaiheita tunnistettiin olevan lapsen tulo laitokseen, nuoren itsenäistyminen tai poismuutto laitoksesta. Nivelvaiheeksi luettiin haastateltavien taholta myös alakoulusta siirtyminen yläkouluun, vaikka ne toimivatkin samassa rakennuksessa ja peruskoulun jälkeen siirtyminen toisen asteen opintoihin.

Lapsen tulo laitokseen

Yksikössä on pitkäaikaisia työntekijöitä ja johto, jonka myötä uuden lapsen tulo laitokseen hoituu pitkälti samalla kaavalla. Tulovaiheessa tunnistetaan tilanteen kaoottisuus lapselle. Haastateltavista välillä muutos ja muuttaminen laitokseen tulevat hyvin nopealla aikataululla. Tästä huolimatta yritetään tehdä laitokseen tulo mahdollisimman positiiviseksi asiaksi. Lapsen kuulluksi ja nähdyksi tuleminen on tärkeää ja tässä ohjaajan asenne on avainasemassa ilmapiirin luomiseksi. Pyritään aina järjestämään tutustumiskäynti ennen lapsen muuttoa, jos aikataulut ja tilanne sen sallivat. Haastateltavat nimesivät, että ohjaajilla tulee olla aikaa lapsen tunteiden vastaanottamiseen ja niiden sallimiseen. Lapset ja nuoret reagoivat laitokseen tuloon eri tavoin. Lapsen tuleva huone on laitettu valmiiksi ja autetaan lasta purkamaan tavaransa ja asettumaan taloksi.

Lisäresursointi työntekijämäärässä korostuu uuden lapsen asettuessa taloon. Laitoksessa ohjaaja on läsnä uuden lapsen kanssa koko ajan alussa. Tutustuminen taloon ja sääntöihin tapahtuu keskustellen ja konkreettisesti elämällä laitoksen arkirytmää alusta saakka. Tutustuminen muihin lapsiin ja nuoriin tapahtuu ohjaajien läsnä ollessa. Haastateltavat mainitsivat, että ohjaajan läsnäoloa täytyy mahdollistaa myös muille laitoksessa asuville lapsille normaalisti, jottei uuden lapsen tulo vaikuta heidän arkeensa ja kokemukseensa vaille jäämisestä.

Haastateltavat puhuivat tilanteen rauhoittamisesta lapsen tullessa laitokseen. Heti ensimmäisinä päivinä ei mennä vielä uuteen kouluun ja lapsi on ensimmäiset päivät ohjaajan lähetyvillä ja vierellä. Muut lapset huomioidaan ja valmistellaan uuden lapsen tuloon. Paras ajankohta uuden lapsen saapumiselle on, kun muut ovat koulussa sillä näin hän saa rauhassa tutustua taloon.

Omaohjaaja on useimmiten valittuna ennakkoon ja omaohjaaja on mahdollisuuksien mukaan vastaanottamassa nuorta jo ensimmäisenä päivänä. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista työvuorojen suunnittelun puitteissa.

Nuoren poislähtö, muutto ja itsenäistyminen

Poislähdössä tärkeimmäksi asiaksi nousi haastateltavien mielestä suunnitelmallisuus. Yhteishaku peruskoulun päättyessä on asia, mistä tulee keskustella hyvissä ajoin nuoren, perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa. Raamien ja suunnan tulee olla yhdessä pohdittuja ja selkeitä, tarkoittaen esimerkiksi sitä, mihin nuorella on lupa hakea peruskoulun päätyttyä ja miten hakeminen vaikuttaa sijaishuoltopaikkaan.

”sit ku nuori on pois lähössä ni kyllähän niit asioita käyään hyvis ajoin sit läpi, jutellaan mitä se tulevaisuus tuo tullessaan, mitä pitää ottaa huomioon, tai mitä osata, minkälaisia valmiuksia pitää olla.”

”No nyt oli hyvin, ku saatiin ajoissa tietää et millo on lähössä pois, siin oli aikaa ruveta suunnittelemaan sitä lähtöä, ettei lähe sillee, et ilmoitetaa et viikon päästä. Mikä on sit taas tosi tökeröö, siin ei ehi mitää. Tekemään sitä niin sanottu eroprosessii lapsen tai nuoren kanssa.”

Poismuutto ja itsenäistyminen on onnistunut hyvin silloin, kun nuori on saanut olla vaikuttamassa siihen, mihin hän lähtee opiskelemaan. Nuori kokee, että häntä on kuunneltu ja hänen mielipiteensä on otettu huomioon. Tarvittavat tukimuodot ja mahdollinen sijaishuoltopaikan vaihto tulevat pohdittavaksi opiskeluvaihtojen rinnalla.

Peruskoulun jälkeen aloitetaan nuoren kanssa itsenäistymisharjoitteet laitoksen arjessa. Näihin harjoitteisiin kuuluu oman budjetin laadinta ruokaostoksiin, hygieniatuotteisiin ja muihin tarvittaviin taloustavariin. Lisäksi nuori toteuttaa omaa

ruokahuoltoaan tuetusti ja pikkuhiljaa itsenäisemmin, kykyjen, taitojen ja tavoitteiden mukaan. Itsenäistymisharjoitteita pohditaan ja räätälöidään taitojen ja tarpeen mukaisesti.

Nuoren muuttaessa pois laitoksesta on mahdollista säilyttää yhteydenpitoa laitokseen, jos poismuuttava nuori sitä haluaa. Alaikäisiltä tulee olla vanhemman lupa yhteydenpitoon. Nuoren kanssa keskustellaan tämän toiveista ja halusta pitää laitokseen yhteyttä poismuuton jälkeenkin. Kaikissa nivelvaiheissa tarpeellista on yhteistyö vanhempien kanssa.

”Miust iha hyvi tähä mennessä. Et se on aika yksilökohtanen, et kenen kans voi sit mitenki paljon tehä ja millä tavalla, minkälaiset suhteet vanhempiin on.”

Joidenkin haastateltavien mielestä lapsen tulo- ja itsenäistymisprosessin voisi kirjoittaa auki, jotta se tulisi helposti tutuksi myös uusille työntekijöille. Itsenäistymisharjoitteista tulisi myös luoda selkeämpi malli, joka toimisi pohjana itsenäistymisen suunnittelussa.

”Et en aja semmosta ajatusta, et kaikkien kanssa pitää tehä juuri tällä tavalla ja näin, vaan siinä ois ne asiat, mitkä ois ohjaajan helppo ottaa ja miettii et miten tää nyt tsekataan tän kanssa.”

Pohdintaa herättää osassa haastateltavissa omaohjaajan valinta. Keskustelua heräsi siitä, tulisiko omaohjaaja valita selkeästi myöhemmin lapsen asetuttua taloon, jotta valitaan lapsen kanssa hyvin toimeen tuleva ohjaaja. Vai onko omaohjaajan valitseminen ennen lapsen näkemistä toimivampi vaihtoehto. Molemmissa koettiin olevan sekä hyviä, että huonoja puolia. Toisaalta omaohjaajan valinta etukäteen ja läsnäolo alusta lähtien koettiin tuovan turvaa lapselle. Omaohjaajan vaihdoksia ei usein tehdä.

”Mut se et oisko siin hyvä et kerkeis vähä tutustuu ja miettii myös sen kautta, et kuka sattuis tälle kyseiselle lapselle tai nuorelle parhaiten omaohjaajaks, ni semmosta ehkä ei oo niin paljon. Eikä siit ainakaa työyhteisön kanssa käyä kauheesti keskustelua, et yleensä ne tulee tuolta esimiehiltä nämä, et kuka kelkin tulee omaohjattavaksi.”

”Kyl miust parempi vaihtoehto on se, et katotaa vähä aikaa minkä tyyppinen se on ja mite se tulee toimeen kenenki kans, et ei tuu sit semmosta et omaohjaaja on semmonen, kenen kaa on sukset ristic koko aja, et sit siit yhteistyöstä ei tuu yhtää mitää.”

Lapsen oikeudet

Lapsen oikeudet huomioidaan peruslähtökohdiltaan laitoksen toiminnassa ja tunnustettiin hyvin. Keskustelua heräsi haastateltavien kokemuksesta suurennuslasin alla olost. Tämä tarkoittaa sitä, että kaiken toiminnan tulee olla perusteltavissa ja esimerkiksi rajoitustoimenpiteisiin ryhdytään ainoastaan tarpeen vaatiessa. Yleisesti koettiin, etteivät lapset välttämättä ole perillä omista oikeuksistaan ja tietoisuutta niistä tulee lisätä.

”Mut näkisin et meillä on aika suuri rooli siinä, että meiän pitää pitää huoli, että myös ne lapsen oikeudet toteutuvat. Se on kuiteki meillä se hyvin suuri, se ohje-nuora minkä mukaan me toimitaan ja tehään töitä. Eikä voida mielivaltaisesti tietenkää lapsen toimintaa rajoittaa.”

”No lähetää siitä et lapsi saap olla lapsi, se on iha ensimmäinen, et tääl saa olla laps.”

”No, mie aattelen et tää on varmaa semmonen mihin mein pitää niinku, jollain tapaa pysähtyy. Ja se, et nää pitää ottaa jotenkin lasten kans keskusteluun, enemmän rutiiniks. Toi on niin iso juttu.”

Lasten oikeudet nousevat välillä keskusteluun myös lasten tahoilta. Usein siinä vaiheessa, kun vaaditaan tai halutaan saada jotakin, käytetään perusteena oikeuksia. Iän myötä oikeudet ja velvollisuudet kasvavat, mikä näkyy lapselle valintojen määrän kasvamisella ja että omalla mielipiteellä on enemmän vaikutusta omissa asioissa.

Haastateltavilla nousi kokemus siitä, että lasten oikeuksia on hyvä nostaa ensin työyhteisössä puheeksi ja sitten suunnitelmallisesti lasten kanssa.

”Ei varmast riittävästi tiedäkään oikeuksia. Et ehkä liikaa puhutaan velvollisuuksista, jääny oikeudet lapsilta vähä niinku kuulematta.”

”Se, et mite niitä kävis läpi, ni pitäs varmaa sit mieltä porukalla. Mil tavalla niitä tuodaan, järkevästi ettei se lähe sillee lapasesta, et lapset alkaa vaatimaan älyttömiä ja luetaan lakikirjaa, vaan sillee käytännön tasolla.”

Perusterveydenhuolto

Perusterveydenhuolto herätti vähäistä puhetta haastateltavissa. Se toteutuu hyvin ja se koettiin selkeäksi huomioida laitoksen arjessa. Perusterveydenhuolto sujuu omalla painollaan, eikä siihen tarvittava työpanostus ole suurta. Laajempi terveystarkastus lapsilla ja nuorilla on laitokseen tullessa.

”Täst miul ei iha hirveesti oo ku miust se toimii iha hyvin. Miust siin ei oo hirveesti kehitettävää, tai tuu ainakaa mieleen, toimii.”

”Tilanteen mukaan puututaan, viedään asiaa eteenpäin, ja nimenomaan viedään asiaa eteenpäin, jos se ois lapsen tai nuoren vastuulla, nii todennäköisesti ne jäis tekemättä tai tulis jollaki taval laiminlyödyks oli se sit ravinto tai syöminen täällä tai sit joku tämmönen fyysinen tai psyykinen systeemi.”

Koulun puolelta hoituvat yleiset tarkastukset ja kasvun seuranta. Tarvittaessa ohjataan lapsi terveydenhoitajalle tai käydään terveyskeskuksessa.

Perusterveydenhuoltoon liittyy haastateltavien puheesta myös arkinen huolenpito: hygienia, terveellinen ruokavalio ja ruokarytmi, nukkuma-ajat, liikkumiset ja ulkoilut. Ohjaajien työtä ovat myös opastus, neuvonta, muistutus, ja huolehtiminen siitä, että tarvittavat terveydenhuollon käynnit tulevat hoidetuksi.

Toisinaan sairauden ja terveydentilan arvioiminen voi olla haastavaa riippuen lapsesta ja mahdollisista käyttäytymisen erityispiirteistä. Osa lapsista tarvitsee ohjausta ja sanoitusta kipeänä olon kokemisesta ja tunnistamisesta.

”Sitte toisaalta näitä, jotka sit fuulaa sen sairastamisen kanssa, et mä oon tosi kipee. Se on kyl kumma toi mein paikka, et siel on näit ihmeperantumisia, et kai siel joku tällänen jumalainen voima on jossakin. Aamul on iha älyttömän kipee, sit illal ei enää oo.”

Laitoskasvatuksen ja hoidon suunnitelmallisuus

Asiakassuunnitelmat ohjaavat laitoksen työtä ja lapsen kanssa toimimista. Vanhempien kanssa keskusteluyhteyttä pidetään yllä. Vanhempien kanssa keskustellaan lapsen tilanteesta ja arjesta laitoksessa. Kotilomilta olisi hyvä saada avointa tietoa niiden sujumisesta. Laitoksen ja kodin välillä pohditaan yhdessä yhteisiä pelisääntöjä ja laitoksesta annetaan tukea ja neuvoa kotiinpäin tarvittaessa.

”No iha hyvä, et tietenkin ne suurimmat linjaukset ja muut, nii käyään aina niissä asiakassuunnitelmissa läpi, sosiaalityöntekijöitten, sekä vanhempien kanssa, mikä on sitten sieltä se, niinku tavallaan luo niitä raameja ja antaa sitä ohjetta meille. Millä tavalla, mikä se tavote on kenenkin nuoren kanssa.”

Työpaikkakokouksissa käydään läpi kuukausittain lasten ja nuorten kuulumiset ja tilanteet läpi. Tällöin pohditaan yhdessä työntekijöiden kanssa tulevaa ja sovitaan yhteisiä linjauksia.

”Niin no, se vois olla hyvä, et palaverissa puhutaan, vaikka yhteisesti porukalla perusasiat ja sit omaohjaaja tekee sen pohjalta sen suunnitelman. Silleehä se tulee sit eri näkökulmia siihe suunnitelman tekoon, et välttämättä omaohjaaja ei tajuu kaikkee yksi miettiessään, et siin vois olla kaikkien mahdollista sanoa sana ja siltä pohjalta tehä suunnitelma.”

Hoito- ja kasvatussuunnitelmiin panostaminen nousee haastatteluissa kehittämisen kohteeksi. Tällä hetkellä ne ovat jääneet taka-alalle arkityöstä. Suunnitelmien laatiminen, päivittäminen ja aktiivinen käyttö osana lapsen kasvun ja kehityksen tukemista tulee huomioida paremmin työssä. Haasteena nousi pohdinnan alle, millä tavalla vanhemman ja lapsen voisi ottaa mukaan suunnitelmien teossa.

”se sellanen järjestelmällisyys tai kans sellanen rutiini nii pitää saaha siihe niiku näkyväs. Et ku se on olemassa, mut se ei oo näkyvä, eikä konkreettinen.”

”Kuitenkin kysymys on heidän hoidosta ja suunnitelmista, ni jollakin tavalla vois heidän mielipidettä siinä ikätason mukaan ottaa huomioon.”

”Nimenomaan pitäis olla joku muutama tavoite, vaik kolmelle kuukaudelle, jotain pieniä tavoitteita... pieniä tavoitteita ja sit kolmen kuukauden päästä kattoo mis ollaan, lapsen kanssa iha. Ollaanko päästy tavoitteeseen, ja jos ei olla ni jatke-
taa, jos ollaan päästy tavoitteeseen, nii sit etitää uuet tavoitteet et päästää eteen-
päin. Tätä ei oo käytössä, pääsääntöisesti ei oo.”

”Yksi mittari, vois sanoo kuiteki siihe arkeen, miten niinku työ etenee tai sujuu.”
Laitoskasvatuksen ja hoidon suunnitelmallisuuteen liitetään työn tekeminen ja työote. Tästä heräsi keskustelua ja kehittämis ehdotuksia työntekijöiden vastuun-
jakoon ja toimenkuvien selkiyttämiseen liittyen.

”...koska maailma muuttuu koko ajan ni pitää myös muuttuu paikatki. Se vaatii
esimiehiltä/työntekijöiltä, ois semmonen niinku tavallaan et tietyin aikajakson vä-
lein päivitetään asioita.”

”Et jos joltai löytyy jotai vahvuuksia ni enemmän tekis niinku sitä ja vastais siitä.”

”nyt tapahtuu päätökset jossai ylhäällä ja sit aika paljo tehhä tääl semmosta,
mikä itelle on ollu et minkä takia.”

”Joteki se, et sillo ku siut vastuullistetaa tekemää asioita, ni sillo sie yleensä
koet paljo enemmän onnistumistaki. Pääset päättämää asioista ja tekemään
niiku niitä. Ku ite pääsee jotai tekemää ja toteuttamaan, ni yleensä sillo homma
pelittää.”

Pysyvät ihmissuhteet

Suhteita kotiin tuetaan lähtökohtaisesti aina, esimerkiksi mahdollistamalla yhtey-
denpitoa puhelimitse sekä vanhempien ja läheisten vierailuja laitokseen. Kotilo-
mien tiheydestä päättää sosiaalityöntekijä ja niitä toteutetaan sen mukaan. Haas-
tateltavat tiedostivat, että koti ja lähipiiri pysyvät pääsääntöisesti lapsen elämässä
ja laitos ei ole lapselle pysyvä paikka. Pysyvistä ihmissuhteista keskusteltaessa
ensimmäisenä ja tärkeimpänä asiana nousi lapsen perhe kotona.

”Tuokin on vähä semmonen asia, et minkälaiset suhteet sil nuorella tai lapsella
on, ennenku se tulee tänne. Nehä voi olla hyvinkin hyvät ne suhteet ihmisiin,

sukulaisiin, tuttaviiin, tai sit voi olla et niit suhteita ei juurikaan ole. Siltä pohjalta se aina lähtee se työ sit.”

Pienemmillä lapsilla on laitoksessa käytäntönä sovitut kotisoittopäivät. Näinä päiviä laitoksesta soitetaan vanhemmalle. Lapsi ja vanhemmat osaavat varautua soittoon ja varata sille aikaa. Päivät ja tiheys sovitetaan jokaisen lapsen tilanteen mukaan. Tällöin lapsen ei tarvitse odotella, koska vanhempi soittaa ja myös vanhempi osaa varata aikaa yhteiseen hetkeen. Koetaan, että jatkuva soittelu ja kotiinpäin yhteydenpitäminen päivittäin ei ole lapsen edun mukaista ja vie aikaa arjesta.

”Miul on joteki semmonen kokemus, et se yhteydenpito on hirveesti meiän varassa. Myö soitetaa, meilt soitetaa, lapsi soittaa. Et sit vanhempi soittaa, ku joku raha ei oo tullu tai joku muu on pielessä. Et hei, mitä mun lapselle kuuluu, nii sitä on hirveen vähän.”

Tarvittaessa rajoitustoimenpiteitä tehdään ihmissuhteissa, jos jotkin niistä nähdään haitallisena lapselle. Yhteydenpidon rajoitukset ovat melko vähän käytössä laitoksen arjessa ja ne tehdään pääsääntöisesti sosiaalityöntekijän toimesta.

Lasten ja työntekijöiden välinen suhde herätti jonkin verran keskustelua haastattavissa. Laitoksessa on ollut pysyviä työntekijöitä ja vaihtuvuus on ollut melko vähäistä. Tämän ajatellaan helpottavan lasten asettumista ja luottamuksellisten ihmissuhteiden syntyminen mahdollistuu paremmin. Luottamuksen syntyminen ja suhteen luominen lapseen koetaan tärkeäksi lähtökohdaksi laitoksen kuntouttavalle työlle.

Kaverisuhteiden tärkeyttä korostettiin osassa haastatteluissa. Kaverisuhteita tuetaan mahdollistamalla kavereilla kyläilyä ja yökyläilyä. Lasten ja nuorten kavereiden on myös mahdollista vieraila laitoksessa.

”Välil tuntuu et ei oo sitä keinoo et mite kavereit saahaa ja mite niit pietää. Et siihe kaipais taas jonkun näköstä meiltä, jonkun näköstä, mitä se sit ois se hyvä se opetusmalli, muutaki ku käyä puheissa läpi. Et mite toimitaa kaverisuhteissa”

Laitos kotina

Koti sana herättää haastateltavien mielestä vahvasti tunteita lapsissa ja nuorissa. Jokainen mieltää asiaa eri tavalla tilanteensa mukaan.

”Et kotia ei saa ikinä, mut mahdollisimman hyvä paikka. Koska jos ne vanhemmat on, tai koti on jossai, ni aina ne kaipaa sinne. Se on iha fakta, toiset enemmän toiset vähemmän. Vaik se ois kui huono, siel on isä, äiti tai joku läheinen kummiki.”

”Se on kans semmonen hirveen yksilöllinen asia, et voiko sijotettu lapsi pitää laitosta kotina. Et kyl mie ainaki henkilökohtasesti haluun korostaa sitä, että se koti on siellä jossakin, ja se säilyy kotina.”

”mie koen hirmu tärkeenä sen keskustelun, avoimen keskustelun niinku vanhempien kanssa, et minkälainen, mikä mein paikka on ja mitä meil tehää ja tapahtuu. Et heil on äärettömän iso vaikutus siihen lapseen”

Haastateltavat totesivat selkeästi, ettei kodin kanssa kilpailla missään nimessä. Kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että koti on kaikilla muualla. Laitoksessa kodista puhutaan arvostavasti ja siitä keskustellaan arjen lomassa. Asiasta käydään keskusteluja lasten ja nuorten kanssa. Ohjaajat eivät tyrkytä kenellekään laitosta kodiksi, mutta halutessaan jokainen lapsi tai nuori voi laitosta kotina pitää.

”Mutta että tää ois niin sanottu, että vois olla niin sanottu, voisko se nyt olla kakkoskoti tai miten sitä ikinä, en tiä tarviiks sitä olla koti. Et aika ihannehan se ois, et lapsi vois mieltää tän niin sanotusti toisena kotina.”

Lapsen asettumisen laitokseen ajatellaan olevan paljon vanhemmista kiinni. Jos vanhemmilta on lupa kotiutua laitokseen, mieltää lapsi paikkaa enemmän kodiksi kuin laitokseksi ja asettuminen sujuu vaivattomammin.

”Ja se on ehkä se kans se asia, mikä on varmasti aika ristiriitanen monellekin lapselle. Et joillekin voi olla hyvinkin vaikee myöntää et täähän on ihan hyvä paikka ja täällä on ihan hyvä olla. Koska lapsen kuitenkin kuuluisi olla kotona, jos asiat on oikeasti hyvin, niin lapsihan olisi kotona.”

Työntekijät luovat omalla toiminnallaan ja olemisellaan kodinomaista ilmapiiriä. Esimerkiksi kosketusta ja sen merkitystä tuodaan lapsille eri keinoin. Hieronta, hiusten laitto tai letitys, joitakin lapsia voi halata, silittää hiuksista tai ottaa kainaloon ovat laitoksen arjessa tärkeitä hetkiä. Jokainen lapsi huomioidaan jollakin tapaa koskettamalla. Lapsen kanssa käydään keskusteluja siitä, miten heillä kotona on tapana toimia. Kunnioitetaan myös lapsen omaa tilaa ja millaista kosketusta lapsi tai nuori pitää mukavana.

Kodinomaisuuden lisääminen nousi haastatteluissa kehitystehtäväksi. Kodinomaisuuteen liitettiin erilaisia asioita, kuten fyysiset puitteet, mielekäs tekeminen, mahdollisuus vaikuttaa esimerkiksi oman huoneen sisustukseen, ohjaajien suhtautuminen ja asenne, ilmapiiri ja positiivisuus.

”Mut kyl tääl varmaa enemmän vois sitä kodinomasuutta tuoda tänne laitoksen niinku tilalle.”

”Puitteet, puitteet, tekemistä ja kuunnella työntekijöitä ja tääl vois olla semmosta tekemistä, et käytetään niit työntekijän vahvuuksia hyväks, ku tääl työntekijöillä on.”

”Ja nuorille mahollisuus tehdä tääl talolla mukavia juttuja, kokemuksia, sisustaa huonetta. Olla mukana valitsemassa, vaikka vähä jotain huonekaluja joskus, seinän väriä, tapetin väriä tämmösiä pikkujuttuja, mitkä monesti vaikuttaa viihtyvyyteen. Sitä nuorilla ei oo tällä hetkellä juuri ollenkaan. Ehkä jotain julisteita voi laittaa seinälle, mut ei paljon muuta, että kuitenkin toi huone on se heidän niinkun paikkansa ja kotinsa tääl laitoksessa, et siihen pitäis panostaa vähä enemmän.”

”Ehkä siin vois miettii, myös aikuisten asennetta lapsia, nuoria kohtaan, et ois vähä enemmän semmonen kodinomainen, pehmeempi, unohtamatta kuitenkaan niitä vaatimuksia, ja sääntöjä mitä tääl kaikkii onkin, mutta.”

”jos tääl on liikaa aikuinen äänessä ja määrittelemässä mitä tehdään, miten tehdään, joka asiaan vaaditaan ja kytätään niin sanotusti, ni se ei, kyllä se tuo jännitteitä siihen suhteeseen ja nuortenkin olemiseen. Jos tulee liikaa ylhäältä päin

koko ajan kaikki, nii se nuori välttämättä koe sitä niin mukavana asiana. Ilmapiiiri
vois olla kodinomasempi ja lämpimämpi.”

”Et pitäs kääntää se kurssi sinne positiivisempaa päi ja nähä sitä hyvää enemmi
täällä näin.”

Safety-first periaate

”No sanotaa sillee, et sellasta henkilöstöön kohdistuvaa niinku väkivallan uhkaa
ei oo ollenkaan.”

Haastateltavat kertoivat, että turvallisuutta laitoksessa lisää suunnitelmallisuus ja toistuvuus arjessa. Työvuorossa olevat suunnittelevat päivän sisältöä ennen koulupäivän päättymistä. Pienryhmissä toimiminen ja itsenäinen tekeminen ohjaavat päivän sujuvuutta. Turvallisuutta luo myös aikuisten läsnäolo ja saatavilla olo.

”No kyllähä se turvallisuus on iso asia, ja turvallisuus on se yks iso syy, minkä takia lapsi, tai suurimmas osassa, et minkä takia lapsi tai nuori laitokseen pääsee tai joutuu. Jonkun asteista turvattomuutta on sitte varmasti kotona ollut.”

”jokaisen pitää kokee, että on turvassa, ja on se luotettava aikuinen sillo, ku tarvii sitä.”

Haastateltavat kertoivat, että fyysinen koskemattomuus tulee taata kaikille. Kiusaamistilanteisiin ja fyysisiin kontaktinottoihin puututaan ja niistä käydään keskusteluja. Ohjaajien tehtävänä on lasten ja nuorten kanssa pohtia omia fyysisiä rajoja ja opetella kunnioittamaan toista ja toisen tilaa.

”Mut se semmonen opetuksellinen ja kasvatuksellinen puoli, et mikä on hyväksyttävää, miltä toisesta tuntuu ja sit semmonen minkälaista on olla jotenkin semmosessa jotenkin pahan olon ilmapiirissä. Ja tota, et saisko yhtää sellasta avattuu, et milt toisest tuntuu. Tai milt itsest tuntuu. Ja niinku se, et miten sit niiltä voisi välttyä.”

Tilanteen vaatiessa ryhmän eriyttäminen ja tilanteesta poistaminen omaan huoneeseen rauhoittavat tilannetta. Tällä hetkellä haastateltavat kertoivat lapsiryhmässä esiintyvän kiusaamista, joka vaatii tarkkaa seuraamista, lapsiryhmän havainnointia ja puuttumista.

”et on sitä kiusaamista lapsiryhmässä ja näin, mie koen, et se menee jo tohon kategoriaan. Ja on sitä, et tapahtuu, kun silmä välttää. On se miten pientä tahansa, nii se on aina sitä extraa mitä ei pitäis olla.”

”Nii se semmonen miust tää henkinen jotenkin kiusaaminen tai mitätöinti ja ilkkuminen, kurja puhe ja näin. Nii nää on niinku semmosia, mitkä on omia luomaan turvattomuutta. Et se on aikuisten tehtävä toimia sit niin, et ne asiat saaha minimoituu.”

Jonkun raivotessa turvataan muut lapset ohjaamalla heidät tilanteesta toisaalle. Samalla ohjataan raivoava lapsi esimerkiksi omaan huoneeseen aikuisten saatamana. Aikuisen läsnäolo on tärkeää myös tilanteen ulkopuolisille lapsille, jotka ovat joutuneet näkemään tai kuulemaan tilanteen. Haastatteluissa korostui, että paikalla täytyy olla riittävä määrä henkilökuntaa hoitamassa tilannetta ja turvaamassa sitä mahdollisimman hyvin.

”Et sit pitää olla henkilökuntaa paikalla riittävästi, resurseja puuttuu niihin ongelmiin, jos niit no tai tulee olemaan.”

”Ja tietyst se, et jos nyt noit on ollu tässä, niinku semmosia niin sanottuja vaarajuttuja tai tämmösiä akuutteja tilanteita, nii miun mielest myö ollaa reagoitu työyhteisönä sellai, et ollaa niitä jaettu, et kuka menee ja mite menee, kuka on siel selän takana”

Haastateltavat kertovat, että lapsiryhmän dynamiikkaa pohditaan usein ja mietitään, minkälaisia uusia lapsia taloon otetaan. Näin pyritään pitämään lapsiryhmä sekä arki hallittavana ja turvallisena. Käytäntönä uusien lapsien kohdalla on, että asettumisvaiheessa seurataan tarkemmin ja pidetään tiukemmin kiinni rajoista ja säännöistä. Kun tullaan tutummiksi puolin ja toisin ja arki alkaa sujua, kasvaa mahdollisuus toimia itsenäisemmin.

”sit tietyst siin pitää miettiä minkälaisia uusia nuoria tänne otetaan, et se on yks semmonen, millä voiaa vaikuttaa sit siihen. Minkälaisia nuoria, mis iässä ne tänne tulee, sil on merkitystä.”

”mieluummi mennää niiku alkuu tiukemmilla pelisäännöillä ja sit löysytetään, ku se et joudutaa kiristämään jotain tiettyy toimintatapaa, nii se on aika hyvi toiminu.”

Turvallisuuteen liittyen nousi esiin myös tavaroiden, välineiden ja paikkojen kunto ja ehjänä oleminen. Polkupyörien ja muiden harrastusvälineiden tarkastamiseen, kunnostamiseen, uusien hankkimiseen rikki menneiden tai käytössä kuluneiden tilalle tulisi panostaa enemmän kuin tällä hetkellä.

Yhteisöllisyys

Tällä hetkellä yhteisöllisyyden suhteen haastateltavat kokevat tilanteen olevan haasteellinen. Laitoksessa on eräänlainen murrosvaihe menossa, kun monta nuorta on lähtenyt melko samanaikaisesti pois, ja näin ollen ryhädynamiikka on suurilta osin muuttunut. Lapsiryhmässä yksilöt hakevat vielä paikkaa ryhmässä, mikä näkyy epävarmuutena, kiusaamisena ja levottomuutena. Yhteistä tekemistä järjestetään välillä, mutta monesti yhteinen tekeminen kaikkien lasten osalta ei tällä hetkellä suju.

”täs tullaa nyt siihe yhdessä tekemiseen, se vaatii sitä et on pikku porukka, sit on vähä isompi ja sit on ehkä kaikki. Tavallaa se yhes tekeminen ja sen mahdollistaminen, suunnittelu ja toteutus.”

Haastatteluista huokuu halu pyrkiä yhteisöllisyyteen ja ryhmän toimivuuteen, ja se tiedostetaan tavoitteena. Kuitenkin keinoja ja tarkkoja toimintatapoja yhteisöllisyyden saavuttamiseksi tai parantamiseksi ei osata haastatteluissa nimetä.

”Mut tärkeä pointti niinku tavoitteena kyllä, et olis sitä yhteisöllisyyttä ja tulisivat paremmin toimeen keskenään.”

”Nii siin mieles jotenki sitä, et miten olla vähä isommalla porukalla, suhteessa toiseen ja saman katon alla. Miust ne on hirveen merkittäviä.”

”Ensin pitäis nuorten varmaa tulla toimeen ittensä kanssa, ne omat ongelmat, henkilökohtaset ongelmat, helpottaa niitä ja sitä kautta pärjätä ryhmässä. Se et jos oma elämä on sekasin, ni ei sitä välttämättä missään ryhmässä pärjää, vaik mite yrittäis.”

”Ja aina voi ottaa jotakin pieniä juttuja porukalla harjotella. Kokeilla miten se toimii tai ei toimi. On ne sit ruokailuja tai johonki menemisiä, tekemisiä, pieniä reissuja, tämmösiä. Mut muutamia täs mitä kesän aikana on kokeiltu, ni kyl niissä on haasteita.”

Tällä hetkellä opetellaan oman vuoron odottamista, toisen huomioimista ja kuuntelemista. Arjessa yritetään tuoda esiin sitä, että kaikilla lapsilla ja nuorilla on oma paikkansa ja tilansa. Ohjaajien esimerkki ja opastaminen koetaan tärkeäksi osaksi yhteisöllisyyden muodostumista.

”Et jotenki ryhmässä on se, et kuulun ryhmään, mut se, et tulen niin vahvaksi, et voin olla askeleen siit ryhmästä pois. Et se semmonen, miust murrosikään kuulu se, et viihtyy myös omineen, kykenee olemaan omineen. Ja mun ei tarvii koko ajan häärätä kaikkien kans ja tietää niitten asioita.”

”Et tietyst se, et myö aikuiset ollaan osa sitä yhteisöä ja myös omalla käytöksellä ja omalla olemisessa muokataan myös sitä, ja näytetään lapsille sitä yhteisössä olemista. Ei se nyt ihan oo suoraan verrannollinen perheeseen, mut jotenkin siel on niit samanlaisia elementtejä.”

Tukihenkilö vanhemmalle

Tukihenkilö tuntuu haastateltavista liian voimakkaalta ilmaisulta. Puhutaan pikemminkin rinnakkaisvanhemmuudesta tai rinnalla kulkijasta. Laitoksesta annetaan tukea lapseen liittyvissä asioissa ja vanhemmuudessa.

Haastateltavat kokevat, että osa vanhemmista tarvitsee myös itselleen tukea ja apua. Tämä apu tulisi kuitenkin saada laitoksen ulkopuolelta. Laitoksessa etusijalla nähdään vahvasti lapsen etu, mikä tarkoittaa sitä, että ollaan lapsen tukena ja lapsen ajatusten viestinviejänä suhteessa vanhempiin. Ristiriitaisuutta koetaan syntyvän, jos ollaan myös vanhemman tukihenkilönä perustehtävän lisäksi.

”En tiä onks resurseja sen tiivimpää tukihenkilölle, ku omaohjaajuus on riittävä täl hetkel mitä tääl voidaa tarjota.”

”Tottakai myö otetaa vanhemmat huomioon ja annetaan heillekin tukea, mut jos hyö tarviais enemmän tukea, ni sais ulkopuolelta sitä apua.”

Haastateltavat kokivat yhtä mielisesti, että vanhempiin pidetään riittävästi yhteyttä. Laitoksen yhteydenpitoa vanhempiin ovat puhelinkontakti: soitot ja viestit, vanhemman tapaaminen lomille viedessä ja haettaessa, asiakassuunnitelmat ja muut sovitut tapaamiset.

Perheen pitäminen lapsen elämässä

Perheellä on mahdollisuus vierailta ja yöpyä laitoksessa. Asiakassuunnitelmissa sovitaan yhteydenpidosta, tapaamisista ja kotilomista.

”Ja se, että tosissaan myö ei koskaan pyritä olemaan se perheen tai vanhempien korvaaja.”

”Et tottakai tärkeä asia, ja automaattisesti se perhe pitää olla siinä lapsen elämässä. Sehä on niiku yks onnistumisen edellytys.”

”Mut kyl mie lähen, et mein tehtävä ei oo erottaa ketää, päinvastoin tukea sitä kodin työtä ja kodin niitä juttuja. Mutta se jää sit paljo siihe, et onks kodissa valmiina, ja hyväksyyks hyö ottaa niitä, apuja ja neuvoja vastaa, mitä myö heille toivotetaan.”

Keskustelua kotiväestä ja perheestä käydään laitoksen arjessa ja pyritään luomaan ilmapiiri, jossa lapsen tai nuoren läheisistä puhuminen olisi helppoa ja luontevaa. Lisäksi pidetään kiinni siitä, ettei ohjaajien tehtävä ole korvata kenenkään vanhempia.

”Ja tota molemmille, niin lapselle, ku vanhemmille tuodaan koko ajan sitä, et yhdessä tehdään.”

”sit lapselle sanotaan et myö ei olla tein isejä eikä äitejä, et ne on siellä, ne on teidän, eikä halutakaan olla, mut nyt on tällänen tilanne elämässä, et myö

pietää tääl teist huolta ja vanhemmat sieltä ja myö pietää, yhteistyötä tehää vanhempien kanssa.”

Oman historian läpikäynti

Kaikkien kanssa ei automaattisesti käydä läpi omaa historiaa tai menneisyyttä. Joidenkin nuorten kanssa sitä on työstetty arjessa. Asiasta voisi osan haastateltavien mielestä herättää enemmän keskustelua ja tarjota mahdollisuutta historian työskentelyyn, jos nuori siihen tarttuu.

”Semmone on tärkeä käyä läpi, seki miks miusta tuli tämmönen ja miks mie oon nyt täällä.”

Lapset kertovat toisinaan oma-aloitteisesti historiaansa ja muistelevat mennyttä aikaa joko laitoksessa tai kotona. Tällöin näihin avauksiin tartutaan ja jatketaan keskustelua. Tärkeää on olla aidosti kiinnostunut ja läsnä.

Suunnitelmallisuutta tulisi olla lisää tämänkaltaisessa työskentelyssä ja sen tarjoamisessa. Omaa historiaa voisi käydä läpi pikkuhiljaa, pala kerrallaan. Tärkeää ohjaajan taholta on huomioida lapsen tai nuoren ikä ja ymmärrys siitä, milloin aika on kypsä. Tulee pohtia myös, että mitä asioita voi lapselle kertoa minkäkin ikäisenä. Toimivia menetelmiä laitoksen käytänteissä historian läpikäymiseen ovat olleet verkostokartta, sukupuu, aikajana ja valokuvakirja.

Historiaa voisi käydä myös porukalla läpi: lapsi, vanhempi/vanhemmat ja ohjaaja. Usein lapsella itsellään on hatarat tiedot menneestä, eikä varhaislapsuudesta osaa kertoa muut kuin vanhemmat. Ohjaajilla ei myöskään ole välttämättä juurikaan tietoa lapsen historiasta ajalta ennen laitokseen tuloa.

Vertaisryhmä

Haastateltavista osa mainitsi, että laitoksen sisällä lapset ja nuoret ovat keskenään vertaisryhmä. Vertaisryhmän muodostumiseen koettiin vaikuttavan ikä ja taustat. Laitoksessa voi olla lapsiryhmän sisällä pienempiä vertaisryhmiä. Monesti enemmän saman ikäiset lapset saattavat muodostaa oman ryhmänsä.

Tällä hetkellä laitoksen lapsiryhmässä ei koeta olevan tarvetta vertaistukiryhmälle. Laitoksen henkilökunnalla ei ehkä ole tarpeeksi tietoa vertaisryhmätyökentelystä.

Tällä hetkellä ajatellaan, että lasten keskinäiset välit tulisi olla mahdollisimman hyvät toimeen tulemisen kannalta. Laitoksessa kuitenkin ohjataan siihen, etteivät lapset jakaisi kaikkia tietoja itsestään ja taustastaan muille.

”Se ei auta et jos siul on mielenterveysongelma ja siihe laitetaa samanlaisii, ja vertaillaa minkälaisii ongelmii siul on, ni en nää et se hirveesti auttaa, et vellottaa niissä. Se pitäs olla semmonen mist päästäis eteenpäin.”

”...ja mikä siin onki et yleensä vaik lapsi on sijoitettu toiselt paikkakunnalta ni löytää sielt uuest paikkakunnasta ne samanlaiset suharit sielt kyliltä, jos ei oo sit. Et vertaisryhmät on hyvii, jos saahaa ne sinne positiivisempaa päi, ettei joukossa tyhmyys tiivisty ja lähetä sille tielle taas.”

Kaverit, vertaiset ja ikätoverit tunnistetaan olevan tärkeitä lapsen ja nuoren kehitykselle.

”Mie aattelen, et nää vertaiset ikätoverit on hirveen tärkeä juttu. Jos aattelee niinku yleensäkin lapsen kehityksessä nii kaverisuhteet, niin ne on iha tosi tärkees merkityksessä, se et syntyis niitä.”

Vertaisryhmät voivat olla myös negatiivisia, niin sanotusti huonoa seuraa lapselle tai nuorelle. Tällöin kaverisuhteiden vaikutus ja tunnistaminen tärkeää. Ohjaamistyötä tehdään, jotta nuori pääsisi pois tämänkaltaisesta vaikutuspiiristä.

Osa haastateltavista mainitsi vertaisryhmät sosiaalisesta mediasta. Nämä vertaisryhmät jäävät usein aikuisten vaikutusvallan ulottumattomille. Tärkeää kasvatustyössä on valistaa ja infota lapsia ja nuoria asiallisesta nettikäyttäytymisestä, itsensä suojaamisesta ja siitä, mitä tietoja on asiallista jakaa itsestään netissä. Sosiaalisessa mediassa käyttäytymiseen puuttuminen on haastavaa, kun ei tiedetä tarkalleen mitä lapsi tai nuori siellä tekee.

Muita esiin nousseita asioita teemojen ulkopuolelta

Yksilöhaastatteluiden lopuksi heräsi ja herätin keskustelua vielä yleisesti laitoksen arjesta. Haastateltavilla oli mahdollisuus täydentää vastauksiaan tai nostaa mieleen heränneitä kommentteja esiin teemojen lopuksi.

Omaohjaajuus nousi monen haastateltavan kohdalla esille. Omaohjaajan roolin vahvistaminen koettiin kehitettäväksi asiaksi. Pohdittiin sitä, mitä omaohjaajuus kyseisessä laitoksessa tarkoittaa, millä tavalla se voisi näkyä muutenkin, kuin käytännön asioiden hoitamisessa. Ehdotuksena nousi esimerkiksi se, että voisiko olla kaksi omaohjaajaa. Silloin, kun toinen ohjaaja on lomalla, on toinen hoitamassa asioita. Työparitoiminnan vahvistamisesta koettaisiin saatavan enemmän tukea ja keskustelua lapsen asioista työyhteisön keskustelujen lisäksi.

Johtamiseen liittyen nousi esiin työntekijöiden ja johdon välinen kommunikaatio ja toisinaan kaksi johtajaa koetaan työyhteisössä ristiriitaiseksi. Johtajilla on joissakin tilanteissa erilaiset käytännöt ja ohjeistukset, mikä sekoittaa työntekijöiden työskentelyä.

”No siinä voi olla kehittämistä, et välillä miettii johdon ja työntekijöiden, et mil viivalla ollaan, ni välil se johtaminen tulee sielt ylhäältä alas johdetusti, et ei ehkä tarpeeks aina kiinnitä huomioo siihen just mitä työntekijä on sopinu lapsen ja nuoren kanssa, et ei voi tulla siihen väliin perumaan tai muuttamaan asioita.”

Pääasiassa tulevaisuuteen ja tuleviin kehittämiskohteisiin suhtauduttiin realistisesti ja positiivisella mielellä. Laitoksen arjen uudistaminen tai nykyaikaistaminen nousivat monessa haastattelussa esille.

”Se ei tietenkää oo tarkoitus, et toimivia malleja ruvetaan jatkuvasti kehittää tai vaa kehittämisen ilosta pyritään kehittämään, mut sit sellasta, miun mielestä pitäis olla paljon semmosta oikeasti avointa keskustelua, et mitkä hommat toimii ja mitkä hommat vois tehdä ehkä toisella tavalla.”

”Et vois vähä tätä päivää tuoda enemmän ja miettii mite voitais kehittyä ja uudistua, sanotaanko näin. Ei tehtäis aina asioita, niinku ennenki on tehty, vähä uusia tuulia ja kehitystä eri alueilla, eteenpäin menemistä ja koulutusta.”

Työntekijät nostettiin haastatteluissa esiin selkeänä resurssina ja pohjana tehtävälle työlle laitoksessa. Tiimihengen nostatusta, positiivista suuntaamista, työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien ja vastuun kasvattamista tuotiin esille.

”Jotenki työporukkaa ja koko henkee pitäs tääl vähä saada positiivisemmalle tollalle, jollakin tavalla, tai sitä vois miettiä, miten se onnistuisi. Kyllähä tääl pää systeemit pyörii ja toimii, mutta jotain kehitystä kaipais.”

”Nää toimii nää asiat tasan niin hyvin mitä työryhmä on, jos nyt karrikoidaan tääl juttu. Vähä niinku perheissä lasten on tasan niin hyvä olla, kun minkälainen on vanhempien parisuhde.”

”Jos työryhmä ei toimi, nii ei nää muutkaan. Siit muodostuu toisaalta yhtä iso kokonaisuus, mikä on, en mie tiä onks se päällä, vai alla vai ympärillä, missä, mut eihän ilman sitä oo tätä terapeutista laitoshoidoo, et se on ihminen ihmiselle sit kuitekiin.”

6.3 Tulosten yhteenveto ja johtopäätökset

Nostan esiin seuraavaksi niitä teemoja, joissa kehittämistyötä nousi esiin haastatteluiden tuloksista. Pohdin haastattelujen tuloksia peilaten niitä opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen.

Itsenäisen elämän taidoissa perusasiat koettiin olevan vahvasti laitoksen arjessa mukana. Osan haastateltavien mielestä itsenäistyvien nuorten kanssa työskentelyyn ja prosessiin voisi olla apuna selkeämpi pohja, minkä mukaan työskennellä. Erilaisten asiointien harjoittelua sekä sosiaalisten taitojen opettelua laitoksen ulkopuolella tulisi lisätä. Laitos kotina teema herätti keskustelua kodinomaisuuden lisäämisestä sisustuksen kautta. Lapset ja nuoret voisivat saada mahdollisuuden vaikuttaa enemmän omien huoneidensa sisustuksessa. Työntekijöiden asenne kodinomaisen ilmapiirin luomiseen koettiin vaikuttavan myös paljon. McLean ym. (2011) nimesi laitoksen kodinomaisuuden yhdeksi terapeutin laitostkasvatuksen lähtökohdaksi. Kodinomaisuuteen vaikuttavat myös kokemus turvallisuudesta. Laitokseen sijoitetun nuoren kokemus turvassa olemisesta on tärkeä lähtökohta kuntoutumiselle. Turvassa olemiseen liittyy kokemus turvallisuudesta niin fyysisesti kuin psyykkisestikin, sekä suhteessa työntekijöihin ja

muuhun lapsiryhmään. (Eronen & Laakso 2016, 16.) Yhteisöllisyyden suhteen tilanne laitoksessa on tällä hetkellä haastava. Yhteisöllisyyttä heikentää lapsiryhmässä esiintyvä kiusaaminen ja se, ettei toisia osata kunnioittaa arjessa. Toisten kanssa toimeen tulemista ja arvostamista erilaisuudesta huolimatta tulee harjoitella ja opetella laitoksen arjessa. Yhteisöllisyyden lisääminen ja yhteisöllisen ilmapiirin luominen ovat työn alla ja niihin olisi hyvä paneutua myös yhdessä keskustelemalla ja konkreettisesti keinoja pohtimalla. Yhteisöllinen ja positiivinen ilmapiiri koettiin haastateltavien taholta lisäävän turvallisuutta ja laitoksen kodinomaaisuutta.

Omaohjaajan roolin vahvistaminen ja työntekijöiden lisäkouluttautuminen aiheen tiimoilta nousivat esiin. Tällä hetkellä laitoksessa jokaiselle lapselle ja nuorelle nimettään omaohjaaja, joka hoitaa lapsen asioita. Sinkkonen (2015) nostaa omaohjaajan roolin tärkeyttä esiin kiintymyssuhteen kautta. Parhaimmillaan omaohjaaja voi tarjota lapselle tai nuorelle kokemuksen turvallisesta kiintymyssuhdemallista ja kuntoutumista voi tapahtua tämän luottamuksellisen ihmissuhteen kautta. Haastateltavat kiinnittivät huomiota omaohjaajan valintaan sijoituksen alussa. Keskustelua heräsi siitä, pitäisikö omaohjaaja valita vasta myöhemmin, eikä heti alussa, kun lapsi saapuu laitokseen. Keskustelua ja perusteita nousi kummankin käytännön puolesta. Lapsen tai nuoren tuloprosessi on muotoutunut vuosien varrella laitoksessa melko vakioksi. Kuitenkin osa haastateltavista kokee, että tuloprosessi olisi hyvä kirjoittaa selkeästi auki.

Lapsen oikeudet puhututtivat paljon haastatteluissa. Kehitysehdotuksena ne tulisi ottaa enemmän läsnä arkeen ja puheeksi lasten ja nuorten kanssa ikätasoisesti. Haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että lapsen oikeuksista keskustelua tulee suunnitella ja pohtia koko työryhmän kesken. Lapsen oikeudet toimivat pohjana lastensuojelulaille, eikä niitä pidä väheksyä, vaan lisätä niistä tietoisuutta. Lapsen oikeuksien yleissopimuksessa (1989) on määritelty lapsen oikeuksia. Sopimuksessa lapsiksi katsotaan kaikki alle 18 vuotiaat, kuten lastensuojelulaissaikin. Lapsen etu, hyvinvointi ja suojeleminen ovat lähtökohtia sopimuksessa. Lapsen mielipide on kuultava ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen. Lapselle on myös annettava ajantasaista ja oikeaa tietoa häntä itseään koskevissa asioissa ja pää-

töksissä. Mikäli lapsi ei voi asua perheensä luona, on hänellä oikeus valtion suojeluun. Kaikenlainen fyysinen tai henkinen kaltoinkohtelu on määritelty kielletyksi. (YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.)

Haastateltavien mielestä laitospäivätoiminnan ja hoidon suunnitelmallisuus on laajempi kokonaisuus, mikä vaatii kehittämistyötä laitoksessa. Eronen ja Laakso (2016, 16, 18) toteavat artikkelissaan, että terapeuttisen laitoshoidon tulee olla kasvatuksellista, kuntouttavaa ja suunnitelmallista. Työyhteisössä tulee olla selkeä toimintastrategia, miten ja millä tavalla kasvatustyötä tehdään. Yhteinen ymmärrys hoitosuunnitelmasta ja lapsen tai nuoren yksilöllinen huomioiminen kokonaisuutena on merkittävää (Barton, Gonzalez, Tomlinson 2017, 17-22). Myös haastavat kokevat, että kasvatusta- ja kuntoutussuunnitelmia tulee päivittää ja ottaa enemmän työtä ohjaavaksi välineeksi laitoksen arjessa. Suunnitelmien teossa tulee pohtia, miten huomioida vanhempien, sekä lasten ja nuorten ajatuksia omasta tilanteestaan. Vario ym. (2012) raportissa todetaan, että lastensuojelun sijaishuollon asiakkaiden ja vanhempien osallisuus ja kuuleminen jäävät yleensä vähemmälle huomiolle. Haastattelujen perusteella vaikuttaa siltä, että osallisuutta ja kuulemistä tulisi kehittää ja nostaa näkyvämmäksi kasvatusta- ja kuntoutussuunnitelmien teossa yhdessä lapsen ja vanhempien kanssa.

Oman historian läpikäynti koettiin tärkeäksi aiheeksi. Haastateltavien mielestä aiheeseen tulisi panostaa ja aktiivisemmin tarjota mahdollisuutta sen työstämiseen. Monen lapsen tai nuoren menneisyyden käsittely auttaisi mahdollisesti myös tulevaisuuteen suuntaamisessa. Elämänhistoriallinen työskentely ja lapsen tai nuoren historian kokoaminen esitetään traumaattisten kokemusten käsittelyssä merkittäväksi (Timonen-Kallio, 2017). Traumatyön merkitystä terapeuttisen laitospäivätoiminnan viitekehyksessä korostettiin myös Bartonin, Gonzalezin & Tomlinsonin (2012, 17-22) artikkelissa. Opinnäytetyön haastatteluiden tuloksissa traumatyö ja lasten ja nuorten taustat ja traumaattiset kokemukset eivät nousseet esille teemojen myötä. Näin ollen laitoksen traumatyöskentelyä ei voida tässä kohtaa ottaa pohdintaan. Sijoitettujen lasten historia ja taustat ovat kuitenkin läsnä laitoksessa tehtävässä työssä. Mikäli laitokseen sijoitettujen lasten ja nuorten taustalla on valtavia traumaattisia kokemuksia, voisi niiden työstämisen suhteen tarvita psykiatrian puolen konsultointia.

Yhteistyö lastensuojelun ja psykiatrian välillä oli iso aihealue opinnäytetyön teoriaosiossa. Tällä hetkellä laitoksessa yhteistyö psykiatrian kanssa vahvistuu koko ajan. Psykiatrian puolelta on nimetty työntekijöitä, jotka vastaavat sijaishuollon piirissä olevista lapsista ja nuorista. Tämä näkyy laitoksen arjessa siinä, että yhteistyötä tehdään samojen henkilöiden kanssa. Tutuus ja luottamus lisäävät yhteistyön voimakkuutta ja sen tiimoilta tunnetaan paremmin toisen sektorin työkenttää. Esimerkiksi psykiatrian puolelta kiintymyssuhdehäiriöisten hoitoon käytettävästä vuorovaikutteisesta kehitysterapiasta (DDP) on laitoksessa kokemusta. Timonen-Kallio ym. (2017, 15) mainitsivat DDP terapian yhtenä terapeutista laitoshoidoa tukevana menetelmänä. Laitostyössä tarvitaan kodinomaisuuden ja kasvatuksen lisäksi myös teoreettista ja pedagogista viitekehystä. Tutkimuksen kohteena olevassa yksikössä voisi nostaa esille mahdollisuuksia koulutautua jonkin terapeuttisen menetelmän osaajaksi. Haastattelujen tuloksissa mielenterveyden hoidossa mielekkään ja monipuolisemman tekemisen lisääminen arkeen nähdään myös kehittämisen arvoisena. Haastateltavat pitivät erittäin tärkeänä lähtökohtana mielenterveyden hoidossa aivan tavallista arkea ja perusasioiden kuntoon saattamista.

Terapeuttisen laitospäivätoiminnan teemoista koulunkäynnin turvaaminen, perusterveydenhuolto, perheen pitäminen lapsen elämässä ja pysyvät ihmissuhteet koettiin olevan parhaiten hallinnassa. Koulunkäynti on laitoksen arjessa valtavassa roolissa. Myös Laakson (2009) tutkimuksessa lastenkotityön arjesta koulunkäynti näkyi korostuneena. Koulutyö vie ison osan laitoksen arjesta, sillä koulupäivän lisäksi läksyjen tekoa ja kokeisiin valmistautumista joudutaan yleensä opettelemaan monen lapsen ja nuoren kohdalla ikään kuin perusteista lähtien. Koulunkäynnin suhteen laitoksessa on napakka ote ja iso osa ohjaajien työstä on koulunkäynnin huolehtimisesta yhdessä lapsen ja nuoren kanssa. Koulunkäynti on useimmiten laitoksen lapsilla ja nuorilla alue, jossa monet haasteet korostuvat. Haasteita koulunkäynnissä ovat opillisten haasteiden lisäksi sosiaaliset ja käytökseen liittyvät problematiikat.

Erosen ja Laakson (2016) kirjallisuuskatsauksessa terapeuttisen laitospäivätoiminnan edellytyksenä on työntekijöiden työotteen kehittäminen, työntekijämäärän li-

sääminen suhteessa lapsimäärään, yksikköjen koon pienentäminen, sekä esimerkiksi lapsi ja nuorisopsykiatrian palveluiden käyttö laitoshoidon tukena. Tutkimuksen kohteena oleva yksikkö on paikkaluvultaan pieni ja työntekijämäärältään tällä hetkellä lain määritelmän mukainen. Haastatteluissa tuli ilmi työntekijöiden kokemus lisäkoulutuksen tarpeellisuudesta, jolla työtettä ja ammatillista osaamista voisi kehittää. Haastatteluissa esiin nousi myös työntekijöiden vastuuttaminen ja työtehtävien profiloiminen osaamisen ja vahvuuksien mukaan. Koulutusvaatimuksia ja osaamisen profiloimista tuotiin esiin myös LAPE työryhmän raportissa, jossa lastensuojelun laitoshoidossa todettiin olevan liian väljät koulutusvaatimukset. Ongelmaksi nousee se, että laitoksessa työskentelee monen eri koulutustaustan henkilöitä samoissa tehtävissä. Terapeuttinen laitoshoido vaatisi työntekijöiden profiloimista ja osaamisen kohdentamista erilaisten tehtävien hoidossa. Monimuotoisessa johtamistyössä korostuu työntekijöiden osaamisen ja vahvuuksien löytäminen, esille tuominen ja hyödyntäminen. (Timonen-Kallio ym. 2017, 3-5, 33-34.) Työyhteisössä voisi olla hyvä pohtia, miten työtä, vastuualueita ja osaamista tulevaisuudessa hyödynnetään, sillä työyhteisössä on tällä hetkellä erilaisia koulutustaustoja ja osaamista. Työyhteisössä voitaisiin pohtia, miten jokaisen työntekijän erityisosaaminen saataisiin nostettua enemmän esille laitoksen arjessa.

Yleisesti teemojen ulkopuolelta esiin nousivat kehittämisen kohteiksi johtaminen ja laitoksen arjen nykyaikaistaminen. Kahden henkilön johtaessa laitoksen arkea eteen tulee monenlaisia ristiriitatilanteita ja jotkin käytännöt vaihtelevat. Osa haastateltavista kokivat, että johtamistyötä tehdään liiaksi ylhäältä alaspäin tyyliä. Kuten kaikkien muutosten myös terapeuttisen laitospedagogian mallin käyttöönotto ja kehittämistyö vaatii prosessia, johon johdon ja koko työyhteisön tulee sitoutua. Johtamistyöltä vaaditaan panostuksia, osaamista ja ymmärrystä tilanteesta, muutoksen johtamisesta ja toimintakulttuurin ja kokonaiskuvan uudistamisesta. (Timonen-Kallio 2017, 33-34.)

Tutkimustulokset osoittavat, että pääsääntöisesti laitoksen arki ja työmenetelmät hoituvat ammattitaidolla ja rutiinilla. Monen teeman osalta käytännöt ja rutiinit ovat vakiintuneita ja koetaan, että työtä tehdään oikeaan suuntaan sen haasta-

vuudesta huolimatta. Tuloksien ja niiden pohdinnan perusteella laitoksen työyhteisö voi lähteä pohtimaan kehittämistyönsä suuntaa ja panostuksia. Terapeuttisen laitospedagogian malli tuli opinnäytetyön myötä työyhteisölle tutuksi ja sen myötä tulevaa kehittämistyötä laitoksessa on helpompaa lähteä toteuttamaan. Haastatteluissa kaikkien osalta huokui valmius yhteisen, sekä oman työn kehittämiseksi ja laadukkaan lastensuojelutyön ylläpitämiseksi jatkossakin. Tuloksista on nähtävissä myös, että monen teeman osalta haastateltavilla oli yhteinen ymmärrys asiasta. Kun tuloksia käydään työyhteisössä läpi, vahvistaa se entisestään samansuuntaisia ajatuksia ja hioo yhteen epäselvempiä linjauksia.

7 Pohdinta

Tämä opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli kuvata laitoksen nykytilannetta ja nykyisiä työkäytänteitä lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallin mukaisesti. Lisäksi tarkoituksena oli löytää ja nimetä laitoksen hyvät työkäytännöt ja kehittämisen kohteet. Tavoitteena opinnäytetyössä oli vahvistaa laadukasta työskentelyä laitoksessa ja yhtenäistää työntekijöiden näkemystä.

Tuloksissa esille nousee jokaisesta teemasta vastauksia tutkimuskysymyksiin: miten asia tällä hetkellä toimii, mitkä ovat laitoksen hyvät työkäytännöt ja mitä kehitettävää ilmenee. Suurin osa teemoista oli laitoksen arjessa hyvin hallussa ja niitä oli selkeästi pohdittu yhteisissä palaverissa, sillä eri henkilöiden haastattelussa ei ollut ristiriitaisuuksia. Tuloksista on poimittavissa kehittämiskohteet ja osassa teemoista on löydetty jo ehdotuksia, miten niitä voisi kehittää tulevaisuudessa. Kehittämiskohteita tunnistettiin hyvin ja ne osattiin esittää selkeästi.

Koen, että tutkimus vastasi sen tarkoitusta ja tavoitteita. Tutkimuksessa löydettiin vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin, eli opinnäytetyön tarkoitus oli relevantti. Tavoitteen toteutumisen kannalta uskon, että opinnäytetyö nosti esiin teemoja, joista keskustelua jatketaan vielä myöhemmin ja hiotaan entistä enemmän yhteisiä linjoja ja näkemyksiä työnteosta. Opinnäytetyön tuloksissa on nähtävillä melkoisen selkeää yhdenmukaisuutta ja samansuuntaisia ajatuksia lasten ja nuorten hoidosta ja kasvatuksesta.

Haastattelujen tulokset on kirjattu auki totuudenmukaisesti ja ylitulkitsematta tai tekemättä niistä tutkijan omia johtopäätöksiä. Laitoksessa on kirjattuna prosessikuvaukset laitokseen tulo- ja itsenäistymisprosessista, mikä nousi osan haastateltavien kohdalla kehittämiskohteeksi. Ilmeisesti jostakin syystä prosessikuvauksia ei ole luettu, tai niistä ei olla perillä kirjallisella tasolla. Prosessikuvaukset ovat asiakirjoja, jotka pitää lastensuojelun laitoksista löytyä. Näitä käydään läpi valvontatapaamisilla ja sosiaalityöntekijöiden toimesta esimerkiksi palvelujen kilpailutuksien yhteydessä.

Tutkimustulosten kohdentuminen yksittäiseen lastensuojelulaitokseen, sen työmenetelmiin ja terapeuttiseen työotteeseen ei anna edellytyksiä tutkimustulosten yleistämiseen laajemmassa mittakaavassa. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena on kuvata jotakin tiettyä ilmiötä tai aihetta rajatussa kohderyhmässä. Tutkimuskohde on ainutlaatuinen, eikä sen tuottamaa tutkimustulosta voi sen perusteella lähteä yleistämään. (Hirsjärvi ym. 2007, 160.) Alasuutari (2011, 231-233) toteaa laadullisen tutkimuksen toimivan yleensä esitutkimuksena määrälliselle tutkimukselle. Ensin perehdytään laadullisella tutkimuksella valittuun aiheeseen ja koostetaan siitä tietoa ja ymmärrystä, jonka jälkeen määrällisellä tutkimuksella voidaan saada kerättyä yleistettäviä tutkimustuloksia.

Seuraavissa kappaleissa pohdin enemmän opinnäytetyön prosessia, luotettavuutta ja eettisyyttä, sekä lopuksi kehittämistoimenpiteitä ja jatkotutkimusaiheita.

7.1 Pohdintaa opinnäytetyön prosessista

Opinnäytetyö onnistui kokonaisuudessaan tutkimussuunnitelman mukaisesti. Tutkimusmenetelmien valinta, niihin perehtyminen ja tutkimuksen huolellinen suunnittelu takasivat toteutuksen onnistumista. Aikataulu tutkimuksen etenemisessä toteutui suunnitellusti muutoin, paitsi raportin viimeistelyn osalta. Tavoitteena oli, että opinnäytetyön raportti olisi valmis vuoden 2018 loppuun mennessä. Opinnäytetyön teoriaosuuden täydentäminen tutkimuksen toteutuksen ja aineiston analyysin jälkeen venytti kuitenkin sen valmistumista vuoden 2019 puolelle.

Haastattelutilanteissa pysyin hyvin tutkijan roolissa. Ennen haastattelutilanteita kävimme vielä keskustelua tutkijan roolistani, mikä otettiin huumorilla vastaan.

Haastateltavat olivat mielissään siitä, että tutkijalla oli ymmärrys työstä ja aiheesta, jota käsiteltiin. Fokusryhmähaastatteluissa annoin keskustelun soljua vapaasti. Joitakin tarkennuksia ja kysymyksiä esitin kohdissa, jotka herättivät ai-
hetta tarkempaan syventymiseen. Yksilöhaastatteluissa kommentoin ja esitin ky-
symyksiä enemmän, sillä niissä oli enemmän tilaa haastattelijan kommenteille. Fokusryhmähaastatteluissa tutkimustulokset olivat enemmän yleisellä tasolla ja aiheeseen perehtymistä. Yksilöhaastatteluissa tulokset olivat syvällisempiä ja an-
toivat laajempia vastauksia teemoihin. Toisaalta yksilöhaastatteluissa toistuivat samat asiat kuin fokusryhmähaastatteluissa, mutta paljon tuli myös uusia oival-
luksia, kehittämisideoita ja tarkennuksia työmenetelmiin.

Tutkimuksessa käytetyt tutkimusmenetelmät soveltuivat hyvin tutkimuksen tar-
koitukseen ja tuottivat vastauksia tutkimuskysymyksiin. Tutkimusaineistoa kertyi melkoisesti: yksilöteemahaastatteluiden litterointeja oli 100 sivua ja fokusryhmä-
haastatteluiden litterointeja 45 sivua. Haastatteluiden aineistoja analysoidessa huomasi, miten paljon yhtäläisyyksiä vastauksissa oli. Huomio kiinnittyi väistä-
mättä samanlaisiin ilmaisuihin ja vastauksiin. Tulkitsen asian niin, että osassa teemoista työryhmällä oli todella vahva yhteinen näkemys ja niistä keskustelua yhdessä työyhteisönä oli käyty aiemminkin.

7.2 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön on noudatettava hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkijan tulee osoit-
taa hallitsevansa tiedonhankintaa, tutkimusmenetelmien käyttöä, tutkimustulos-
ten käsittelyä, analysointia ja tulkintaa. Tutkijan tulee olla huolellinen, rehellinen ja tarkkana koko tutkimusprosessin ajan. (Vilka 2015, 41-42.) Lastensuojelu on tutkimuskohteena herkkä ja arka aihe, joskin tässä tutkimuksessa kohderyhmänä olleet lastensuojelun ammattilaiset osasivat suhtautua tutkimukseen työn kehit-
tämisen näkökulmasta. Mikäli tutkimus olisi kohdistunut lapsiin ja nuoriin, olisi tut-
kimuseetiikkaan näiltä osin täytynyt kiinnittää vielä erityisempää huomiota.

Tutkimuksen alkuvaiheessa pohdintaa herätti oma roolini työyhteisön jäsenenä. Kävimme keskustelua ohjaavien opettajien kanssa asiasta ja lopputuloksena roo-
lin auki kirjaaminen, perustelu ja pohdinta ovat avainasemassa eettisyyden ja luotettavuuden arvioinnin kannalta. Otan tutkimuksessa selkeästi tutkijan position

ja tuon tämän esille myös haastateltaville. En kuitenkaan aio sulkea pois tietotaitoani ja ymmärrystäni työyhteisöstäni, työpaikan käytänteistä ja työmenetelmistä. Tarkoitan tällä sitä, että sallin itselleni aktiivisen kyselyn ja keskusteluun osallistumisen herättelijänä. Tutkijana en voi tarjota valmiita vastauksia, enkä johdatella haastateltavia. Voin kuitenkin esittää tarkentavia kysymyksiä ja ihmetellä valppaammin esillä olevaa aihetta. Arvioidessani rooliani tutkijana, uskon suoriutuneeni edellä mainittujen tavoitteideni mukaisesti. Haastateltavat arvioivat, ettei roolini tutkijana ja työyhteisön jäsenenä vaikuttanut tutkimustuloksia heikentävästi.

Tutkimuksen aineistoa on käsitelty luottamuksellisesti ja salassa pitäen. Tutkimusraportin valmistuttua haastatteluaineisto hävitetään asianmukaisesti. Opin näytetyön tuloksissa esiin nostetut suorat lainaukset on valittu niin, ettei niistä voi tunnistaa yksittäisiä henkilöitä.

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi on haastavampaa kuin määrällisessä tutkimuksessa, jossa on vakiintuneita luotettavuuden mittareita. Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa korostuvat tutkijan perustelut, suunnitelmallisuus ja eettinen toiminta. Tutkimusta voidaan arvioida validiteettin, eli sen tutkitaanko oikeita asioita sopivalla tutkimusmenetelmällä ja lähestymistavoilla ja reliabiliteetin eli tutkimuksen toteutukseen liittyvät asiat. Näitä käytetään kuitenkin enemmän määrällisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. (Kananen, 2017, 173–176).

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voisi soveltuvammin arvioida uskottavuuden, vahvistettavuuden, siirrettävyyden ja refleksiivisyyden kriteereillä. Uskottavuudella viitataan tutkimukseen ja tutkimuksen tuloksiin. Tutkimustulosten on oltava tutkimukseen osallistuneiden aitoja käsityksiä tutkittavasta aiheesta. Tutkimuksen osallistujien näkemyksen ymmärtäminen ja kuvaaminen tarkasti ovat osa uskottavuutta. (Kylmä & Juvakka, 2007, 128.) Tässä tutkimuksessa uskottavuutta vahvisti tutkijan tietämys ja ymmärrys aiheesta ja tutkittavasta kohderyhmästä. Lisäksi tuloksiin on nostettu aineistosta haastateltavien suoria lainauksia tukemaan analyysia tuloksista.

Vahvistettavuuteen yhdistyy tutkimusprosessi ja siihen liittyvät valinnat ja kirjaaminen. Tutkimusprosessin kulku tulee olla kirjattuna niin selkeästi, että toinen tutkija voi vaivattomasti sitä seurata. Raportissa tutkimusprosessi, menetelmälliset valinnat ja perustelut luovat vahvistettavuutta. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tutkimustulosten siirtoa samanlaisiin olosuhteisiin. Siirrettävyyden toteutumiseksi tutkimuksessa on annettava riittävä määrä selostavaa tietoa tutkimuksen ympäristöstä ja osallistujista. (Kylmä & Juvakka, 2007, 129.) Tässä tutkimuksessa on pyritty kuvaamaan tutkimusprosessi ja eri vaiheet mahdollisimman selkeästi. Tehdyt valinnat on pyritty perustelemaan menetelmäkirjallisuuteen viitaten. Tutkimus on mahdollista siirtää ja toteuttaa myös esimerkiksi muissa laitoksissa. Kuitenkin jokainen laadullinen tutkimus kuvastaa yksilöllistä tilannetta, eivätkä esimerkiksi tutkimustulokset ole välttämättä siirrettävissä suoraan muihin laitoksiin.

Refleksiivisyyttä tarkasteltaessa tutkijan tulee olla tietoinen omista pohdinnoistaan ja näkökulmistaan. Millä tavalla omat henkilökohtaiset mielipiteet vaikuttavat tutkimuksen tekemiseen ja aiheen käsittelyyn. (Kylmä & Juvakka, 2007, 129.) Tässä tutkimuksessa refleksiivisyyttä on syytä tarkastella lähemmin. Tutkijan oma rooli osana työyhteisöä on asia, jolla on varmasti vaikutusta tutkimuksen tekemiseen, haastatteluihin ja tutkimustulosten analysointiin. Tutkimusprosessiin ja tutkimuksen suunnitteluun tutkijan oma näkökulma työntekijänä vaikuttaa kiinnostuksen runsaudessa. Koska aihe liittyy omaan työhön ja työyhteisöön on tutkimusaiheen merkitys ja kiinnostus sitä kohtaan korostuneempi. Tutkimustuloksia analysoidessani huomasin, että osa aiheista herätti mieleissäni kommentointia, jota en kuitenkaan voi tutkimukseen kirjata, sillä en ole tutkimuksen kohderyhmää. Tulosten tulee pohjautua tutkimuksen aineistoon, joita tässä tutkimuksessa ovat olleet fokusryhmähaastattelut ja yksilöteemahaastattelut.

7.3 Kehittämistoimenpiteet ja jatkotutkimusaiheet

Tutkimustulokset antavat aihetta jatkaa teemojen käsittelyä laitoksessa tutkimuksen toteutuksen jälkeen. Esiin nousseet kehittämisen kohteet vaativat yhteistä dialogia ja kehittämistyön käynnistämistä. Toisaalta myös huomion kiinnittäminen siihen, mikä laitoksessa onnistuu tällä hetkellä hyvin, antaa voimaa jatkaa hyvää työtä.

Esittelen tutkimustulokset koko työyhteisölle ja käymme ne läpi yhteisesti tulevissa työyhteisön yhteisissä kokouksissa. Työyhteisön kesken jää ratkaistavaksi, millä tavalla tartutaan esiin nousseisiin kehittämiskohteisiin. Kaikilla on mahdollisuus myös lukea tutkimusraportti, mihin kannustetaan jokaista.

Lastensuojelun terapeuttisen laitospasvatuksen mallista on kehitelty myös *yhteisön kokemuspeli* laitoksessa asuvien nuorten kanssa työskentelyyn ja keskusteluun. Kyseisessä laitoksessa peliä on kokeiltu yhden kerran asiakaspalautteen keräämisen välineenä. Jatkotutkimuksen aiheena voisi siis olla lastensuojelun laitospasvatuksen terapeuttisen mallin tutkimista lasten ja nuorten näkökulmasta.

Mikäli lastensuojelun terapeuttisen laitospasvatuksen toteutumista ja kehittämistyötä haluttaisiin selvittää valtakunnallisesti, voisi tämä tutkimus toimia määrällisen tutkimussuunnitelman luomisen pohjana.

Taulukot

Taulukko 1. Kodin ulkopuolelle sijoitettuna olleet lapset ja nuoret (0-20 v.) (THL 2018) s. 11.

Taulukko 2. Esimerkki aineiston analysoinnista s. 31.

Kuvat

Kuva 1. Kehittämisen kohdentuminen. (Riikonen 2017) s. 20.

Kuva 2. Aineiston keruu- ja analyysiprosessi s. 32.

Lähdeluettelo

Alasuutari, P. Laadullinen tutkimus 2.0. 2011. Riika: InPrint.

Alhanen, K. 2014. Vaarantunut suojeluväliltä – Tutkimus lastensuojelujärjestelmän uhkatekijöistä. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 24/2014. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy.

Aula, M-K., Juurikkala, V., Kalmari, H., Kaukonen, P., Lavikainen, M. & Pelkonen, M. 2016. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:29. Helsinki. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 10.7.2018.

Barton, S., Gonzalez, R. & Tomlinson, P. 2012. Therapeutic residential care for children and young people. An attachment and trauma-informed model for practice. London and Philadelphia. Jessica Kingsley Publishers. https://books.google.fi/books?id=0EeVJHOGRdQC&pg=PA4&lpg=PA4&dq=bar-ton,+gonzalez+and+tomlin-son&source=bl&ots=4rHFv6GDv_&sig=ACfU3U1mEo2Zsaw_iu0SraTU3UpZyjKcEQ&hl=fi&sa=X&ved=2ahUKEwjTnuzrrP7fAhUthaYKHZcJDT44ChDoATAAegQIARAB#v=onepage&q=bar-ton%2C%20gonzalez%20and%20tomlin-son&f=false Luettu 10.7.2018.

Eronen, T. 2007. Katsaus 200-luvulla julkaistuun suomalaiseen lastensuojelututkimukseen. <https://thl.fi/documents/647345/1449725/Eronen+2007++Katsaus+2000-luvulla+julkaistuun+suomalaiseen+lastensuojelututkimukseen.pdf/e0bcd6c9-9471-4a6f-89d1-b2d27a30e202> Luettu 10.7.2018.

Eronen, T. & Laakso, R. 2016. Lastensuojelun laitoshoidon kasvatukselliset ja kuntouttavat orientaatiot ja niiden vaikuttavuus - Tutkimuskatsaus kansainvälisiin tutkimuksiin 2010-2016. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Työpaperi 44/2016. Helsinki. Verkkojulkaisu http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/131499/URN_ISBN_978-952-302-780-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 10.7.2018.

Etelä-Karjalan Lape-muutosohjelma. 2018. Työryhmät ja puheenjohtajat, tavoitteet, toteutuneet, seuraavat tehtävät. Päivitetty 4.4.2018. <https://drive.google.com/drive/folders/0Byo3hQf2XFz-S1g1X2dZekVsSzA>. Luettu 7.1.2019.

Hakalehto, S. 2016. Lapsen oikeudellisen aseman kehitys lastensuojelulainsäädännössä. Teoksessa Hakalehto, S & Toivonen, V. (toim.) Lapsen oikeudet lastensuojelussa. Helsinki: Hansaprint Oy, 28-32.

Harrikari, T. 2015. Lastensuojelun yhteisöt ja laitostyön ajassa muuttuvat yhteisölliset toimintatavat. Teoksessa Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K. & Ojanieniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. EU: United Press Global.

Heino, T., Forsell, M., Eriksson, P., Känkänen, P., Santalahti, P. & Tapiola M. Lastensuojelun, lastenpsykiatrian ja nuorisopsykiatrian yhteiset asiakkaat - yhteinen vastuu. THL Päätösten tueksi 50/2018. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137068/THL_PT_50_2018_verkkoon.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 6.1.2019.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hytönen, K-M., Malinen, A., Salenius, P., Haikari, J., Markkola, P., Kuronen, M. & Koivisto, J. 2016. Lastensuojelun sijaishuollon epäkohdat ja lasten kaltoinkohdeltu 1937–1983. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:22. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74821/Rap_2016_22.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 5.10.2018.

Jokiranta, Virve. 2018. Toteutussuunnitelma 2018 – Etelä-Karjalan Lape-hanke. PDF. <https://drive.google.com/drive/folders/1W554SmyF8JUg5w8HbfFxzECAoNzfCdWL>. Luettu 7.1.2019.

Kananen, J. 2017. Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä. Jyväskylä: Suomen Yliopistopaino Juvenes Print.

Kananoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M. Toimiva lastensuojelu – selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74483/Toimiva%20lastensuojelu%20loppuraportti_final_19062013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 18.1.2019.

Kananoja, A. & Ruuskanen, K. 2018 Selvityshenkilön ehdotus lastensuojelun laatua parantavaksi tiekartaksi. Väliraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 31/2018. Helsinki. http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/160996/R_31_18_Selvityshenkilön_ehdotus_lastensuojelun_laatu.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 5.10.2018.

Kylmä, Jari & Juvakka, Taru. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Helsinki. Edita Publishing Oy. E-kirja.

Laakso, Riitta. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset – etnografia lastenkotityöstä. Tampereen Yliopisto. Sosiaalityön tutkimuksen laitos. Väitöskirja. <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/66529/978-951-44-7808-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu 9.12.2018.

Laki lastensuojelulain muuttamisesta, 1302/2014. 2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141302>. Luettu 7.5.2018.

Lastensuojelulaki 2007, <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Luettu 7.5.2018.

Lahtinen, P., Männistö, L. & Raivio, M. 2017. Kohti suomalaista systeemistä lastensuojelun toimintamallia. Keskeisiä periaatteita ja reunaehtoja. Työpaperi

7/2017 THL. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132169/TY%c3%962017_7_Kohti%20suomalaista_040417.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Luettu 5.10.2018.

Martín, E., González-García, C., F. del Valle, J. & Bravo, A. 2017. Therapeutic residential care in Spain. Population treated and therapeutic coverage. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/cfs.12374> Luettu 28.9.2018.

McLean, S., Price-Robertson, R. & Robinson, E. 2011. Therapeutic residential care in Australia: Taking stock and looking forward. <https://aifs.gov.au/cfca/publications/therapeutic-residential-care-australia-taking-stock-and/introduction> NCPC Issues No. 35. Luettu 9.7.2018.

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. 2015. Kehittämistyön menetelmät – Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Pietilä, I. 2014. Ryhmä- ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori, J., Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Helsinki: Hansaprint Oy, 212-241.

Pulma, P. & Turpeinen, O. 1987. Suomen lastensuojelun historia. Lastensuojelun Keskusliitto. Kouvola: Kouvolan kirjapaino.

Puustinen-Korhonen, A. 2018. Lastensuojelu matkalla kohti tulevaa sote-maailmaa. Miltä maakuntien tilanteet näyttävät lastensuojelun kuntakyselyn maakunnallisten analyysien perusteella. Kuntaliitto. <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Puustinen-Korhonen%20Aila.pdf>. Luettu 14.1.2019

Rehula, J. 2016. Anteeksipyyntö lapsen oikeuksien päivänä 20.11.2016. Tilaisuudessa puhuttu puhe. <https://stm.fi/documents/1271139/3502516/Valtiollinen+anteeksipyynt%C3%B6+kaltoinkohdellulle+18112016+PUHUTTU.pdf/661b78b8-a002-4192-8f00-0857844287b7/Valtiollinen+anteeksipyynt%C3%B6+kaltoinkohdellulle+18112016+PUHUTTU.pdf.pdf>. Luettu 3.5.2018.

Riikonen, M. 2017. Lastensuojelun laitoshoidon malli 2018. <https://drive.google.com/drive/folders/0Byo3hQf2XFz-SGxIMGN6UnR2dm8>. Luettu 7.1.2019.

Riikonen & Ruhanen. 2017. Etelä-Karjalan suhteissa rakentuva lastensuojelun laitoshoidon malli 2018. <https://drive.google.com/drive/folders/0Byo3hQf2XFz-SGxIMGN6UnR2dm8>. Luettu 7.1.2019

Riikonen, M. 2018. Konsultaatiot ja oivallukset lastensuojelun, lasten mielenterveys ja päihdetyön yhteinen, työryhmä muistiinpanot. <https://drive.google.com/drive/folders/0Byo3hQf2XFz-SGxIMGN6UnR2dm8>. Luettu 7.1.2019.

Saastamoinen, K. 2010. Lapsen asema sijaishuollossa. – Käsikirja arjen toimintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.

Sinkkonen, J. 2015. Omaha-ohjelman lapsen ja nuoren kasvun tukena. Teoksessa Sinkkonen, J. & Tervonen-Arnkil, K. (toim.) Lapsi uusissa oloissa – Tietoa sijais- huollosta ja adoptiosta. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim, 241-247.

STM. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2017. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma video. <https://www.youtube.com/watch?v=yKYyKmEV-go&feature=youtu.be> Julkaistu 28.3.2017.

Taipale, M. 2018. Loppuraportti, Lape-muutosagentti. <https://drive.google.com/drive/folders/1yDVa-W2NxAOUI-ruOf6VHZke6CKBDWvRT>. Luettu 7.1.2019

Tapiola, M., Oranen, M., Ranta, K., Känkänen, P. & Tehnunen, T. 2017. Vaativan tason palvelujen ja palvelurakenteiden uudistaminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Työpaperi 26/2017. Erityis- ja vaativan tason palvelujen työpajaproessin raportit – Osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134652/TY%C3%962017_26_Ty%C3%B6pajaproces-sit_1.6.17_web.pdf?sequence=3. Luettu 9.7.2018

THL, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos. 2018. Lastensuojelu 2017. Tilastoraportti. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136409/Tr17_18_LASU.pdf?sequence=5&isAllowed=y. Luettu 9.7.2018.

Timonen-Kallio, E., Yliruka, L. & Närhi, P. 2017. Lastensuojelun terapeuttisen laitospalvelun mallinnus. THL. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132319/Tyo%CC%88paperi_2017_23_netto%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y Luettu 3.5.2018.

Tulensalo, H., Kumpulainen, K. & Kekkonen, M. 2017. Monitoimijainen arviointi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos: Työpaperi 26/2017. Erityis- ja vaativan tason palvelujen työpajaproessin raportit – Osana lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/134652/TY%c3%962017_26_Ty%c3%b6pajaproces-sit_19.12.17_web.pdf?sequence=3&isAllowed=y. Luettu 3.5.2018.

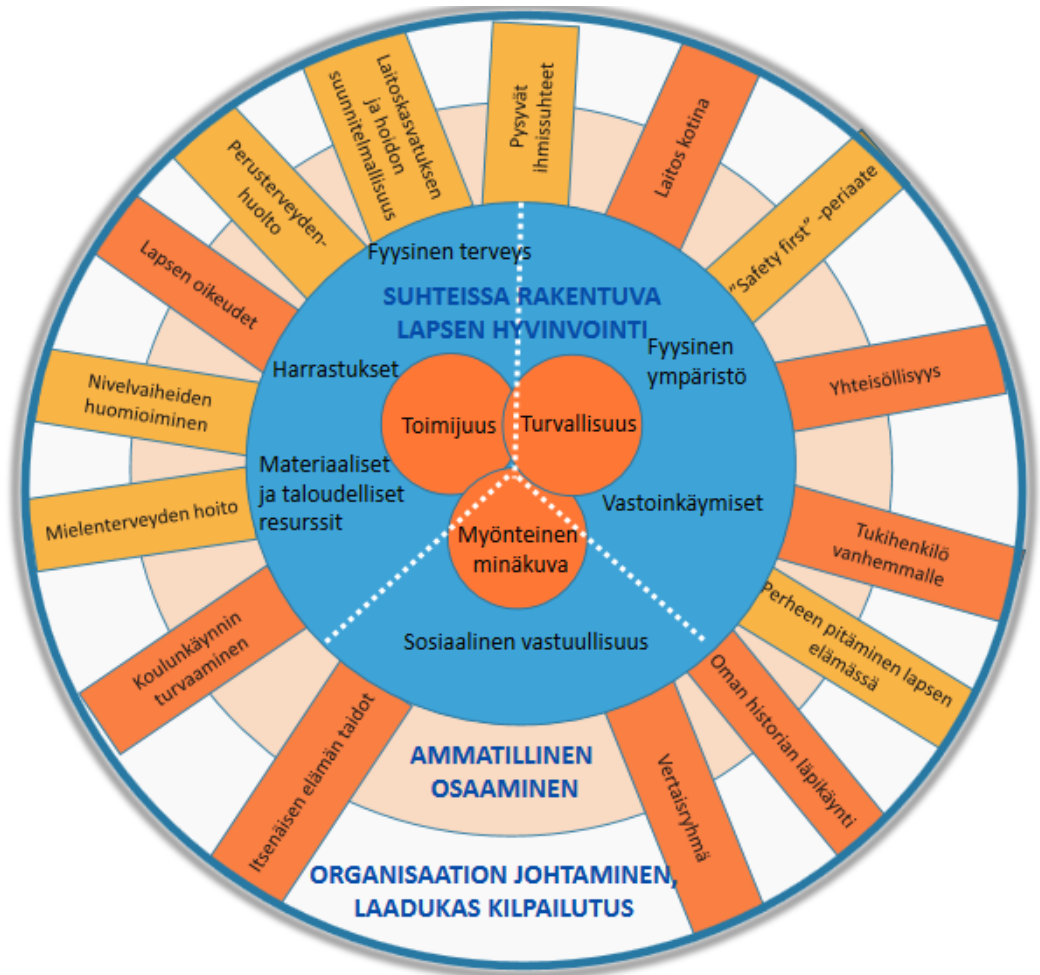
Vario, P., Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M. & Tervo, J. 2012. ”Suojele unelmia, vaali toivoa. Nuorten suosittu lastensuojelun sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisu 2012:6 <http://lapsiasia.fi/wp-content/uploads/2015/04/sujojele-unelmia-vaali-toivoa.pdf>. Luettu 9.7.2018.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Bookwell Oy.

YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista. 1989. https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf Luettu 29.1.2019

Liite 1

Lastensuojelun terapeuttisen laitospalvelun keskeiset elementit -malli (Laura Yliruka; vrt Fattore ym. 2009)

Liite 2

Sosiaali- ja terveysala
Uusyhteisöllisyys, osallisuus ja johtaminen YAMK
Saatekirje opinnäytetyöstä

Hei!

Tämä on saatekirje Laura Peltosen sosiaali- ja terveysalan ylemmän amk:n opinnäytetyön tutkimuksesta, jonka aiheena on lastensuojelun terapeuttisen laitospedagogian mallin hyödyntäminen ja käyttö Ryhmäkoti Luotsissa. Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia mallin toteutumista nykyhetkenä ja tulevaisuudessa.

Opinnäytetyön tiedonkeruu toteutetaan ensin ryhmäkeskustelulla kahdessa pienryhmässä, jonka jälkeen toteutetaan yksilöhaastattelut aineiston pohjalta.

Tähän tutkimukseen on valittu osallistumaan kaikki Ryhmäkoti Luotsin työntekijät ja johto. Osallistuminen tutkimukseen on tärkeää, sillä kyseessä on koko työyhteisöä koskeva kehittämistyö. Osallistuminen on kuitenkin vapaaehtoista, mikä on jokaisen tutkimuksen luotettavuuden kannalta ensiarvoisen tärkeää. Osallistujalla on mahdollisuus keskeyttää tutkimus missä tahansa vaiheessa.

Tutkimuksessa ei mainita osallistujien nimeä tai henkilötietoja. Julkisessa tutkimusraportissa ei myöskään mainita yksikköä nimeltä. Tutkimuksen päätyttyä haastatteluaineisto, tallenteet ja litteroidut asiakirjat hävitetään asianmukaisesti. Valmis opinnäytetyö on luettavissa Theseus-tietokannasta, sekä yksikön käytössä paperisena sekä sähköisenä versiona

Aikaa tutkimukseen osallistumiseen kuuluu ryhmäkeskustelu 1-2 h ja yksilöhaastattelu n. 1 h. Haastattelut toteutetaan työajalla.

Lappeenranta 30.6.2018

Ystävällisin terveisin:

Laura Peltonen

**Sosiaali- ja terveysala
Uusyhteisöllisyys, osallisuus ja johtaminen YAMK
Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta**

**Lastensuojelun terapeuttinen laitospasvatus yksityisessä
lastensuojelulaitoksessa Etelä-Karjalassa, Laura Peltonen**

Olen saanut riittävästi tietoa kyseisestä opinnäytetyöstä ja olen ymmärtänyt saamani tiedon. Minulla on ollut mahdollisuus esittää kysymyksiä ja olen saanut kysymyksiini riittävät vastaukset. Tiedän, että minulla on mahdollisuus keskeyttää osallistumiseni missä tahansa vaiheessa. Suostun vapaaehtoisesti osallistumaan tähän opinnäytetyöhön liittyvään tutkimukseen.

Aika ja paikka

Osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys

Laura Peltonen

